ROST

cultural, politic, religios

Pr. Zosim
Icoana unei vieți

Marşul (homo)sexual spre Europa

de Mihai Albişteanu

Controverse în jurul plăcuțelor dacice de aur

de Viorel Patrichi

Deznaționalizarea forțată a bucovinenilor

de Pr. Prof. Radu Ilaş

Cazul Tanacu – miza unui linşaj mediatic

de Claudiu Târziu

an III ● nr. 29 ● iulie 2005 ● 70 pagini ● 30.000 lei ● 3 lei noi

www.romfest.org

Coperta I: Părintele Zosim Oancea, în anii senectuții pline de înțelepciune

sumar

numărul 29● iulie 2005

EDITORIAL
Miza unui linşaj mediatic
de Claudiu Târziu.....3

FIR DIRECT
Scrisorile cititorilor noştri nu rămân nedeschise.....4

MARTORI AI VEACULUI
Fapte, vorbe, gînduri.....5

REPERE
Icoana Părintelui Zosim
de Răzvan Codrescu.....10

Amintiri despre Tata ZoZo
de Cristian Bădiliță.....14

Din mărturiile Părintelui Zosim.....17

Luca şi Zosim
de Răzvan Ionescu.....19

SOCIETATE
Marşul sexual spre Europa
de Mihail Albişteanu.....20

Facerea de bine, între filantropie şi asistență socială
de Marcel Răluț Selişte.....24

POLITICA, LA DESCUSUT
Operațiunea „team-moft" şi întoarcerea fiicei risipitoare
de Viorel Patrichi.....30

România şi bugetul UE
de Varujan Vosganian.....37

CEALALTĂ ROMÂNIE
Totul despre românii din Timoc (II)
de Viorel Dolha.....38

Deznaționalizarea bucovinenilor prin îndepărtare de Biserică
de Pr. Prof. Radu Ilaş.....41

ESENȚIAL
Etica ortodoxă sau etica protestantă? (4)
de Cristi Pantelimon.....43

Iadul pe pământ
de Mihai Ciprian Câşlariu.....47

HISTORIA
Diplomația românească la începutul Războiului Rece
de Paul Nistor.....49

Fenomenul „reeducării" din închisorile comuniste
de Claudia Buruiană.....55

O ipoteză tulburătoare: istoria dacilor pe plăcuțe de aur
de Viorel Patrichi.....58

Napoleon Săvescu caută scrierile despre daci la Vatican.....61

ALTER EGO
Străinul
de Corina Bistriceanu.....64

LA ROST
Analiştii față cu fundamentalismul
de Mircea Platon.....67

Abonamente

ROST
cultural, politic, religios

Abonamentele se fac trimițînd un mandat poştal (în care specificați citeț numele, adresa completă şi perioada de abonament) pe numele Târziu Claudiu Richard, CP 62, OP 66, Bucureşti.
Prețul unui abonament: ❍ 6 luni: 180.000 lei (18 lei noi)
❍ 12 luni: 360.000 lei (36 lei noi).
Pentru abonații din Europa abonamentul este de 50 Euro, iar pentru cei de pe celelalte continente, 70 USD pe an. Taxele poştale sunt incluse în preț.
Prețul abonamentelor deja încheiate nu se modifică.

ROST
cultural, politic, religios

Fondată 2002

Revistă națională editată de Asociația ROMFEST XXI

DIRECTOR
Claudiu TÂRZIU
tel.: 0740.103.621
rost@romfest.org

RELAȚII PUBLICE
Nicu BUTNARU
tel.: 0723.504.807
romfest@romfest.org

COORDONATOR DISTRIBUȚIE
George STRUNGĂ

REDACȚIA
Mihail ALBIŞTEANU
George ENACHE
Cristi PANTELIMON
Mircea PLATON

COLABORATORI PERMANENȚI
Antonio ARONEASA
Corina BISTRICEANU
Alexandru BOER
Pr. Gheorghe CALCIU
Răzvan CODRESCU
Dumitru MANOLACHE
Paul NISTOR
Viorel PATRICHI
Adrian Nicolae PETCU
Marcel PETRIŞOR
Nicolae STROESCU-STÎNIŞOARĂ
Varujan VOSGANIAN

DTP
Omni Press & Design
omnipress@rdslink.ro

EDIȚIE INTERNET
Dragoş DORAN

CORESPONDENȚĂ
C.P. 62, O.P. 66 – Bucureşti

DIFUZARE
Hiparion Distribution SA
Rodipet SA

ABONAMENTE
La redacție sau prin Rodipet SA
(nr. catalog 4843-VI)

ISSN
1583-6312

www.romfest.org/rost

Reproducerea unor articole apărute în revista ROST este permisă numai cu acordul scris al redacției. ROST este difuzată în țară şi în comunitățile românești din Europa, SUA şi Canada.

Miza unui linşaj mediatic

Două evenimente grozave, petrecute recent, sînt simptomatice pentru tendinţele din Biserica Ortodoxă Română. Mă refer, în ordine cronologică, la marşul homosexualilor din Bucureşti şi la moartea unei femei în Mănăstirea Tanacu – Vaslui[1]. Prin felul în care a reacţionat în ambele cazuri, Biserica îşi trădează gravele slăbiciuni şi o pornire hotărîtă spre secularizare.

Claudiu Târziu

Faţă de ieşirea în stradă a pederaştilor, Biserica[2] a avut o atitudine ambiguă. Nu a fost de acord cu parada homosexualilor, dar nici nu a protestat răspicat. A mormăit a nemulţumire, de ochii credincioşilor, însă nu s-a opus public – cum s-ar fi cuvenit şi cum ar fi avut puterea să o facă. Îngăduinţa cu care Biserica a tratat manifestarea gay-lor se înscrie într-o serie a concesiilor din ce în ce mai importante. Ceea ce arată că ierarhii încearcă să nu-i mai supere pe principalii agenţi ai secularizării: *mass-media* şi zisa societate civilă.

Pe de altă parte, în cazul de la Mănăstirea Tanacu, ierarhia BOR s-a grăbit să îngroaşe scandalul prin cîteva măsuri pripite şi nedrepte. PS Corneliu Bîrlădeanu, episcopul vicar al Huşilor, s-a năpustit asupra preotului acuzat de crimă, Ieromonahul Daniel, fără să-l asculte. I-a luat dreptul de a sluji, apoi l-a caterisit şi l-a exclus din monahism, înainte ca justiţia şi Consistoriul să se pronunţe.[3] Speriat de ofensiva cetei de analfabeţi teologic purtători de legitimaţie de presă, PS Corneliu a încercat, într-un mod deloc onorabil, să iasă basma curată. A mers pînă acolo încît să spună că nu l-a hirotonit pe călugăr, că locul mănăstirii nu fusese sfinţit, că în BOR nu se fac exorcizări – toate neadevăruri uşor demontabile.

Nu ştim dacă Daniel Corogeanu este sau nu vinovat de moartea Irinei Cornici. N-am fost de faţă la cele întîmplate. Pentru limpezirea împrejurărilor în care s-a produs tragedia este nevoie ca ancheta criminaliştilor să fie dublată de una a Bisericii. Cu atît mai mult ni se pare extrem de suspect felul în care Biserica s-a dezis – inclusiv printr-un comunicat al Patriarhiei – de un cleric care fusese supus unui linşaj mediatic. Mai ales că avem informaţii potrivit cărora cazul Tanacu va fi folosit drept pretext pentru „curăţarea“ mănăstirilor de „fundamentalişti religioşi“[4]. „Fundamentalişti“ înseamnă pentru atei, dar, din păcate, şi pentru unii ierarhi, acei călugări tradiţionalişti care se ţin de buchea Evangheliei şi de cea a scrierilor Sfinţilor Părinţi, monahi care respectă canoanele cu stricteţe şi, din această pricină, se opun curentului de *„agiornamento“*. Care curent presupune adaptarea Bisericii la toate racilele veacului. Într-un cuvînt, „fundamentaliştii“ se împotrivesc *ecumenismului* şi relativizării normelor de viеţuire monahală.

Semnalul de luptă contra „fundamentaliştilor“ l-a dat un preot-profesor din Bucureşti, care a declarat, într-o emisiune televizată, că „în Moldova există o reţea de mănăstiri eretice, antiecumeniste, naţionaliste, care au ieşit de sub ascultarea ierarhiei şi fac parte dintr-o mişcare rusă“ şi a cerut „curăţarea“ acestora. Mai mult, a dat şi numele unei astfel de mănăstiri: Petru Vodă din Neamţ. În logica acelui preot, a fi naţionalist şi antiecumenist este egal cu a fi eretic. Dincolo de asta, aserţiunea este mincinoasă în parte. Pentru că sînt mănăstiri care se opun *ecumenismului* şi în care este cultivată identitatea naţională, dar acestea nu încalcă disciplina şi nu fac politică. Iar mănăstirea Petru Vodă este o lavră exemplară a Ortodoxiei româneşti.

Poate că preotul acela a fost intoxicat şi s-a grăbit să se facă remarcat cu o declaraţie şocantă. Este însă regretabilă ieşirea sa, mai ales că vine pe fondul unui atac furibund al necredincioşilor din presă şi din societatea civilă asupra Bisericii. Adversari mai vechi sau mai noi ai BOR, au cerut, pe ton ultimativ, „reformă“ în Biserică, eliminarea religiei din şcoli, punerea „cu botul pe labe“ a „fanaticilor“, stoparea urgentă a sfinţirilor de lucrări publice etc.

Ne temem ca, în acest context, ieşirea televizată a preotului acuzator să nu fie semnul unui început de complicitate între unii din slujitorii BOR şi adversarii ei.

[1] Faptele sînt oarecum cunoscute. *Bref*, Irina Cornici (23 ani) a murit la mănăstire după trei zile în care Pr. Daniel i-a făcut rugăciuni de alungare a diavolului. Există două variante: a murit în timpul unei crize de schizofrenie – fiindcă a fost privată de libertate, de hrană, apă şi medicamente – sau chinuită de diavol. Ateii o preferă pe prima şi-l acuză pe Pr. Daniel că a ucis-o.

[2] Cînd spun Biserica mă refer la instituţie, nu la comunitatea de credincioşi.

[3] Este adevărat însă că şi Pr. Daniel şi-a cerut pedeapsă răzvrătindu-se.

[4] Înţelesul curent al expresiei este pe nedrept peiorativ, pentru că *fundamentaliştii* nu sînt nişte extremişti sîngeroşi, ci sînt aceia care se bizuie pe *fundamentele* credinţei creştine.

Scrisorile cititorilor noştri nu rămîn nedeschise

Această pagină este dedicată dialogului cu cititorii. Aici vă răspundem la întrebări legate de teme sau subiecte tratate în revistă şi tot aici vă veţi putea exprima opiniile şi frămîntările faţă de realitatea românească.

Felicitări!

Felicitări pentru revistă! Articolele sînt extraordinare şi foarte utile pentru toţi. De mult îmi doream să citesc o publicaţie ca aceasta (...) Doresc revistei o viaţă cît mai lungă şi să se impună în arena publicistică. *(Mihai Daniel Frumuşelu)*

Un club de elită

Un cititor anonim ne întreabă „cîţi români mai sînt atraşi de elite", făcînd la aluzie la mesajul nostru. Dacă Romfest XXI ar fi un partid politic, care să participe la alegeri şi să aibă nevoie de voturi, atunci poate ne-ar preocupa în ce fel să atragem masele. Dar Romfest XXI nu e partid şi nici nu va fi. Este un club de elită, în care acced oameni pe măsură care promovează valorile şi principiile conservatoare şi gîndesc şi propun soluţii la problemele societăţii de azi. Lumea cîntăreşte opiniile şi soluţiile noastre şi poate adopta sau nu un tip de comportament, poate să urmeze şi să susţină anumite idei sau nu. *(Romfest XXI)*

Sugestii de la cititori

Venerabilul domn Ioan Alexa (96 de ani) din Iaşi ne-a trimis o caldă scrisoare în care ne face mai multe sugestii privind conţinutul revistei. Îi mulţumim foarte mult pentru preţuirea pe care ne-o arată şi pentru ataşamentul faţă de revistă. Şi-i urăm să fie mulţi ani şi de-aici înainte abonatul nostru. (ROST)

Carte despre Pr. Arsenie Boca

Mai mulţi cititori ne-au întrebat dacă a apărut cartea despre Părintele Arsenie Boca scrisă de Adrian Nicolae Petcu – colaboratorul nostru. Volumul este încă în lucru, dar vă asigurăm că imediat ce va apărea o vom semnala şi vă vom spune cum o puteţi procura. (ROST)

Ţinutul Herţa este al nostru

„În primul rînd ţin să va felicit pentru conţinutul bogat şi de calitate pe care-l daţi numerelor revistei dumneavoastră, ROST.

În al doilea rînd, ţin să vă mulţumesc şi în numele compatrioţilor mei, pentru faptul că în rubrica «Fapte, vorbe, gînduri» s-a găsit loc şi pentru ceea ce trăieşte Ţinutul Herţa, acest teritoriu dintotdeauna românesc, din România Veche, răpit de sovietici printr-un grosolan abuz şi care astăzi, pe nedrept, este între hotarele Ucrainei." *(Prof. dr. doc. Ion Gherman)*

Domnule profesor, nu aveţi pentru ce ne mulţumi, căci ne facem datoria. Sîntem cu sufletul şi mintea aproape de fraţii noştri vremelnic despărţiţi de noi. (ROST)

Scepticism timpuriu

„Interesant este ceea ce vrea să realizeze Asociaţia Romfest XXI. Totuşi, nu ştiu dacă veţi reuşi să duceţi la bun sfîrşit această luptă. Vedeţi şi voi cît este de degradată societatea românească şi, dacă mai adaug debusolarea din spectrul naţionalist român, cu tot felul de organizaţii gălăgioase, nu prea văd soluţii de viitor. Aveţi nevoie de o acţiune bine gîndită. Poate după ce termin facultatea mă alătur şi eu vouă. Apropo, cîţi tineri aveţi în Romfest?" *(Cătălin Stroe)*

Credinţa, dragostea şi speranţa sînt cele trei fire nevăzute care îl leagă pe om de Dumnezeu. Aşadar, atîta timp cît păstrăm această legătură, avem nădejde că vom izbîndi. Sigur, ar fi fost mai comod să constatăm că nu mai este nimic de făcut şi să ne fi ocupat numai şi numai de trebuinţele noastre primare. Succes la facultate! Faptul că eşti încă student n-ar trebui să fie o piedică pentru a încerca să ni te alături. 90% din membri Romfest XXI sînt tineri. *(Romfest XXI)*

Fapte, vorbe, gînduri

Incultură, impostură, ură în reacțiile la „cazul Tanacu“

Moartea unei femei, Irina Cornici (23 ani), la Mănăstirea Tanacu – Vaslui a declanşat o adevărată isterie în presa română. Jurnalişti care n-au intrat în biserică decît cel mult de două, trei ori în viață (la vreo nuntă sau vreun botez – pentru că „aşa se face“ nu din credință), pretinşi analişti – analfabeți din punct de vedere teologic –, „experți“ habarnişti de tot soiul s-au năpustit asupra acestei tragedii ca un uriaş stol de corbi înfometați. Dînd dovadă de o incultură crasă, au scris şi au rostit o mulțime de tîmpenii, menite să-i sperie pe neştiutori, să-i clatine pe cei slab credincioşi şi să determine autoritățile statului să ia masuri drastice pentru îngrădirea vieții religioase. Căci asta îi doare pe ei, de fapt. Nu le pasă nici cît negru sub unghie de biata fată care a decedat. Nu vor să ştie adevărul despre cele întîmplate la Tanacu (nici nu l-ar putea suporta). Ci vor să vadă pusă la colț Biserica Ortodoxă Română. Vor descreştinarea totală a românilor. Vor „reformă“ în BOR, adică să facă din Biserică un loc de teatru pe teme religioase, din care să fie scos misterul, alungate tainele. Vor eliminarea religiei din şcoli. Toate acestea se văd printre rînduri, dar unii jurnalişti n-au ezitat să formuleze astfel de cereri în mod explicit. Totuşi, trebuie să precizăm că mulți dintre ziariştii care nu s-au sfiit să ocărască în fel şi chip Biserica, ori numai pe Ieromonahul Daniel, nu au făcut-o din vreo convingere, ci pentru că aşa le-au cerut şefii, ori pentru că au fost intoxicați şi manipulați. Din păcate, chiar oameni ai Bisericii au dezinformat grosolan şi i-au indus în eroare pe ziarişti. Aşa s-a ajuns ca în presă să apară „starețul de la mănăstire de maici“, „preoții ortodocşi nu fac exorcizări“, „mănăstirea Tanacu era eretică, pentru că nu era sfințită“ etc. Cazul Tanacu a fost încă un examen pe care mare parte din presa română l-a picat cu brio. Iar decăderea morală şi spirituală a românilor s-a vădit mai mult decît cu alte ocazii.

Români din Serbia, agresați de poliție

Poliția sîrbă a rupt în bătaie 50 de români care, la sfîrşitul lui mai, au încercat să țină un parastas la Negotin, în Timoc, spre a-i pomeni pe românii căzuți acum 610 de ani în bătălia de la Rovine. Polițiştii au fost chemați de PS Iustin, Episcopul ultranaționalist sîrb al Timocului. Federația Românilor din Serbia a înaintat un raport despre acest eveniment Adunării Parlamentare a Consiliului Europei şi mai multor organizații internaționale, cerînd să le fie respectate drepturile. De asemenea, au fost înştiințate despre acest abuz şi oficialitățile române. Nici pînă acum n-am auzit vreun cuvințel din partea Ministerului de Externe român sau a gureşului preşedinte Băsescu pe această temă.

Dreapta franceză, pentru „suspendarea extinderii“ UE

Nicolas Sarkozy, liderul Uniunii pentru o Mişcare Populară (UMP) din Franța a pledat, recent, în fața premierului Dominique de Villepin, pentru „suspendarea procesului de extindere“ a Uniunii Europene. Nicolas Sarkozy, care este şi ministru de Interne, a afirmat că: „Trebuie să suspendăm extinderea cel puțin pînă cînd vom reforma instituțiile. Europa trebuie să aibă granițe. Ceea ce spun nu se referă nici la România, nici la Bulgaria, unde procesele sînt foarte avansate şi nu putem reveni asupra lor, ci la toate celelalte state“. Evident, deşi nu a citat-o, el vizează Turcia, prima pe lista de negocieri pentru aderare, după statele care au semnate deja tratatele.

Atentat la viața părintelui Iustin Pîrvu

Părintele Iustin Pîrvu, starețul Mănăstirii Petru Vodă – Neamț, a scăpat ca prin minune de o moarte violentă la 21 mai a.c. În ziua Sfinților Împărați Constantin şi Elena, Mihai Coisin (23 de ani), fost student la teologie, a încercat să-l omoare pe Pr. Iustin. L-a confundat însă cu un alt preot, Panaite Fuică (83 de ani), pe care l-a înjungiat de trei ori în piept cu un cuțit. Criminalul a fost imobilizat de cîțiva din cei peste 70 de credincioşi care aşteptau la chilia Părintelui Iustin să se spovedească. Însă, era tîrziu. Pr. Panite Fuică a murit în drum spre spital, din pricina pierderii de sînge. Coisin a spus că-i

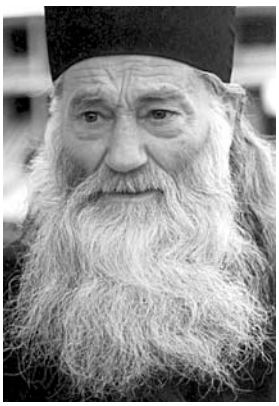

pare rău că nu l-a ucis pe Părintele Iustin. El şi-a motivat gestul prin aceea că starețul nu a vrut să-l primească în mănăstire. Dar Pr. Iustin luase o decizie înțeleaptă, pentru că Mihai Coisin este bolnav mintal şi o astfel de persoană nu avea ce căuta în sfîntul lăcaş. Printre credincioşi circulă zvonul că tînărul a fost pus să-l omoare pe Părintele Iustin, unul dintre cei mai iubiți duhovnici din Moldova, la care caută cuvînt de folos, rugăciune şi dezlegare mii de credincioşi în fiecare an. Iar diavolul nu se poate împăca uşor cu asta. Despre această grozăvie presa n-a scris decît în treacăt.

Bulgarii mizează iar pe comuniști

Partidul Socialist Bulgar (PSB), de opoziție, care a cîştigat recentele alegerile parlamentare, şi-a declarat disponibilitatea de a guverna împreună cu

Mişcarea Națională Simeon al II-lea (MNS), condusă de actualul premier Simeon de Saxa-Coburg-Gotha, pentru a evita un blocaj instituțional. O aberație am putea spune, dacă avem în vedere că PSB este partidul foştilor comunişti, iar MNS este o formaşiune de centru-dreapta, monarhistă. Nici unul dintre partidele de pe scena politică bulgară nu a obținut suficiente voturi pentru a deține o majoritate confortabilă în Parlament. Partidul Socialist a primit 31% din sufragii şi 82 din cele 240 de locuri din Adunarea Națională (Parlamentul țării), în timp ce MNS a întrunit aproape 20% din voturi (53 de mandate), iar Mişcarea pentru Drepturi şi Libertăți a turcilor din Bulgaria – 12,68% din voturi (34 de mandate). Rezultatul MNS este dezamăgitor, dacă avem în vedere că partidul ex-regelui Simeon a scos Bulgaria din colaps, a dus-o în NATO şi aproape că a băgat-o în UE (cum atîta îşi doreau bulgarii) şi a redus drastic şomajul. Extaordinar este rezultatul partidului ATAKA, înființat abia de două luni şi condus de un fost jurnalist. Formațiunea, catalogată drept extremistă şi xenofobă din cauza mesajelor anti-turci şi anti-țigani, a obținut 8% din voturi (22 de fotolii în Parlament). Probabil că oficialii UE se vor fi oripilat de un aşa rezultat, dar n-au spus nici „pîs“, căci nu e cazul să facă valuri acum pentru a mări şi mai tare euroscepticismul.

Români umiliți de români

Institutul „Frații Golescu“ pentru Relații cu Românii de Pretutindeni, Alianța Tineretului Universitar (ATU) din Bucureşti şi Asociația „Universitari pentru Universitate“ (Universitatea Bucureşti), au dat publicității un memoriu remis premierului Tăriceanu. În document se semnalează situația umilitoare căreia trebuie să-i facă față etnicii români din Republica Moldova şi Ucraina – români de fapt, dar nu şi de drept – care doresc să primească/recapete cetățenia română. Memoriul propune şi soluții concrete pentru simplificarea procedurii de dobîndire a cetățeniei, semnatarii apreciind că „rezolvarea situației acestor români, rămaşi fără voia lor în afara hotarelor firești, este o datorie imperativă a statului român“. Premierul încă nu dăduse un răspuns memoriului la ora cînd scriam aceste rînduri. Ar cam fi însă momentul ca politica de apropiere față de frații noştri de peste Prut, anunțată de Traian Băsescu, să treacă de la stadiul vorbelor la cel al faptelor.

Chişinăul cere retragerea trupelor rusești din Transnistria

Guvernul de la Chişinău solicită retragerea neîntîrziată a forțelor militare ruse de pe teritoriul Republicii Moldova, în timp ce Tiraspolul condiționează reglementarea diferendului transnistrean prin prezența acestora, pe post de garant al securității în regiune. „Prezența militară a trupelor ruse în regiune subminează eforturile comunității internaționale de a elimina amenințările la adresa securității în spațiul OSCE şi constituie un impediment pentru reglementarea diferendului“, a declarat vicepremierul şi ministrul de Externe moldovean, Andrei Stratan. El a afirmat că organizarea unor alegeri libere în raioanele de est ale Republicii Moldova este condiționată de retragerea forțelor militare ruseşti, lichidarea poliției politice de la Tiraspol, demilitarizarea regiunii, asigurarea libertății presei şi consolidarea societății civile. În schimb, Grigorii Marakuta, şeful Sovietului Suprem de la Tiraspol, a condiționat reglarea diferendului de prezența trupelor militare ruseşti în regiune, în calitate de garant al securității. El a adăugat că alegerile în Sovietul Suprem se vor desfăşura în conformitate cu legislația autoproclamatei republici nistrene, supusă expertizei Rusiei, Ucrainei şi OSCE.

Posibila renaştere a Uniunii Scriitorilor

Un început de normalitate: criticul literar Nicolae Manolescu a fost ales în funcția de preşedinte al Uniunii Scriitorilor din România. Asociația

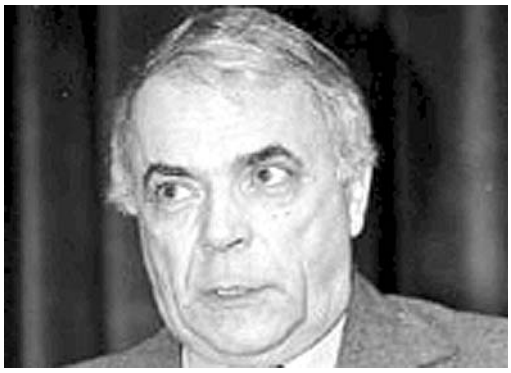

profesională a trecut prin ani grei după ce regretatul Laurenţiu Ulici a plecat la cele veşnice. Uniunea a fost năpădită de pseudo-scriitori, editura Cartea Românească a ajuns în pragul falimentului, scriitorii nu se mai simţeau reprezentaţi de conducerea organizaţiei, USR nu mai avea nici un fel de activitate de susţinere a tinerelor talente ori a bătrînilor creatori ajunşi în nevoie. Acum există premisele unei renaşteri a Uniunii sub toate aspectele. Mai ales că vicepreşedinte este Varujan Vosganian, care a conceput deja un program de revigorare economică. Ceilalţi membri ai conducerii sînt: Szilagy Istvan (problemele minorităţilor), Horia Gârbea, Mircea Mihăieş, Gabriel Chifu, George Bălăiţă, Gabriel Dimisianu, Marta Petreu, Cassian Maria Spiridon şi Alexandru Cistelecan.

Tökes vrea Ardealul şi-un teren de sport

Episcopul reformat Tökes Laszlo a mai găsit o pricină de încăierare cu românii. El tună şi fulgeră împotrivat statului şi a Bisericii Ortodoxe pentru că nu i se dă un teren de sport, aflat în vecinătatea palatului său episcopal din Oradea. Terenul cu pricina a fost folosit de fostul Grup Şcolar „Andrei Şaguna“, dar aparţine Bisericii Ortodoxe. Enoriaşii ortodocşi au îngrădit terenul în cauză, iar reformaţii au spart lacătele românilor, înlocuindu-le cu ale lor. După operaţiune, Tökes a declarat: „Voi apela la Guvernul ţării noastre-mamă, Ungaria, pentru a face presiuni asupra Guvernului de la Bucureşti să primim acest teren! După ce ne-au luat Ardealul, vor să ne ia şi terenul de sport!“ Tökes Laszlo minte fără ruşine, căci a văzut că ăl mai tare-n gură are şanse sporite să cîştige în ţara asta, mai ales dacă-i minoritar. El se aşteaptă probabil ca, de teama înjurăturilor sale şi a pîrîciunilor făcute pe la „ţara-mamă, Ungaria“, România să-i dea şi Ardealul. Numai că pînă atunci, nici măcar maghiarii nu sînt toţi de acord cu el. Cei 9 membri UDMR care fac parte din Consiliul Local Oradea au votat împotriva cedării terenului disputat către Episcopia lui Tökes.

„Revoluţia portocalie“, pregătită şi finanţată de SUA

Cotidianul britanic „The Guardian“ a dezvăluit recent că „Revoluţia portocalie“ din Ucraina a fost rezultatul unei planificări minuţioase realizate de Iuşcenko şi apropiaţii săi timp de câţiva ani. Autorul afirmă că numai o parte din evenimentele petrecute la Kiev sunt reale, restul fiind „fabricat“ în altă parte şi că „povestea cu regele care l-a otrăvit pe apărătorul naţiunii pentru a-l împiedica să preia puterea“ este mai puţin interesantă decât realitatea. Vicepremierul Roman Bezsmertnei, apropiat al actualului lider ucrainean, a declart, la rândul său, că rostul revoluţiei portocalii a fost lovitura de stat paşnică şi că Departamentul de Stat al SUA a alocat în acest scop 67 milioane de dolari, comparativ cu cei 300 milioane de dolari cheltuiţi de Rusia, însă fără a obţine rezultatul scontat.

În memoria eroilor români din Armenia

Încet, încet românii par să-şi amintească de eroii neamului. Autorităţile române intenţionează să realizeze un monument comemorativ pe locul fostului cimitir al lagărului de prizonieri de la Erevan, unde se estimează că au fost îngropaţi aproape 110 militari români în timpul celui de-al doilea război mondial. O echipă a Oficiului Naţional pentru Cultul Eroilor (ONCE) – formată din Cristian Scarlat, directorul instituţiei, şi Cristina Elena Neacşiu, consilier – a mers, la mijlocul lui iunie, în Armenia, pentru clarificarea situaţiei prizonierilor români morţi în această ţară în cursul şi după încheierea celei de-a doua conflagraţii mondiale. Specialiştii români au avut întâlniri cu autorităţile armene atât în vederea actualizării informaţiilor despre militarii români morţi în lagărul de prizonieri de la Erevan şi în alte localităţi, cât şi în scopul demarării unor proiecte menite să cinstească memoria celor dispăruţi în Armenia.

Românii strîng rîndurile în Har-Cov

Luna trecută a fost înfiinţat, la Miercurea-Ciuc, Forumul Civic al Românilor din Harghita şi Covasna, care reuneşte 13 organizaţii civice româneşti reprezentative din această zonă. Scopul constituirii Forumului este acela de a asigura coordonarea şi

unitatea de acțiune a societății civile românești din cele două județe, în vederea păstrării şi promovării identității naționale a românilor. Organizațiile fondatoare sînt: Liga Cultural-Creştină „Andrei Şaguna“, Asociația Cultural-Creştină „Justinian Teculescu“, Asociația Cultural-Ştiințifică „Carpații Răsăriteni“, Asociația de Tineret „Ecou“, Asociația Pedagogilor Români – Covasna, Centrul European de Studii Covasna-Harghita, Despărțământul Astra Covasna-Harghita, Fundația Adevărul Harghitei, Fundația Culturală „Miron Cristea“, Fundația „Cuvîntul Nou“, Fundația „Mihai Viteazul“, Fundația Națională „Neamul Românesc“, filiala Covasna şi Fundația Națională pentru Românii de Pretutindeni. Preşedintele de onoare al Forumului este P.S. Ioan Selejan, iar preşedinte este Dumitru Codrin Munteanu, secondat de doi vicepreşedinți, Ioan Solomon şi Doru Dobrean. Secretarul Forumului Civic al Românilor din Covasna şi Harghita este Dan Tănasă (reprezentant al Romfest XXI în Covasna). Să fie într-un ceas bun!

Cursuri de duhovnicie

ÎPS Bartolomeu, Arhiepiscopul Vadului, Feleacului şi Clujului, a anunțat că va organiza în această vară cursuri de duhovnicie pentru preoți întrucît aceştia nu sînt pregătiți din facultate pentru a face față acestei responsabilități. „Biserica dispune de o instituție puternică, dar discretă, spovedania. Din păcate, preoții nu sînt anume pregătiți pentru aceasta. Vina nu este a lor, ci a învățămîntului nostru teologic“, a declarat ÎPS Bartolomeu Anania. Potrivit acestuia, se predau ştiințele teologice, sistematice, biblice, însă nu există un curs de formare a viitorului duhovnic.

Carte de căpătîi despre Sfinții Brâncoveni

Biblioteca Județeană Constanța a găzduit la 18 iunie a.c. lansarea volumului *Martiriul Sfinților Brâncoveni*, de L.S. Desartovici, editat de Fundația „Sfinții Martiri Brâncoveni“. O carte prețioasă, atît pentru domeniul eclezial, cît şi pentru cel istoric, fiind rezultatul a doi ani de muncă asiduă, în care autorul s-a străduit să aducă în atenția cititorilor fapte şi lucruri inedite din perioada domniei marelui voievod Constantin Brâncoveanu. La manifestare a participat şi ÎPS Teodosie, Arhiepiscopul Tomisului, care a vorbit în termeni elogioşi despre carte. O dată cu prezentarea volumului a fost lansat şi proiectul „şcoală după şcoală“, prin care Fundația „Sfinții Martiri Brâncoveni“ vrea să ofere copiilor o educație de înaltă ținută, în care morala creştină este împletită armonios cu deprinderea aptitudinilor intelectuale.

Refacerea cimitirului eroilor de la Țiganca

Oficiul Național pentru Cultul Eroilor (ONCE) va reface cimitirul soldaților români din localitatea Țiganca din Republica Moldova, directorul instituției, Cristian Scarlat. Lucrările, demarate la 9 iunie, vor fi încheiate pînă la 25 octombrie a.c., de Ziua Armatei, şi vor costa trei miliarde de lei. La Țiganca sînt îngropați 1.020 de militari români căzuți la începutul campaniei din est a celui de-al doilea război mondial, din care au fost găsiți până acum 870. În acest cimitir se odihnesc nu numai militarii români căzuți la începutul campaniei, ci şi cei descoperiți ulterior, care au fost îngropați pe mai multe straturi. Cimitirul de la Țiganca era unul tipic de campanie, amenajat pe o suprafață de doar câteva sute de metri şi având o formă trapezoidală. După 1944, acesta a fost supus unui permanent proces de distrugere, pe locul său ridicîndu-se un colhoz. În prezent, Mitropolia Basarabiei a decis să construiască o mănăstire în zonă.

Guvernul taie din banii mamelor

Potrivit unui proiect de lege inițiat de Ministerul Muncii, alocațiile lunare pentru naştere şi îngrijirea copilului vor fi plătite tuturor mamelor, indiferent dacă au cotizat sau nu la bugetul asigurărilor sociale, dar valoarea indemnizației va scădea la mai puțin de jumătate. Asta înseamnă că toate mamele vor împărți sărăcia: cîte trei milioane de lei pe lună. Indiferent că o mamă a cotizat la bugetul asigurărilor sociale pentru un salariu de 10 milioane de lei, iar alta pentru unul de numai trei milioane de lei. Şi să mai spună cineva că avem guvern de dreapta. Dar nu chestiunile ideologice ne preocupă acum, ci faptul că onor guvernul dă dovadă de imbecilitate pe alocuri. Gheorghe Barbu, ministrul Muncii, cel puțin, ne-a lăsat cu gura căscată cînd a declarat că se poate trăi şi cu trei milioane de lei şi că oricum mamele trebuie să fie mulțumite cu cît primesc, pentru că doar şi-au asumat niște responsabilități cînd s-au decis să facă un copil. Mai că nu a spus: „Vă trebuie copil? Atunci, suferiți“.

Septuaginta, al treilea volum

La Colegiul Noua Europa (NEC) s-a lansat, la 25 iunie a.c., cel de-al treilea volum al *Septuagintei* –

versiunea în limba greacă a primelor cinci cărți ale *Bibliei* ebraice, adică, a *Pentateucul*. Denumirea s-a extins, în timp, asupra tuturor cărților *Vechiului Testament*. Versiunea românească a *Septuagintei* apare la editura Polirom și este coordonată, îngrijită și adnotată de Cristian Bădiliță, Francisca Bălțăceanu și Monica Broșteanu, sub egida NEC și cu sprijinul Fundației Anonimul. Biserica Ortodoxă Română (BOR) a privit inițial efortul traducerii cu rezervă, dar și-a manifestat interesul crescînd pe parcursul apariției celor trei volume. La lansarea volumului al treilea a participat și Părintele Coman, în calitate de trimis al PF Patriarh Teoctist. Pr. Coman a vorbit despre deschiderea BOR către această traducere, pe care o consideră un instrument necesar de lucru atît pentru studiul teologic, cît și pentru cler.

România, locul trei la „spălat" bani

Într-un clasament realizat după sumele de bani „spălate", România se află pe locul șapte în lume. Însă, raportînd banii spălați la populația țării noastre, urcăm însă pe locul trei, după Statele Unite și provincia chineză Hong Kong. Potrivit unui raport recent al Fondului Monetar Internațional, spălarea banilor prin sistemele financiare internaționale a ajuns la ordinul trilioanelor de dolari, adică la aproximativ 10% din Produsul Intern Brut global, scrie „The Guardian". Ziarul britanic citează aceste date explozive din cartea *Mașina de Spălat. Cum ne afectează spălarea banilor și finanțarea terorismului*, scrisă de Nick Kochan, ziarist de investigații și expert financiar. Datele includ infracțiunile în care există o componentă financiară, de la evaziune fiscală, falsificarea bancnotelor cu ajutorul imprimantei și computerului, pînă la traficul de droguri și cel cu „carne vie".

I-a venit rîndul lui Iliescu?

Ion Iliescu a început să intre în panică. El spune că dacă va fi judecat pentru mineriada din 1990 – lucru foarte probabil –, acest act de justiție va fi „o palmă pe obrazul României", căci ar fi cu totul nepotrivit ca un fost șef al statului să fie chemat la bară. I-auzi! Și procesul lui Ceaușescu – orchestrat de aceiași actori principali ca și cei de la mineriada '90 – ce-a fost atunci? Dar să lăsăm asta, căci ce spune Iliescu denotă o mentalitate de bolșevic înrăit. După logica lui, chiar dacă un șef de stat trage în populație, chiar dacă asmute o categorie socială (minerii și IMGB-iștii, în cazul ăsta) împotriva alteia (intelectualii), chiar dacă ține pe loc evoluția țării vreme de 15 ani, trebuie protejat. El este mai presus de lege, în răspărul Constituției. Ei aș! Numai să nu-i piară entuziasmul lui Băsescu de a face curățenie și nestimabilul Ilici va răspunde pentru faptele sale. Să vrea Băsescu, zic, pentru că e limpede, la 15 ani de la uciderea „tătucului", societatea românească funcționează tot așa cum vrea șeful statului.

Băsescu condamnă pactul Ribbentrop-Molotov

La 28 iunie 2005 s-au împlinit 65 de ani de cînd Basarabia, Bucovina de Nord și Ținutul Herța au fost răpite iarăși de la trupul țării. Președintele României, Traian Băsescu, a condamnat ferm Tratatul Ribbentrop-Molotov, care a avut drept consecință ocuparea celor trei regiuni românești amintite. Reacția sa ar putea fi considerată una de conjunctură, ba chiar venită din senin. Se știe doar că Băsescu manevrează pentru o reapropiere a statului român de vecinii estici. Este însă pentru prima dată cînd un președinte al României este atît de tranșant în această chestiune. Însă, se pare că declarația lui

Băsescu este mai mult: un răspuns dat Federației Ruse. Într-un interviu acordat Agenției de știri „Rusia la zi", la 19 iunie, Aleksandr Tolkaci, ambasadorul Federației Ruse la București, afirma că „Rusia și-a exprimat deja în repetate rînduri poziția cu privire la pactul Molotov-Ribbentrop astfel încît există toate motivele să se considere că la nivel de stat această problemă este închisă. Cu atît mai mult cu cît revenirea la examinarea acestui document nu poate să aibă nici o consecință practică nici pentru Rusia, nici pentru România". Probabil că Băsescu a vrut să le reamintească oficialilor ruși că încă n-au dat socoteală pentru acel pact URSS-Germania și că este cazul s-o facă.

Icoana Părintelui Zosim

Luna aceasta părintele Zosim Oancea ar fi împlinit 94 de ani. Trupul îi slăbise, văzul şi auzul îl cam lăsaseră, dar mintea îi rămăsese limpede şi se mişca încă binişor pe propriile picioare. Din nefericire, un accident l-a imobilizat la pat şi i-a grăbit sfîrşitul, în pragul acestei veri.

Răzvan Codrescu

Amurit împăcat cu Dumnezeu şi cu sine, dar mîhnit cu blîndeţe de nedreptăţile veacului, pentru dînsul cea din urmă fiind aceea că nu şi-a văzut tipărită, cum i se făgăduise, cartea de predici la înmormîntări, pe care o pregătise demult şi la care ţinea în mod deosebit. Ea va apărea poate în urmă, ca o tîrzie răscumpărare, rotunjind o operă care n-a vizat măreţia, ci doar buna slujire în numele lui Hristos. Părintele a fost un neasemuit lucrător al temeiurilor şi al rînduielii, iar vrednicia lui de o viaţă s-ar cădea să le fie pildă de căpătîi tuturor celor chemaţi să poarte crucea slujirii.

De obicei, cînd vine vorba de părintele Zosim Oancea, lumea îşi aminteşte imediat de Muzeul de icoane pe sticlă de la Sibiel, astăzi faimos în întreaga lume. Însă părintele Zosim Oancea rămîne, în conştiinţa celor care l-au cunoscut, sau l-au citit măcar, el însuşi o icoană vie: *icoana datoriei împlinite*, peste toate vitregiile vremurilor, în numele lui Dumnezeu şi al neamului românesc, după crezul sublim al generaţiei lui mucenicite. „Eu şi generaţia mea – îmi spunea nu demult, fără emfază, scăldîndu-mă în strălumina crepusculară a ochilor lui albaştri – am dus o viaţă de suferinţă şi jertfă, dar nu ne-am pierdut încrederea în valorile noastre eterne. Ceea ce am reuşit să fac, cu ajutorul lui Dumnezeu şi al atîtor oameni de bună-credinţă, este într-un fel o revanşă asupra călăilor generaţiei mele. Am învăţat mărturisirea, dar şi iertarea, iar icoana mi s-a părut dintotdeauna o împărtăşire a ochilor şi a sufletelor din bunătatea şi frumuseţea care ne leagă în duh şi ne poartă pe toţi spre Cel ce a biruit lumea“.

15 ani de închisoare

S-a născut în satul Alma (jud. Sibiu), pe 21 iulie 1911, iar în 1918 a rămas orfan, tatăl său căzînd la datorie, în războiul pentru Reîntregire. Pe atunci, orfanii din prin partea locului ajungeau de regulă slugi pe la casele săseşti. Nevoind să audă de aşa ceva, bunicul său s-a străduit din răsputeri şi l-a trimis pe băiat la Liceul „Timotei Cipariu“ din Dumbrăveni, să-şi biruiască soarta prin carte.

Tînărul n-a înşelat aşteptările: în 1935, absolvind Teologia la Bucureşti (*Magna cum laude*), devine preot pe lîngă Catedrala Mitropolitană din Sibiu şi profesor de religie la Şcoala Normală. Părea să se profileze, în cazul său, o viaţă şi o carieră tihnite, de dascăl, duhovnic, soţ şi tată. În 1942 îi apărea o primă carte de predici, scrisă în colaborare cu pr. prof. Spiridon Cândea (*Bunevestiri. Predici la toate duminicile de peste an*). Lumea îl preţuia şi îl căuta, iar el ştia să se împartă, cu înţelepciune şi fără preget, între datoriile curente faţă de Biserică, ţară, urbe şi familie.

Dar iată că „timpul a început să nu mai aibă răbdare“ şi, în cele din urmă, „şi-a ieşit din ţâţâni“:

pe jertfa de sânge a tinerei generații interbelice, scadența numeroaselor trădări dinăuntru și dinafară a ridicat o Românie bolșevizată, în care teroarea bezbojnică s-a întins ca o molimă („ciuma roșie"), măturând din calea ei orice urmă de rezistență național-creștină. Deși om pașnic și cumpătat, părintele Zosim Oancea, prin cinstea sa sufletească și prin zelul său mărturisitor, nu avea cum să scape din gheara bestiei comuniste: în 1948 este arestat și condamnat pentru „crima" de a fi colectat ajutoare în sprijinul familiilor celor ce fuseseră deja închiși – sau chiar uciși – în prigoană. Nu se va întoarce la soție și la cei patru copiii (ultimul – astăzi preot și decan al Facultății de Teologie din Sibiu – născut după arestarea sa) decât în toamna anului 1963, după 15 ani și 8 zile de detenție politică, răstimp în care a trecut prin închisorile și lagărele de muncă de la Aiud, Noua Culme sau Periprava („unde era atât de greu încât ne aduceam aminte de Aiud ca de acasă").

Valoarea unor mărturii

Tipărite în două ediții (la editurile bucureștene Harisma și Christiana, în 1995 și 2004), memoriile sale de deținut politic, sub titlul *Datoria de a mărturisi. Închisorile unui preot ortodox*, reprezintă o contribuție de o importanță aparte în ansamblul literaturii închisorilor comuniste, atît pentru faptul că sînt scrise de un preot cu o profundă percepție creștină a lucrurilor, cît și pentru că pana părintelui pare să se muiat în cerneala marilor prozatori ai Ardealului. Faptele și figurile umane (ca portret antologic se poate cita, de pildă, cel al lui Nichifor Crainic, păstos de complexitatea derutantă a personajului, dar totuși transfigurat de compătimitoarea înțelegere creștină a umanului: cf. ed. 2004, pp. 128-133) sînt zugrăvite din cîteva linii sigure, cu toată tensiunea dramatică a împrejurărilor de atunci, dar și cu o notă de abstragere înțeleaptă și chiar hazlie („hazul de necaz"), atît de specifică spiritului românesc și răsăritean în genere. Ceea ce, în lipsa credinței, n-ar putea fi perceput decât ca o tragedie absurdă, devine, în prezența acesteia, o mare încercare a umanului și o lecție de valorificare morală a suferinței, de răscumpărare interioară și de transcendere mistică a ceea ce un Mircea Eliade numea „teroarea istoriei".

Rămîne de neuitat, între altele, acea pilduitoare alegorie vizionară a „fluviului suferinței" izvorît de pe Golgota, „care străbate istoria și înglobează în el, ca pe niște afluenți, mai întîi de toate Sfintele Liturghii care s-au slujit și care se vor sluji pînă la cea din urmă clipă a istoriei, și, în al doilea rînd, suferințele personale ale fiecărui credincios" (cf. ed. cit., p. 30), purtîndu-le, ca pe o lamură a umanului, spre lumina neînserată a veacului ce va să vie.

Om și Neom

Cea mai întinsă și mai densă parte a însemnărilor din detenție se referă desigur la Aiud, unde părintele a stat din 1949 până în 1958 și care reprezintă, alături de Pitești, cea mai cumplită gură de iad a muceniciei creștine românești, „o cruce pregătită de ocupația străină pentru a-i chinui pe români, devenită acum cruce de chinuire a românilor de către români!". „Sumbra cetate", prevestită sinistru de strigătul repetat al unui gardian: „Aicea-i Aiudul!", aduce parcă aminte de poarta infernului dantesc și de inscripția săpată pe ea: *Lasciate ogni speranza, voi ch'entrate!* Părintele, însă, nu-și pierde speranța, ba chiar își simte, mai puternică decît oricînd, răspunderea misionară de a-i îmbărbăta pe ceilalți pătimitori: „... rezistența noastră stă, în primul rînd, în noi, în puterile noastre sufletești, pe care ni le întărește o singură Putere – cea a lui Dumnezeu". E soluția lui Steinhardt și a tuturor celor ce au biruit moral teroarea, însă mai mult trăită și mai puțin discursivizată.

Se simte permanent, în însemnările părintelui, evitarea părțialității, dar și fermitatea grilei morale, iar un pasaj precum acesta chintesențiază în conștiința posterității întreaga axiologie-limită a umanității prigonite:

„N-am ținut niciodată seama din ce categorie politică sîntem unii și alții, și asta în toate închisorile țării. Se făcea deosebirea doar între două categorii: Om și Neom.

Pe cei dintîi îi unea conștiința că suferă pentru un ideal de români și de creștini, și că luptă împotriva unei ideologii și unei politici străine și inumane.

A doua categorie era a celor de seama maiorului Hîrdău (care i-a pus mîna în gît generalului Iacobici), a tuturor vînzătorilor și degradaților, al căror țel era unul singur: polonicul.

A devenit definitoriu, pentru cea de-a doua categorie, un dialog cu Mîna fără general, care se lansa peste toți, când era vorba de un supliment de ciorbă sau de terci.

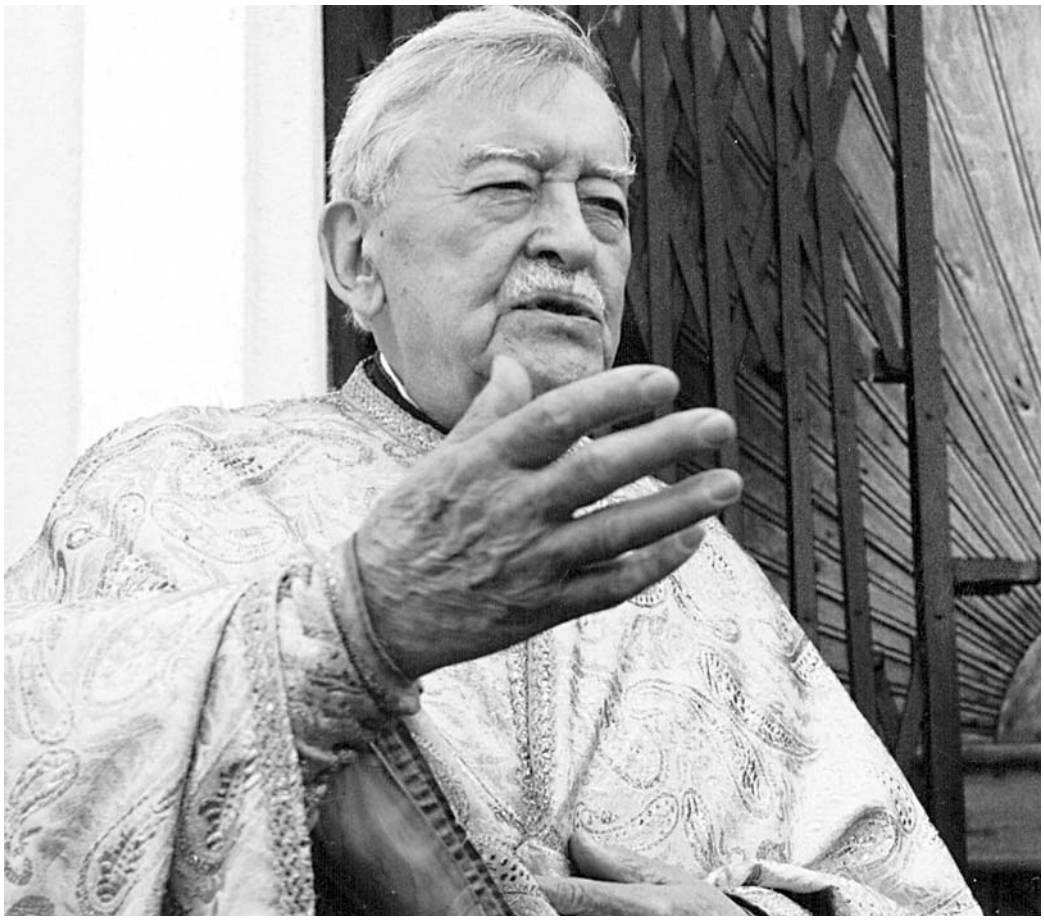

– Domnule general, nu vă gîndiți şi la ziua de mîine? Ce se va spune despre dumneavoastră?

– Nu mă interesează ce va fi mîine! Mă interesează să trăiesc azi! – a răspuns generalul Crețoiu, purtătorul grăitoarei porecle“ (p. 137).

Muzeul icoanelor pe sticlă

După eliberare, cu sprijinul unor oameni binevoitori (printre care şi regretatul academician Andrei Oțetea, al cărui colaboraționism cu regimul comunist a fost răscumpărat prin multe asemenea acte), redevine preot, preluînd în 1964 parohia de la Sibiel (com. Sălişte, jud. Sibiu), unde a găsit biserica „grozav de stricată“, în pragul a 200 de ani de cînd fusese ctitorită. În 1965, specialiştii aduşi de părintele Zosim Oancea redescoperă, de sub 5 straturi de var, pictura originară a Bisericii „Sf. Treime“ din Sibiel, zugrăvită de meşterii Iacob şi Stan Zugravul din Răşinari, între 1774 şi 1775.

În Joia Paştilor din 1969, părintele paroh lansează către enoriaşi apelul de a dona bisericii icoane pe sticlă: „Le-am zis că este frumoasă icoana în casă, dar o vezi şi te bucuri tu singur de ea, pe cînd, dacă o pui la muzeu, o vede şi se bucură o lume întreagă“. Pornind de la cîteva icoane pe sticlă sparte, uitate într-un şopron, părintele a reuşit, încă din primul an, mai întîi cu sprijinul oamenilor din sat, apoi şi al altor donatori, să adune între 150 şi 200 de icoane, pentru ca în pragul anului 2000 să ajungă la un patrimoniu de circa 700 de icoane pe sticlă şi peste 100 pe lemn, unele vechi de mai bine de două secole, provenite atît din Transilvania cît şi din alte zone ale țării. Astfel, la 22 de km. de Sibiu, ne putem mîndri astăzi cu cel mai mare muzeu de icoane pe sticlă din lume, supranumit, fără prea multă exagerare, „Capela Sixtină de la Sibiel“.

Devenit faimos încă din anii ‘70 ai secolului trecut (când a fost vizitat, printre alții, de însăşi nepoata *Mikado*-ului, adică a împăratului Japoniei, venită să contemple înfiorată „miracolul credinței din Carpați“), muzeul din curtea bisericii ortodoxe din Sibiel poartă, începând din anul 2001, numele ctitorului său: *„Muzeul Preot Zosim Oancea“* (adresa:

Sibiel – 2466, Str. Bisericii 329, jud. Sibiu). A fost darul pe care obştea Sibielului l-a făcut părintelui la împlinirea venerabilei vîrste de 90 de ani.

Istoria fascinantă a acestei ctitorii, întinsă pe mai bine de trei decenii, se află consemnată chiar de către părintele Zosim în cele două volume intitulate *Muzeul de icoane pe sticlă „Zosim Oancea" din Sibiel*, apărute la Sibiu în 2001 şi 2002[1], precum şi – cu o bogată şi splendidă ilustrare (foto: Alice Ionescu) – în albumul trilingv *O viaţă, un destin, o icoană/ Une vie, un destin, un icône/ Ein Leben, ein Schicksal, eine Ikone*, realizat în 2000 de regretata Irina Nicolau, Ioana Popescu şi Raluca Alexandrescu, cu generosul sprijin al ministrului Culturii de la acea dată, Ion Caramitru, al Muzeului Ţăranului Român şi al Fundaţiei „Alexandru Tzigara-Samurcaş". Desigur, cărţile şi reproducerile nu pot egala impresia copleşitoare pe care ţi-o dă o vizită la faţa locului. Numeroşii vizitatori străini, ajunşi aici de pe toate continentele, rămîn uimiţi de forţa creatoare a tradiţiei ortodoxe şi a geniului nostru popular. Părintele Zosim Oancea „a pus Sibielul pe harta lumii", cum exclama nu demult un oaspete englez.

Organicismul

Puţini ştiu că în afara acestei ctitorii de excepţie, a memorialisticii de închisoare, a articolelor şi studiilor publicate în diferite reviste bisericeşti (*Mitropolia Ardealului, Telegraful român, Ortodoxia, Revista teologică*) şi a celor câteva cărţi de predici (unele tipărite, altele aşteptându-şi încă editorul), părintele Zosim Oancea este şi autorul unui îndrăzneţ eseu filosofico-teologic „zămislit" mental în temniţa Aiudului (1954) şi pus pe hârtie, într-o primă formă, în 1963. Refăcut substanţial în 1984 şi definitivat în 1994, eseul a fost tipărit abia în 1998[2], recomandat de două scrisori ilustre: una de la Constantin Noica („Curajul Sfinţiei Voastre, de a vă începe meditaţiile de la Eu şi o Carte a Eului, vă apropie, în chip neaşteptat pentru un om al Bisericii, de marea filosofie [...]. Dar căile Sfinţiei Voastre sunt altele, ducând până la urmă la Revelaţie [...]. Ideea «organicismului» vă ajută să limpeziţi nu numai solidaritatea dintre subiect şi obiect, pe care ştiinţa de astăzi a regăsit-o, fără s-o poată explica, dar şi adâncimea înţelesului pe care îl daţi ideii de «trup»...") şi alta de la Corneliu Mircea („Am fost impresionat îndeosebi de spiritul sintetic, care conferă lucrării o puternică «osatură» conceptuală, capabilă să prindă în liniile-i de forţă o multitudine de «discipline», de la teologie până la fizica atomică, trecând prin psihologie, drept, biologie etc. Există un suflu ardent al expunerii, un patos cuceritor, ce are darul de a subjuga cititorul...").

Găsim în *Organicismul* părintelui Zosim Oancea multe puncte de convergenţă cu gîndirea părintelui Dumitru Stăniloae (tot un exponent al Ardealului şi al marii generaţii interbelice), mărturisind încă o dată „cosmicismul" şi „organicismul" viziunii ortodoxe despre lume şi viaţă, trecute atît de firesc în percepţia românească a existenţei, sau în ceea ce un Constantin Noica numise cândva – spre scandalul „apostaţilor" subţiri – „sentimentul românesc al fiinţei".

Să chivernisim moştenirea culturală

Multe dintre paginile manuscrise rămase de la părintele Zosim Oancea ar merita să fie tipărite, iar cărţile sale apărute deja ar merita reeditarea (mai ales memoriile şi *Organicismul...*). O atenţie aparte ar trebui arătată, inclusiv pe linie instituţională, faţă de întreţinerea şi mediatizarea muzeului de la Sibiel. Ministerul Culturii ar investi cu mult mai mult folos decît în alte direcţii în editarea unui nou album cuprinzător al tezaurului iconografic datorat strădaniilor părintelui Zosim Oancea (care în timpul vieţii s-a bucurat în măsură prea mică de sprijinul real al oficialităţilor, fie ele laice sau bisericeşti). Dacă nu mai sîntem în stare de înfăptuiri la nivelul înaintaşilor, măcar să chivernisim cuviincios ceea ce ne-au lăsat ei şi să ne învrednicim de dreapta lor pomenire.

Fie ca părintele Zosim Oancea şi generaţia lui mărturisitoare să fie cheagul din care, cu voia lui Dumnezeu, într-un ceas mai fast al istoriei de mîine, să dospească „pîinea cea spre fiinţă" a neamului nostru ortodox, într-o bună „cuminecare" cu cerul şi cu pământul, ridicînd virtutea dăinuirii la înălţimea acelei vrednicii creatoare fără de care inşi şi neamuri nu mai au nici un rost să facă umbră pământului.

[1] Casa de Presă şi Editura Tribuna.

[2] Preot Zosim Oancea, *Trup şi existenţă sau Organicismul*, cu o prefaţă de Constantin Noica, Liga Română de Misiune Creştină (col. „Popas teologic"), Cluj-Napoca, 1998. *Cf.* şi recenzia făcută cărţii în periodicul sibian *Puncte cardinale*, anul VIII, nr. 12/96, decembrie 1998, p. 14.

Amintiri despre Tata Zozo

Cristian Bădiliță

Pentru apropiați preotul Zosim Oancea era „Tata Zozo“. Unul dintre nepoți a avut geniul de a-l reboteza astfel şi ceilalți au adoptat fără întîrziere ineditul hipocoristic care, trebuie să spun, i se potrivea de minune. Cînd dl Claudiu Târziu a propus acest medalion pentru ROST, i-am făgăduit că voi scrie despre cartea de predici *Bune vestiri*, pe care o consider o bijuterie a genului omiletic în ortodoxia românească. Cartea a fost alcătuită în colaborare cu preotul Spiridon Cândea, publicată, la Sibiu, în 1944 şi merită republicată, din cel puțin două motive: întîi, e o carte vie, ancorată deopotrivă în Hristos şi în apusul interbelicului; apoi, fiindcă ea dă măsura autentică a preotului Zosim Oancea care, după numeroşii ani de închisoare politică (1948-1963), după teribilele torturi îndurate şi după sistematicul tratament de intimidare psihologică s-a văzut obligat să-şi strîngă în chingile autocenzurii spontaneitatea şi seva cuvîntului. A doua carte de acest gen, *Popasuri omiletice*, apărută în 1976, aduce mai degrabă a manual şcolar, sobru şi interesant, frumos şi sensibil, dar lipsit de vîlvătaia interioară proprie *Bunelor vestiri*. Cum însă volumul respectiv poate fi consultat în bibliotecile cu fond vechi şi despre el am oricînd prilejul să scriu am decis să particip la acest memorial cu cîteva scenete trăite în preajma bunicului soției mele sau auzite/citite de la el.

*

Tata Zozo avea toate trăsăturile şi ticurile ardeleanului pur sînge. Primul lucru pe care-l făcea după rugăciunea de dimineața era să-şi deschidă jurnalul, în care nota cu seriozitate monahală absolut toate „momentele“ semnificative care i se întîmplaseră în ajun, scurte conversații cu personaje sus puse ori cu simpli enoriaşi, vizite ale copiilor, nepoților sau vecinilor, reflecții despre calitatea vinului băut la cină sau a rasolului salvat *in extremis* de Mamaia într-un moment de inspirațiune culinară. Ritualul jurnalului matinal avea un dublu sens: de exercițiu spiritual cotidian şi de memorial pentru generațiile tinere, pe care le simțea oarecum rupte de memoria colectivă românească. În el, ca-n orice ardelean conştiincios, vegheau tot timpul un martor şi un martir, un dascăl şi un îndrumător, un *Ianus bifrons* care privea simultan, cu nostalgie, spre paradisul interbelic şi, cu oarecare cumsecădenie, spre purgatoriul de acum. Ardelean era şi în grija cu care-şi potrivea vesta şi costumul, în coerența dintre vorbă şi faptă, în refuzul organic al miticismului regățean, în sobrietatea caldă a privirii şi în „taina“ bărbieritului zilnic, subcutaneu.

Ardelenii s-au înțeles întotdeauna perfect cu moldovenii. Tata Zozo mă iubea şi ca nepot prin alianță, şi ca moldovean. A fost cel mai fidel şi entuziasmat cititor al meu de la prima pînă la ultima carte pe care-a mai apucat-o, mărturisindu-mi totuşi, uneori, că nu-nțelege multe din cuvintele şi expresiile mele... „sadoveniene“. Mă amuzam explicîndu-i-le în context, cu accentul adecvat, văzînd cum stupefacția lui capătă proporții înduioşătoare. Tot de gena ardelenească ținea, probabil şi „naivitatea“ sufletească, care evolua pe fondul unei curățenii inadecvate epocii. Această „naivitate“ s-a revărsat pe două făgaşuri: utopismul politic şi constructivismul muzeistic. În veci şi pururi Tata Zozo n-ar fi admis că România este o țară distrusă de comunişti. Mergeai cu el pe stradă, călca, pe trotuar, din groapă în groapă, din baltă în baltă, din movilă de gunoi în movilă de gunoi, dar el îți vorbea despre minunata civilizație în mijlocul căreia avem norocul să viețuim. Cumpăra poşircă de la un vecin (acelaşi, eternul vecin!), dar el îți făcea cu atîta candoare elogiul viței de vie româneşti încît poşirca respectivă devenea brusc băubilă. La un moment dat, după apariția eseului său despre organicism, *Trup şi existență*, cu o scrisoare a lui Noica în loc de prefață, am fost asaltați de mesaje prin care ne soma să-i găsim urgent un editor în Franța (Galli-

mard sau Cerf, „în cel mai rău caz“) „pentru lămurirea Occidentului“. Cartea lui ar fi fost menită să dea o lovitură decisivă ateismului franco-bolşevic. Curăţenie sufletească, „naivitate“, idealism, moralism diafan, cinste şi optimism *contre toute espoir* – iată cîteva ingrediente care-l apropie de o serie de personaje donquijoteşti ale interbelicului nostru, precum Noica, Vintilă Horia sau neuitatul, pentru mine, Pan Vizirescu. În plus, o ancorare deplină în viaţa liturgică a Bisericii.

*

În ce priveşte tipul de comportament religios, Tata Zozo a fost şi rămîne pentru noi un exemplu definitiv. Primii noştri prieteni în Franţa au fost doi preoţi catolici, normanzi, pe care Tata Zozo îi primise cu ani în urmă la Sibiel. Nici astăzi legătura lor nu s-a curmat, în ciuda morţii „fratelui ortodox“ (creştinii comunică şi după marea trecere). Tata Zozo nu era un ideolog „ecumenicist“, un stegar al reconcilierii confesionale; era pur şi simplu un preot iubitor de Dumnezeu şi de oameni, cu variatele calităţi ale acestora din urmă. Ajunge să-i deschidem caietele jurnalului ca să ne dăm seama cît firesc e în comportamentul său „ecumenic“. Pastori protestanţi, anglicani, preoţi catolici, atei atraşi de civilizaţia populară românească – toţi i-au lăsat cîte o amintire, un gînd, o anecdotă. Se descurca în mai multe limbi moderne, fără să-i pese prea mult de gramatică sau de elaborarea frazei. Cu mijloacele de la bord transmitea mesajul în cele mai intime nuanţe, cu ecoul scontat.

Aproape douăzeci de ani a primit regulat revista *La Vie*. O vreme abonamentul îi fusese plătit de un prieten francez. Acum vreo trei ani însă prietenul n-a mai avut, poate, nici chef, nici bani să continue. Am fost nevoiţi să preluăm noi abonamentul, deşi această revistă de stînga (semicreştină, „progresistă“) ne displace. Ei bine, Tata Zozo, etichetat îndeobşte ca „ultrareacţionar“, nu putea trăi o săptămînă fără *La Vie*. Din spital, cu operaţie gravissimă la picioare, ne scria ultimativ implorîndu-ne să-i trimitem *La Vie*! Cum să-ţi explici o asemenea „aberaţie“? Poate prin aceea că preotul exotic din Sibiel iubea consecvenţa pînă şi în deviaţii. Ironia sorţii face că întreaga colecţie ne-a fost lăsată moştenire, soţiei mele şi mie, cu limbă de moarte! Ne-am făcut-o cu mîna noastră, într-un fel.

Iarăşi poate părea bizar pentru unii, dar Tata Zozo era un proeuropean „pătimaş“. În primul rînd din raţiuni familiale: un fiu al său şi vreo cinci nepoţi trăiesc în America şi Europa de Vest. Marea lui problemă nu era legată de vîrstă. La 92 de ani ne spunea cu licăriri de entuziasm în ochi că abia aşteaptă momentul aderării României la Uniune, ca să poată veni în Franţa cît mai des, să ne viziteze! Dar mai era proeuropean dintr-un firesc imperativ creştin: sufletul Europei este Biserica, *Una şi nedespărţită*.

*

Încercînd să fiu cît mai obiectiv, aş spune că preotul Zosim Oancea a lăsat după el, ţării sale, o capodoperă absolută, „Sibielul“, o carte de predici care oricînd poate sta alături de modelele ei patristice (mă refer, desigur, la *Bune vestiri*) şi o extraordinară mărturie despre închisorile comuniste, din care a avut norocul să scape viu, dar nu şi nevătămat, după cinsprezece ani. *Închisorile unui preot ortodox* (recomand călduros a doua ediţie, îngrijită cu dăruire de Răzvan Codrescu) te plonjează într-un iad transfigurat prin credinţă. Rar mi-a fost dat să citesc o carte despre exterminare scrisă cu atîta delicateţe şi nepătimire. Pentru familie, preotul Zosim Oancea a încarnat, practic, TOTUL. Fără exemplul şi prezenţa lui harismatică nimeni dintre noi n-ar fi aşa cum este şi n-ar gîndi aşa cum gîndeşte.

*

Ar merita scris un studiu aplicat despre psihologia colecţionarilor. Tata Zozo a fost un asemenea colecţionar înnăscut. Muzeul de icoane pe sticlă n-a putut lua fiinţă fără o motivaţie ale cărei resorturi adînci îmi scapă. Dar acest muzeu n-a fost singura colecţie a lui. Dosare întregi, clasate, sprijină pereţii din casa de la Sibiu. Cutii cu sute, poate mii de texte şi note pe teme religioase, decupate din tot soiul de ziare, reviste, broşuri, plachete, cu o răbdare cvasimaniacală. La un moment dat am rămas interzis în faţa unui maldăr uriaş cu articole „împotriva fumatului“, în diferite limbi, din care mi s-au servit porţii în doze homeopatice de-a lungul a trei zile. Colecţia s-a născut dintr-un impuls caritativ: să-i dezbare pe membrii fumători ai familiei de viciul ucigaş şi să-i disuadeze pe urmaşi. Mai tîrziu însă ea a devenit „colecţie în sine şi pentru sine“, mai degrabă sursă de amuzament decît de groază, dat fiind că un singur Oancea, se pare, suferea de viciul respectiv. Şi suferă în continuare. Strategia „disuadării“ n-a funcţionat deloc, ba dimpotrivă, căci în loc să se înfioare în faţa spectrului bolii ireversibile, „pacientul“ era adus pe culmile disperării datorită insistenţei umanitariste a salvatorilor. După zece articolaşe din dosar fugea să-şi aprindă iute o ţigară, în grădina din spatele casei, „pentru a se calma“.

Una din trăsăturile cele mai puţin cunoscute public ale lui Tata Zozo era încăpăţînarea (de cele

mai multe ori bună). Cînd îşi punea ceva în cap nu se lăsa pînă cînd nu izbîndea. Uneori însă cu preţul pierderii răbdării din partea celor apropiaţi. O vorbă a lui Dorin, fiul cel mic, actualul decan al Facultăţii de Teologie din Sibiu, a rămas celebră: „Mă gîndesc cît de fericiţi au fost cei de la Aiud cînd au scăpat de Tata Zozo! Cred că şi-au făcut cruce, redevenind creştini, cînd l-au văzut ieşind pe poarta închisorii!“ Numai datorită acestei încăpăţînări fenomenale, dublată de credinţă, a putut pune, aproape de unul singur, un sat precum Sibielul pe harta lumii.

*

Ultima întîlnire cu Tata Zozo s-a petrecut în vara lui 2004. Am ajuns la Sibiu spre seară, dar n-am găsit-o acasă decît pe studenta care-l îngrijea: „Părintele a plecat la plimbare“, ne-a spus, „în Parcul sub arini“. Îl ştiam suferind, tot mai neputincios şi vestea că e „la plimbare“ ne-a înviorat. Am ieşit după el. Studenta ne spusese că tocmai ieşise şi ne aşteptam să-l ajungem imediat din urmă. De unde, am mers alert pînă am început să gîfiim, preţ de vreo zece minute. În fine, după un kilomentru şi ceva i-am zărit silueta aplecată şi capul gol, tuns la ac. Ne-am apropiat şi l-am îmbrăţişat. Aproape toţi cei care treceau pe lîngă îl salutau cu căldură. S-a aşezat pe o bornă de ciment, parcă-l am în faţă, şi ne-a invitat „să şedem“ şi noi. Vorbea superb ardeleneşte, cu accentul de la Alma, „cel mai frumos sat din lume“. Noi l-am provocat: „Tata Zozo, să mai facem doi paşi, dacă tot am ieşit.“ El ne-a privit cu ochi buni, dar fermi: „Eu pînă aici mă plimb. Dincolo de borna asta nu trec.“ Suna ciudat acest legămînt, dar aşa era Tata Zozo: a decis să se plimbe pînă acolo, *exact* pînă acolo, aşa rămînea! Ne-am odihnit cîteva minute, apoi ne-am întors spre casă. Cînd am dat colţul am privit în urmă spre borna „de netrecut“. Sensul unui înteg destin a rămas camuflat într-o mică „manie“ cu tîlc!

*

În fiecare zi de Paşti Mamaia trebuia să pregătească o mîncare de fasole. Oala cu „fasole pascale“ era la fel importantă ca şi mielul sau ouăle roşii. De ce? Pentru că datorită unei farfurii cu fasole Tata Zozo a scăpat de la moarte în închisoare. Cînd simţea că puterile îl părăsesc de tot, la Aiud, mi se pare (nu le dăduseră mîncare suficientă vreme de cîţiva ani la rînd), Dumnezeu i-a trimis o farfurie cu fasole. Atunci a făgăduit că, de va scăpa viu, mîncarea aceasta, simbol de post şi sărăcie, va fi aşezată la loc de cinste, printre bunătăţi la masa de Înviere. Sincer, nici o iahnie nu mi s-a părut mai bună decît aceea servită la Sibiu, în zi de Paşti!

*

Tata Zozo avea şi „slăbiciuni“ terestre: de pildă, îi plăceau telenovelele. Mai bine zis, îl mişcau. Pînă la lacrimi! Acum vreo trei ani, în timpul unei cine, ne-a ţinut cu sufletul la gură povestindu-ne peripeţiile unui cuplu brazilian divorţat, reîmpăcat, redivorţat, cu copii care se rătăceau la rîndul lor prin „hăţişurile vieţii“ în peste o sută cincizeci de episoade. În schimb, nu avea nici un interes pentru telenovelele politicii româneşti sau internaţionale. Deşi bine orientat, aveai impresia că „pătrăţelul“ politicului contemporan îi lipseşte din schemă. Politica se oprea, pentru el, în 1948 sau cam pe-acolo, la momentul arestării (avea o obsesie: vinovat de toate relele României era Maniu. Nu Brătianu, nu Gheorghiu Dej, nu Regele Mihai. Doar Maniu! Probabil nu-i ierta ardeleanului neutralitatea!)

*

Pudic, într-o zi, ne-a povestit o „acţiune“ inedită din tinereţe. Cu un grup de colegi studenţi la teologie au plecat la Sala Dalles să bruieze o conferinţă intitulată „elogiul goliciunii“. „Acuma, uite, goliciunea-i peste tot.“ Şi resemnat continua să se uite la goliciunile de pe micul ecran.

(O anecdotă de familie mai pipărată: într-o zi cuscrul lui de la Bucureşti, avocat, îi zice: „Părinte, cînd am văzut prima dată o femeie cu minijupă am zis că-i fund cu abajur“ – vorba era şi mai crudă, cu rimă. La care părintele răspunde: „Ei, acum nici abajur nu mai are!“)

*

În încheierea acestor rînduri reproduc o scrisoare datată 23 ianuarie 2004:

„Iubiţii mei,

Vă mulţumesc din inimă de grija pe care o aveţi, de a-mi trimite regulat revista *La Vie*, pe care eu am îndrăgit-o şi cred că în momentul de faţă am cea mai mare colecţie din ţară.

Şi toată această colecţie, cînd o să plec eu Dincolo, o să v-o las vouă.

Într-unul din numere s-a dat o informaţie foarte valoroasă, că Papa de la Roma i-a declarat sfinţi pe toţi cei care au murit în războiul din Spania, împotriva comunismului, război la care a luat parte şi o echipă din România.

După o vreme geroasă acum s-a mai potolit frigul.

Din singurătatea mea eu vă îmbrăţişez cu tot dorul şi dragostea. Tata Zozo.“

Din singurătatea noastră te îmbrăţişăm cu tot dorul şi dragostea, Tata Zozo!

Din mărturiile Părintelui Zosim

„Zi după zi, am început să mă obişnuiesc cu atmosfera din cameră şi să intru în rolul meu de preot, care mi se părea mai necesar acolo decît oriunde. De multă vreme cunoşteam teoretic că suferința îl poate distruge pe om, dacă nu există un sprijin de natură spirituală, precum şi reversul monedei, că suferința îndurată cu ajutorul divin îl purifică şi-l întăreşte pe om. Acum era cazul aplicării şi verificării acestor lucruri, atît în viața mea personală, cît şi a celor din jurul meu.

– Cum e, Părinte, întîmplarea aceea cu Simon Chirineanul, care I-a ajutat Mîntuitorului să-Şi ducă crucea pe dealul Golgotei?

– E foarte simplu, dragii mei; prin suferința lui, acel Simon Chirineanul a participat la unica şi aceeaşi jertfă a lui Iisus Hristos, pentru mîntuirea noastră.

– Şi dacă nu era acest Simon Chirineanul, s-ar fi compromis mîntuirea noastră?

– Nicidecum, Mîntuitorul Şi-ar fi dus singur Crucea. Simon Chirineanul a apărut nu pe firul neputinței Lui, ci pe firul dragostei Lui de a ne face şi pe noi părtaşi la propria noastră mîntuire. Simon Chirineanul era în acel moment un simbol al întregii suferințe istorice a creştinătății, deci şi a suferinței noastre de acum. Ca să înțelegem mai bine, să facem o analogie. Să socotim jertfa de pe Golgota un fluviu care a izvorît din Dealul Căpățînii şi care străbate istoria, înglobînd în el, ca pe nişte afluenți, mai întîi de toate Sfintele Liturghii care s-au slujit şi care se vor sluji pînă la cea din urmă clipă a istoriei, şi, în al doilea rînd, suferințele personale ale fiecărui credincios.

– Toate suferințele creştinilor?

– Nicidecum, ci numai cele duse în duhul învățăturii Lui şi în exemplul Crucii Lui. Concret: pe Golgota, la dreapta şi la stînga Lui, au fost răstigniți, o dată cu El, şi doi tîlhari; pentru unul, suferința a fost, cu adevărat, numai un chin, suportat cu cîrtire şi scrîşnire din dinți, cîtă vreme pentru celălalt ea a fost degrabă mîntuitoare: «Astăzi vei fi cu Mine în Rai!»“.

(Din *Închisorile unui preot ortodox*, Ed. Christiana, Bucureşti, 2004, pp. 29-30)

„Se înăsprise din nou regimul, atît cel alimentar, cît şi cel igienic. Lipsă de mîncare, lipsă de medicamente, iar pentru cele cîteva minute de plimbare se zidise, în cele două sînuri ale T-ului, cîte o rozetă rotundă, împărțită în camere triunghiulare, în care să se poată plimba cîte o celulă. Pereții de beton erau atît de înalți încît nu se putea vedea dintr-o cameră în alta.

Ieşise o cameră la plimbare. Eu mă aflam din nou pe latura scurtă a T-ului din dreapta şi priveam prin găurile jaluzelelor la cei care se plimbau.

La un moment dat, am văzut un deținut – a cărui cameră ieşise la plimbare în timp ce el se afla la infirmerie – îndreptîndu-se mai întîi spre camera de plimbare, în care se afla celula sa, cum îi indicase gardianul care-l aducea de la infirmerie, dar apoi făcînd o întoarcere bruscă şi îndreptîndu-se spre gardul de sîrmă care înconjura zona de lîngă zidul închisorii.

Ajuns la gard, s-a urcat pe el şi privea drept la soldatul de pe turelă, care se aşezase deja în genunchi, cu puşca îndreptată spre el, gata să tragă.

În acelaşi moment, a început strigătul deținuților din celular:

– Nu trage!... Nu trage!... Nu trage!...

Nenorocitul de soldat stătea cu degetul pe trăgaci, dar încă nu trăgea.

– Nu tragi? Stai că tragi tu!

Spunînd acestea, deținutul a sărit de pe gard în zona arată, fără să facă însă nici un pas mai departe spre zid.

– Nu trage!... Nu trage!... Nu trage!... – urla de acum toată închisoarea. Pînă şi gardianul care conducea plimbarea striga din toată puterea: «Nu trage!... Nu trage, mă!...»

În zadar. Deşi era cît se poate de evident că, şi de-ar fi ajuns la zid, ca să treacă peste el avea nevoie de scară. Din poziția de drepți, în care s-a aşezat după ce a sărit în arătură, el n-a făcut nici un pas mai departe, ci se uita fix la soldat.

Nenorocitul de soldat român n-a înțeles nimic din toate acestea. Să fi fost el atît de orbit de vechea zicală a iobagului, că «Dacă mi se dă ordin, şi pe

tata-l împuşc!», încât să nu-şi fi dat seama că cel care-i stătea în față voia să se sinucidă?

– Nu trage!... Nu trage!... Nu trage!...

Şi totuşi, a tras. Şi nu mai jos, la picioare, ci drept în piept. Îndată am văzut, din celula din care priveam, pata de sînge din spate şi pe om prăbuşindu-se la pămînt.

Din acel moment, strigătul «Nu trage!» s-a preschimbat în urlet de acuză: «Criminalilor!... Criminalilor!... Criminalilor!». Era atît de înfierbîntată lumea încît, dacă ar fi venit cineva cu o mitralieră să ne împuşte pe toți cei din celule, nici unul nu s-ar fi oprit din strigătul: «Criminalilor!».

S-au strîns aiudenii pe podul din fața închisorii, iar de la etajul III, cineva, care-l cunoştea pe cel împuşcat, striga, ca să audă cei de pe pod: «Să ştiți că a fost împuşcat Ioan Popa de la Copşa Mică. Face închisoare din anul 1941, iar acum, fiind greu bolnav, s-a dus la infirmerie să ia medicamente şi nu i-au dat».

– Criminalilor!... Criminalilor!... Criminalilor!...

La un moment dat, au apărut conducătorii penitenciarului, în frunte cu directorul cel nou, Koller, cu gîndul să-l ridice de acolo.

– Huo!... Huo!... Huo!... Criminalilor!... Huo!... Criminalilor!... – strigam toți, din întreg celularul, ca şi de la secția a doua şi de la Zarca.

Koller cu ai lui au fugit, ca să apară apoi cu doi gardieni cu o targă, care l-au ridicat şi l-au dus, în aceleaşi strigăte indignate ale întregii închisori: «Criminalilor!... Criminalilor!... Criminalilor!...»

Strigătele au durat în jur de o jumătate de oră, ca să se stingă apoi treptat, o dată cu aşezarea umbrelor serii.

Şi a urmat tăcerea preschimbată în priveghere, după străbuna noastră datină românească. N-aş putea spune cîți au dormit în acea noapte din întreaga închisoare. În celula noastră, cel puțin, nu s-a mai închis nici un ochi, toată noaptea. Şi eram şase persoane.

Drama aceasta a avut loc în mai sau iunie 1957. Ceea ce îmi aduc bine aminte e că a fost cea din urmă din cele văzute şi petrecute de mine la Aiud...“

(Din *Închisorile unui preot ortodox*, Ed. Christiana, București, 2004, pp. 188-190)

LUCA şi ZOSIM

Răzvan Ionescu

Acum mai bine de 300 de ani, o întâmplare neobişnuită avea să transforme peste noapte o mică aşezare uitată din nordul Ardealului într-un vestit loc de pelerinaj. Un anume Ioan Cupşa, nemeş din Nicula, dăruise bisericii din satul său o icoană pe lemn, înfăţişând pe Maica Domnului cu pruncul. Preotul Luca din Iclodul Mare se trudise să o scoată la iveală, printre liturghii şi vecernii, adăugând lumini peste lumini, din vârful penelului său tocit de-atâta neodihnă. La o vreme, icoana a început să lăcrimeze. Pelerinii au început să se scurgă spre Nicula cu zecile de mii, iar faima icoanei făcătoare de minuni s-a răspândit hăt! – până la curtea lui Antioh Cantemir, domn peste tot ţinutul Moldovei. Acesta, despre care cronicarul zice că „nu era cărturar, numai nici era om prost“, a oferit 1000 de taleri în schimbul icoanei, dar n-a primit-o. Tot bucoavnele mărturisesc că Antioh a trimis atunci meşteri la Nicula să o copieze pentru „spăsenia“ şi frumuseţea ei. După obicei, fiecare suflet care bătuse atâta amar de drum ca să o vadă pe Măicuţa de la Nicula, voia să plece cu un talisman de la locul minunii. Pe câte o bucată de sticlă, oamenii nevoiaşi ai locului au început, după izvod, să înmulţească chipul Preacuratei. Aşa a început meşteşugul icoanelor pictate pe sticla rămasă şi adunată de pe la glăjăriile Gherlei.

După 275 de la lăcrămarea Măicuţei, în Joia Paştilor, în biserica din Sibiel, Preotul Zosim ia poftit smerit pe enoriaşii săi, să doneze sfântului locaş al lui Hristos icoane pe sticlă. În scurt timp s-au adunat vreo 200. Apoi încă o sută şi încă una, şi tot aşa până aproape de mie. Domn' Părinte Zosim venise la Sibiel nu demult, după un altfel de pelerinaj, prin locuri pustiite de Necuratu' şi sfinţite de un altfel de lacrimi, ale oamenilor cu credinţă în Hristos. Pe mulţi, ţărâna din care au fost alcătuiţi îi îmbrăţişase, făcându-le uitat numele la Aiud ori Periprava, însă mărirea fără greş că le-a fost trecută în cartea ce se va citi de către Domnul Hristos la cea de-a doua venire. Alături de aceştia, Părintele Zosim a adunat piatră pe piatră, împletind nădejde din suferinţă. Vreme de 15 ani, nu şi-a văzut preoteasa şi cei patru prunci cu care îi dăruise Domnul. Şiragul lacrimilor lor s-a înnădit prin vremi cu lacrimile Măicuţei de la Nicula, aşa încât la Sibiel s-a zămislit din adunarea lor în căuşul palmei lui Dumnezeu cel mai mare muzeu de icoane pe sticlă din lume. Lacrimi prin timp, ele dau mărturie despre zăbava sfinţilor prin ţinutul oamenilor.

Astăzi, la mai bine de 300 de ani de la cea dintâi lacrimă de la Nicula, Preotul Zosim din Sibiel a plecat să-l întâlnească pe Preotul Luca din Iclod. Negreşit că vor zăbovi îndelung, povestind despre cum plâng oamenii şi cum plâng sfinţii. La poarta Raiului, Sân' Petru va mijloci la Dumnezeu: „Doamne, te rog, lasă pe cei doi slujitori să-ţi fie lacrimă pe fiece obraz, pentru neputinţa celor rămaşi pe pământ!“ Iar la auzul acestor vorbe „Cel ce numără mulţimea stelelor şi picăturile de rouă“ va zâmbi şi va deschide căuşul palmei sale spre a aduna încă două izvoade pentru icoana de mai târziu a robilor săi, Luca şi Zosim. La Sibiel, suratele ei aşteaptă să o primească pe ştergar alb.

Marşul sexual spre Europa

Rămâne de văzut dacă vom intra în Uniunea Europeană în 2007, 2008 sau dacă nu cumva nu vom mai avea la ce adera. Până să ne dumirim însă, bag seamă că ne pregătim intens să ne aliniem „normelor europene". Şi am început cu relele năravuri. Între altele, de curând (23-30 mai), a avut loc la Bucureşti o manifestare a homosexualilor din România – „GayFest 2005". Acesta este primul pas dintr-un program de promovare a ideii că homosexualitatea este o opțiune, nu un obicei respingător şi un păcat.

Mihail Albișteanu

Organizatorul „GayFest"este asociația „Accept", înființată în 1996 şi condusă de Florin Buhuceanu, homosexual declarat, fost student la teologie ortodoxă, actualmente pastor la „Metropolitan Community Church" Bucureşti (nu-i greu de închipuit ce „biserică" e aia). Evenimentul a cuprins şi un „marş al diversității", care s-a desfăşurat sâmbătă, 28 mai. Manifestanții gay erau îmbrăcați oarecum decent, probabil pentru a se bucura de participarea unor asociații pentru apărarea drepturilor omului.

Primăria Bucureştilor a dat greu aprobarea, inițial refuzând, pe motiv că nu poate garanta securitatea participanților. Ulterior, la intervenția lui Traian Băsescu, care a declarat că interzicerea marşului ne-ar arunca în urmă cu 20 de ani (sic!), a revenit asupra deciziei (Băsescu a comis-o şi în campania electorală pe tema homosexualității, afirmând că 20% din populație are astfel de apucături!). Se pare că sute de mesaje electronice trimise concertat din întreaga lume au blocat conturile de e-mail ale preşedintelui Băsescu şi ale primarului general al Capitalei, cerând să se revină asupra deciziei de a nu permite desfăşurarea marşului. S-a procedat în aceeaşi manieră şi pe liniile telefonice. De asemenea, activiştii LGBT (Lesbian Gay Bisexual and Transgender) erau pregătiți să organizeze demonstrații de protest în fața oficiilor consulare ale României din New York şi Washington, pe care le-au contramandat în ultimul moment, după schimbarea de decizie de la Bucureşti.

Reacția „conservatoare"

Marşul a stârnit reacții în societatea românească, provocând câteva dezbateri. Au apărut şi pozițiile contra. Desigur, Biserica Ortodoxă Română s-a opus, dar cu glas cam scăzut. Prima acțiune de protest a aparținut însă Partidului Conservator (fost PUR), care a manifestat „pentru valorile tradiționale româneşti şi creştine, pentru familie şi moralitate". Demonstranților PC li s-au alăturat preoți şi studenți de la teologie. Inițiativa nu ar fi fost rea (a fost singurul partid care s-a pronunțat împotriva paradei), dacă ar fi reprezentat altceva decât o dovadă clară de fariseism a umaniştilor deveniți „conservatori", despre care ştim - şi nu are rost să mai amintim – cine sunt şi de către cine sunt conduşi.

La rândul său, ziarul PRM, „Tricolorul" (subintitulat „creştin şi european"), a publicat pe prima pagină un protest față de „GayFest". Nu poți să nu-i dai dreptate lui Gabriel Andreescu, atunci când ia în derâdere faptul că „apărătorii valorilor creştine şi naționale" în România au ajuns să fie trei inşi fără credibilitate: Dan Voiculescu, Corneliu Vadim Tudor şi Gigi Becali. Desigur, aceştia sunt numai cei mai vizibili, dar gesturile lor publice compromit orice manifetare pe aceeaşi linie, chiar dacă vine din partea unor oameni oneşti.

A urmat manifestația neautorizată a membrilor organizației „Noua Dreaptă" (ND), cărora li s-au alăturat şi alți cetățeni. Pentru că la un moment dat membrii ND şi homosexualii s-au încăierat, jandarmii i-au evacuat cu duba pe primii şi le-au dat amenzi totalizând 100 de milioane de lei.

ND a greşit iarăşi încercând să dea o lovitură de imagine. Homosexualii doreau să li se dea atenție, să facă din parada lor ternă un eveniment despre care să vorbească presa, iar ND i-a ajutat cu prisosință. Fără „contramanifestația" hilară a celor din ND (căci numărul lor mic şi lipsa de forță, în loc să-i facă temuți a trimis acțiunea în derizoriu), jurnalele tv n-ar fi irosit mai mult de 30 secunde pentru a reflecta

marşul homosexualilor, iar ziarele n-ar fi publicat mai mult de o ştire într-un colţ de pagină. Ieşirea din decor (şi-apoi întoarcerea acolo) a ND a făcut ca mass-media să redea pe larg „evenimentul“. Homosexualii au cîştigat şi la capitolul imagine – bieţii, cum am văzut, prigoniţi de „fundamentalişti“ –, şi la capitolul finanţare (acum au motiv să ceară un sprijin mai consistent de la tot felul de organizaţii de profil din afara graniţelor), şi în înmuirea autorităţilor – care vor fi silite să le permită multe pentru a nu fi considerate părtaşe la îngrădirea dreptului de a iubi.

Tirania minorităţii

Sigur, o societate democratică nu poate interzice astfel de manifestări, dar le poate ignora sau le poate contrabalansa prin alt fel de acţiuni. Dacă societatea românească ar fi una sănătoasă - dar nu-i cazul – ar găsi antidotul pentru astfel de exhibiţii dăunătoare. Iar preoţii ar trebui să fie întotdeauna în fruntea unor manifestări prin care să fie inhibată promovarea publică a unor păcate.

În condiţiile în care organizaţiile creştine nu s-au pus de acord pentru organizarea unei slujbe comune la Patriarhie pentru sufletele păcătoşilor, ori a unei adunări publice civilizate prin care să fie condamnat păcatul, ignorarea marşului homosexualilor era o atitudine potrivită. În orice caz, mult mai potrivită decît o „contramanifestaţie“ ca a ND.

Evident, şi mai bine era să se ducă o campanie pro-virtute, pro-normalitate, pro-familie. ND a greşit şi din acest punct de vedere, mergând pe un mesaj contra homosexualilor.

Rezultate mult mai bune sunt obţinute printr-o atitudine pozitivă, care afirmă, în loc să nege, care susţine (virtutea, normalitatea, familia) în loc să conteste şi care construieşte în loc să dărâme. Asta nu înseamnă că trebuie exclusă critica, ci că trebuie pus accentul pe exemple şi acţiuni pozitive, afirmative, care clădesc. Astfel, cred că ar fi fost mai bine ca, în loc de proteste, să fi avut loc slujbe religioase şi să fi fost organizaze conferinţe, dezbateri, prin care să se afirme valorile noastre tradiţionale. Atenţie, orice alte manifestări dure împotriva homosexualilor nu vor face decât să menţină subiectul drepturilor comunităţii gay din România în atenţia opiniei publice româneşti şi a presei internaţionale! În acest caz, urmarea nu poate

Foto: Bogdan Onofrei

fi decât aceea că vor creşte presiunile asupra autorităților române de a accepta mai multe drepturi pentru homosexuali, până când se va pune şi problema acceptării căsătoriilor între persoane de acelaşi sex. Va urma legislația „anti-ură“ şi problema adopțiilor de copii de către homosexuali. Şi abia atunci vom înțelege, pe pielea noastră, dar prea târziu, ce va să însemne sentimentul „tiraniei minorității“, pe care Marea Britanie, Olanda, țările scandinave şi Canada îl resimt, din nenorocire, din plin.

Ce ascunde discriminarea pozitivă?

Ştim că în democrație oricine are dreptul la liberă exprimare şi manifestare (dacă este autorizată, desigur), inclusiv minoritățile sexuale. România are totuşi o legislație democratică, chiar şi în acest domeniu – în 2001 s-a renunțat la pedeapsa pentru homosexualitate, prevăzută de Codul Penal (faimosul articol 200). Această măsură urma adoptării legii care condamnă şi sancționează discriminarea, inclusiv pe motiv de orientare sexuală. Aşa că, aparent, n-am putea comenta dreptul comunității gay din România de a-şi exprima public convingerile. Şi ar trebui să acceptăm dorința lor de a sta cu capul sus şi de a nu se simți ruşinați de ceea ce sunt (de altfel marşul s-a şi numit „Gay Pride“). Totuşi, ieşirea în stradă a homosexualilor are ca scop prozelitismul şi ca efect, sfidarea majorității. Ca să nu mai vorbim de faptul că a-ți declara viciul nu are nimic de-a face cu libertatea de exprimare (apropo, în mediile presei bucureştene s-a bătut multă monedă pe această chestiune: că trebuie să le respectăm „libertatea de expresie“ !).

Problema de fond este însă alta: faptul că societatea îi acceptă pe gay nu trebuie transformat într-o rampă de lansare pentru pretenții exagerate ale acestora. La ce mă refer? Am auzit cu toții de aşa-numita „discriminare pozitivă“, care permite unor minorități (indiferent de natura lor) să aibă mai multe drepturi decât majoritatea. Explicația dată de corifeii democrației dusă la absurd este următoarea: simpla egalitate în drepturi nu este suficientă în cazul membrilor unei minorități. Pentru ei nu ar fi suficientă democrația „în litera ei“, de aceea respectivele minorități trebuie să beneficieze de drepturi suplimentare, aceasta fiind întruparea democrației „în spiritul ei“. Ceea ce nu vrea nimeni să observe este că aceste drepturi suplimentare, o dată ce au fost obținute, reclamă mereu altele. Astfel, dreptul se transformă în excepție, iar excepția în abuz. Şi dacă ajungem la abuz, unde mai sunt democrația şi egalitatea? Mi se pare clar că aşa-numita „discriminare pozitivă“ nu reprezintă altceva decât un tunel secret, pe unde democrația este subminată.

Voi exemplifica, referitor la subiectul de față. Probabil pentru că a fost primul, marşul gay din acest an a fost aproape cuminte. Sus-numitul „pastor“ Buhuceanu ne-a promis însă pentru viitor o manifestație „adevărată“, aşa cum se obişnuieşte în vest (de altfel, tupeul liderului „Accept“ este incredibil, el dorind, nici mai mult, nici mai puțin decât – aşa cum a declarat la televiziune - să devină preot în Biserica Ortodoxă, chiar dacă este şi vrea să rămână homosexual). Mă întreb şi eu: cu ce drept vor membrii comunității gay din România să apară despuiați în public, fără a fi sancționați, atât timp cât heterosexualilor acest lucru li se refuză? Ce ar însemna ca un grup de heterosexuali de ambe sexe să apară în public aproape goi, mimând actul sexual? Legea pedepseşte atentatul la bunele moravuri, la pudoare şi obscenitatea publică. În cazul comunității gay legea nu se aplică?

Aşadar, pericolul nu este reprezentat de faptul că există minorități sexuale şi că acestea cer dreptul de a se exprima, ci de faptul că aceste minorități ar putea să dobândească mai multe drepturi decât majoritatea. Miza nu este una oarecare, pentru că, e limpede, cererile lor nu se vor opri aici. Acesta este doar un prim pas. Urmează probabil cererea de a se putea căsători (civil, căci în „biserica“ lor s-o fi putând orice) şi apoi dreptul de a înfia copii. Dovadă că nu exagerez stă recentul referendum din Elveția la care peste 50% dintre participanți s-au pronunțat pentru legalizarea căsătoriilor homosexuale, dar nu şi în favoarea adopțiilor de către acestea. Deja homosexualii din România, având largul concurs al Consiliului Național pentru Combaterea Discriminării (care s-a „autosesizat“ şi față de atitudinea Primăriei Generale, cerând explicație scrisă) a obținut o primă „victorie“ (în opinia mea, un abuz manifest): anul acesta, compania TAROM a fost amendată pentru o promoție de „Valentine's Day“, deschisă numai perechilor heterosexuale.

Atentat la copii

Poziția Bisericii Ortodoxe față de acest „fenomen social“ este clară, dar nu o voi aduce în discuție, pentru a nu fi acuzat de „intoleranță“ pe bază religioasă. Nu intru nici în discuția dacă homosexua-

Foto: Bogdan Onofrei

litatea are o cauză genetică sau reprezintă doar un alt tip de comportament sexual. Există însă şi alte argumente, de bun simţ, zic eu. Poate că homosexualitatea există pe alocuri, în unele segmente ale regnului animal. Totuşi, nu reprezintă generalitatea, nu este definitorie, nu este în nici un caz calea aleasă de natură pentru a crea viaţă. Este, în cel mai bun caz, ceva atipic. Şi atunci, fiind ceva diferit, de ce să îi conferim aceeşi descriere, aceeaşi denominare, pe care o dăm tendinţei preeminente? Cum putem defini viaţa unui cuplu homosexual ca fiind un „mariaj“, cînd nu are nici o legătură cu scopul ultim (fie el şi pur teoretic) al unei căsătorii, procrearea? Cum putem acorda unor oameni care refuză calea naturală de a avea copii, dreptul de a-i obţine într-un mod diferit, fiind absolut clar că acei copii nu vor avea o viaţă de familie normală, naturală, la care se adaugă şi faptul că ei pot fi corupţi de modul de viaţă al „părinţilor“? Oare, din nou, legea care incriminează coruperea de minori nu funcţionează şi în cazul comunităţii gay? Toată lumea vorbeşte de drepturile minorităţilor sexuale, dar la drepturile acelor copii nu se gândeşte nimeni? Dreptul de a avea o viaţă obişnuită, de a nu fi supuşi la presiuni psihologice nu există şi pentru ei? Din acest punct de vedere, mult mai corectă mi se pare poziţia preşedintelui american, George W. Bush, care se opune căsătoriilor homosexuale, ca şi dreptului cuplurilor homosexuale de a avea în îngrijire copii. Ceea ce se fac a nu înţelege homosexualii este că şi copiii au drepturi, că nu reprezintă simple jucării la dispoziţia lor, ci fiinţe umane sensibile, care au nevoie de îngrijire într-un mediu care să le asigure, pe cât posibil, confortul psihic.

În acest context trebuie amintită şi o altă problemă cu impact negativ asupra copiilor: educaţia sexuală, făcută la vârste incredibil de tinere. Motivaţia oficială este aceea că informaţia circulă repede, copiii având acces la TV şi la Internet, aşa că este mai bine să fie pregătiţi. Eu zic că, de fapt, astfel, li se fură copilăria, inocenţa, puritatea. Nu mai există Moş Crăciun, sfinţi, poveşti, ci doar roboţi, sex şi violenţă, chiar şi în desenele animate. Nu cred că cea mai bună soluţie de adapta o fiinţă la un mediu tehnologizat este să o izbeşti cu capul de ciment. Orice animal îşi protejează puii până la maturitate; ar trebui să reînvăţăm şi noi asta – să redăm copilăria copiilor noştri, să-i protejăm de rău, să-i ajutăm să se adapteze, să-i educăm, iar nu să-i lăsăm la voia întâmplării şi în calea tuturor răutăţilor. Din acest punct de vedere, cred că, dacă la liceu educaţia sexuală este absolut necesară (în conformitate cu evoluţia fiziologică a adolescentului), la ciclul gimnazial ar fi indicat să lipsească şi să fie înlocuită cu ore de igienă, de exemplu.

Nu mă îndoiesc că problema recunoaşterii minorităţilor sexuale în România are şi o componentă pecuniară. Aşteptăm cu interes momentul în care acestea vor cere bani de la bugetul de stat pentru a-şi promova comportamentul deviant.

„Mai mare dragoste decât aceasta nimeni nu are, ca sufletul său să şi-l pună pentru prietenii săi“.
(Ioan 5, 13)

Facerea de bine, între filantropie şi asistenţă socială

Esența credinței creştine este iubirea – iubirea de Dumnezeu şi iubirea de aproapele. Creştinul este permanent chemat să-i urmeze lui Hristos în iubire, slujind lui Dumnezeu în rugăciune, post şi fapte bune. O iubire care cere creştinului trăiri şi fapte veritabile, zămislite în adâncul sufletului, dar niciodată închise acolo, ci mereu şi mereu dăruite palpabil semenilor săi.

Marcel Răduț Selişte

România de după 1989 a cunoscut o multiplicare şocantă a fenomenului sărăciei, precum şi o accentuare fără precedent a discrepanțelor sociale, a diferențelor dintre cei foarte bogați şi cei foarte săraci. Toate acestea înseamnă pentru creştini că românii au nevoie de iubirea creştinească, de ajutor pentru cele ale trupului şi zidire întru cele ale sufletului.

A discuta despre sărăcie presupune, inevitabil în timpurile noastre, a face apel la date statistice, demers pe care, regretabil, nu îl întâlnim prea des atunci când ascultăm predici savante despre verbul *a face bine*. Căci, oricât am fi de dornici a încălzi cu rostiri duhovniceşti sufletele celor din jur, ritmul existenței realităților sociale contemporane ne cere să folosim matematici seci, lipsite aparent de viață, dar care aproape întotdeauna poartă lacrimile şi durerile a mii de drame umane.

Ciferele oferă oricui doreşte să acționeze global împotriva sărăciei dimensiunea exactă a suferinței dintr-un anumit areal, la o dată de timp precisă. Biserica lucrează într-adevăr cu fiecare persoană din spațiul spiritual, geografic şi temporal pe care îl deține, însă, deopotrivă, Biserica poartă cu sine şi responsabilitatea pentru întregul neam omenesc, raportându-se la acesta într-un mod atotcuprinzător şi fără să-şi diminueaza astfel, în vreun fel iubirea pe care o dăruieşte fiecărei persoane umane în parte. Să observăm cifrele...

În perioada 1995 – 2000, sărăcia în România a avut următoarea evoluție[1]:

Anul	Rata sărăciei % din populație	Rata sărăciei extreme % din populație
1995	25,3	8,0
1996	19,9	5,1
1997	30,1	9,5
1998	33,8	11,7
1999	41,2	16,6
2000	44,0	N/A

Citind aceste cifre orice creştin va fi cutremurat de faptul că aproape *jumătate din populația țării* era afectată de sărăcie în anul 2000. Acest 44.0 % înseamnă aproximativ 10 milioane de români aflați în stare de sărăcie – o cifră pe care nu o poate asimila nici sistemul statului de asistență socială, nici sistemul, încă firav şi în formare, de filantropie al Bisericii.

[1] *sursa: Cornelia Mihaela Tesliuc, Lucian Pop, Emil Tesliuc – 2001*

Cifrele ne înfăţişează şi locul real pe care îl ocupăm ca popor în dramaticul tablou al sărăciei din Europa Centrală şi de Est. Astfel, aproximativ în aceeaşi perioadă (anii 1995 – 1999) rata sărăciei în acest spaţiu geopolitic se caracteriza prin următoarele procente:

Ţara	Anul	2 USD PPP*/zi % din populaţie	4 USD PPP/zi % din populaţie
Moldova	1999	55,4	84,6
Rusia	1998	18,8	50,3
Albania	1996	11,5	58,6
România	***1998***	***6,8***	***44,5***
Macedonia	1996	6,7	43,9
Letonia	1998	6,6	34,8
Bulgaria	1995	3,1	18,2
Lituania	1999	3,1	22,5
Ucraina	1999	3,0	29,4
Slovacia	1997	2,6	8,6
Estonia	1998	2,1	19,3
Ungaria	1997	1,3	15,4
Polonia	1998	1,2	18,4
Belarus	1999	1,0	1,0
Croaţia	1998	0,2	4,0
Republica Cehă	1996	0,0	0,8
Slovenia	1997/1998	0,0	0,7

* *Statisticile cu privire la sărăcie folosesc praguri în dolari/zi/adult la echivalentul PPP 1996 (paritatea puterii de cumpărare) Sursa: Banca Mondială, 2000*

În România lui 1996, paritatea puterii de cumpărare/zi/persoană adultă era echivalată la 2 USD pentru 6.8% şi la 4 USD pentru 44,5% din populaţie. Altfel spus, 6,8% din români trăiau într-o sărăcie extremă, situaţie care ne transformase la acea dată într-un vector al sărăciei est-europene, România fiind a patra ţară săracă a zonei.

Sărăcia loveşte în primul rând fundamentele familiei, astfel că ideea de familie creştină rămâne pentru mulţi dintre români doar pură teorie. Dacă în anul 1995 aproximativ 70% dintre familiile româneşti cu patru copii erau afectate de sărăcie, în anul 1998 procentul a crescut la peste 80% din numărul acestora[2].

Sărăcia se corelează inevitabil cu nivelul de educaţie. Într-o familie săracă unde capul de familie nu a frecventat vreo formă de învăţământ, va exista constant o atitudine defavorabilă până la respingere faţă de orice dorinţă ca unul dintre copii să urmeze şcoala. Există o rată a sărăciei în funcţie de nivelul educaţional al capului de familie. Astfel, aproximativ 43% din familiie în care capul de familie nu a frecventat şcoala se aflau în stare de sărăcie în anul 2001, dar şi aproximativ 6% din familiile al căror cap de familie absolvise o formă de învăţământ superior erau afectate de sărăcie[3].

Există şi o sărăcie calculată în funcţie de ocupaţia capului de familie. Astfel, în anul 2001 erau afectate de sărăcie 60% din familiile româneşti în care capul de familie era şomer, aproximativ 56% din familiile în care capul de familie era agricultor, dar şi aproape 30% din familiie în care capul de familie era angajat.

Cifre, cifre, cifre... Fiecare *cifră de 1* reprezintă *o persoană, un semen al nostru aflat în suferinţă.* Zăbovim încă pentru câteva fraze în lumea uscată a cifrelor.

În faţa realităţii crunte a sărăciei din România, Biserica se prezintă cu propriile cifre.

Astfel, în cuprinsul Patriarhiei Române funcţionează un număr de 14.100 unităţi bisericeşti, din care: un centru patriarhal, cinci mitropolii, zece arhiepiscopii, 14 episcopii, 161 protopopiate, 11.007 parohii şi 2.313 filii, 386 mănăstiri (5.896 existente şi 260 în construcţie), precum şi 12.052 cimitire bisericeşti[4].

Tot în cuprinsul Patriarhiei Române sunt deschise cultului şi funcţionează 14.574 locaşuri de cult, din care: 63 catedrale (24 catedrale eparhiale şi 23 biserici-catedrale); 10.580 biserici parohiale, 2.072 biserici filiale, 433 biserici de mănăstiri, 208 biserici de cimitir, 12 biserici fundaţionale, 48 biserici izolate, 298 capele parohiale, 171 capele de cimitir, 74 paraclise parohiale, 182 paraclise de mănăstiri, 403 biserici şi capele în instituţiile bugetare (89 – în Armată şi Ministerul de Interne, 37 în penitenciare,

[2] *sursa: Cornelia Mihaela Tesliuc, Lucian Pop, Emil Tesliuc – 2001*

[3] *sursa: Cornelia Mihaela Tesliuc, Lucian Pop, Emil Tesliuc – 2001*

[4] *sursa: www.patriarhia.ro*

166 în spitale, 50 în unități de învățământ, 61 în așezăminte ocrotire socială)[5].

La unitățile bisericești (Patriarhie, eparhii, protopopiate, manastiri, schituri) sunt încadrați și activează 841 personal de conducere și 12.855 preoți și diaconi.[6]

Aceste cifre nu au o legătură directă cu fenomenul sărăciei. Totuși, ele ne vorbesc despre faptul că Biserica Ortodoxă Română este un sistem dezvoltat, complex care cel puțin teoretic, are capacitatea materială și umană de a reacționa față de sărăcie. Fiecare biserică este un potențial centru social, fiecare preot sau diacon reprezintă un posibil filantrop, deci resursele nu lipsesc.

14.574 de locașuri de cult pot fi 14.574 de minicentre sociale, locuri de unde se poate aplica o necesară strategie națională de filantropie a Bisericii, prin iubirea de Dumnezeu și de oameni a celor 12.855 de preoți și diaconi.

Ajutorul dat de Biserică

La nivel național, Biserica patronează activitatea a cinci mari organizații neguvernamentale creștine ortodoxe și anume: Asociația Studenților Creștin-Ortodocși România (ASCOR), Liga Tinerilor Creștini Ortodocși Români (LTCOR), Societatea Națională a Femeilor Ortodoxe Române (SNFOR), Asociația Medical-Creștină „Cristiana" și Asociația „PRO-VITA" pentru născuți și nenăscuți.

Aproape fiecare eparhie din cuprinsul Bisericii noastre deține cel puțin un ONG propriu. Ca exemple amintim: Arhiepiscopia Bucureștilor care patronează zece organizații, Episcopia Iașilor care patronează șapte organizații, Episcopia Vadului, Clujului și Feleacului care patronează șapte organizații, Arhiepiscopia Craiovei care patronează șapte astfel de organizații neguvernamentale de binefacere. În prezent, funcționează 75 de organizații neguvernamentale patronate de Biserică, acoperind majoritatea regiunilor istorice ale țării.

Biserica Ortodoxă Română deține și un sistem de așezăminte sociale: 57 pentru copii, 20 pentru vârstnici, 74 cantine și brutării sociale, 29 așezăminte medicale și farmacii sociale, 21 centre de diagnostic, tratament și asistență pentru familii aflate în dificultate. În anul 2004, în așezămintele de urgență au fost îngrijiți 649 de copii aflați în dificultate, iar în centrele sociale au fost îngrijiți permanent 633 de bătrâni, alți 2587 de bătrâni beneficiind de tratament medical și medicamente gratuite. Și ca o ultimă cifră – aproximativ 200 de miliarde de lei au fost alocați de Biserică în 2004 pentru activitatea de filantropie.

Cifrele pe care le-am prezentat până acum, reprezintă pentru noi un argument deosebit de puternic pentru a afirma următoarele:

1. Sărăcia reprezintă în România o problemă de interes național de prioritate zero.

2. Biserica Ortodoxă Română a dezvoltat în ultimii cinci, zece ani un sistem de filantropie caracterizat prin: prezență în fiecare regiune a țării, activitate permanentă, înzestrare cu fonduri, bază materială și personal din partea Bisericii și/sau Statului, accedere la finanțări externe și realizarea de parteneriate cu instituții ale Statului și/sau comunității locale.

3. Gradul de sărăcie atins în România și ritmul de relaționare dintre sistemul de filantropie al Bisericii și comunitățile sărace impun reașezarea bazelor teoretice și practice ale actului filantropic creștin.

4. Dinamica activității filantropice desfășurate în Biserică prezintă riscul de *a se profesionaliza actul filantropic* astfel încât acesta să fie golit de esența filantropiei creștine și anume *iubirea de Dumnezeu și de oameni*.

Cifrele sunt nu numai expresia seacă a dramelor umane, dar și repere ce caracterizează contextul discuției pe care în mod necesar o purtăm în legătură cu a alege între asistență socială și filantropie.

Statul laic a operat deja, într-un mod tranșant și răspunzând nu neapărat cerințelor generate de realitățile sociale românești, ci mai ales normelor Uniunii Europene, o alegere între aceste două concepte prin autonomizarea învățământului din domeniul asistenței sociale. Astfel, Biserica a fost lipsită de secțiile de asistență socială din cadrul facultăților de teologie, acestea fiind desființate în favoarea apariției unor facultăți de asistență socială. Există în acest demers o logică a Statului întemeiată pe eficiență, un fel de matematică în concordanță cu statisticele de mai sus.

Reprezentanții Bisericii au răspuns prin introducerea și promovarea unei noțiuni noi pentru arealul spiritualității ortodoxe din România – noțiunea de *teologie socială*.

Există și în acest demers o anumită logică. Pe de o parte, întâlnim o logică pragmatică ce impunea

[5] *sursa: www.patriarhia.ro*

[6] *sursa: www.patriarhia.ro*

acestor reprezentanți ai Bisericii să salveze ce se mai putea salva din fostele secții de asistență socială ale facultăților de teologie – este vorba aici despre zeci de profesori, de interese ale grupărilor academice din cadrul decanatelor facultăților respective, de un întreg sistem care ajunge până în zona Patriarhiei. Finalitatea concretă ar fi transformarea fostelor secții de asistență socială în secții de *teologie socială* recunoscute și subvenționate de Stat.

Pe de altă parte, noțiune de *teologie socială* se constituie într-un fel de *actualizare a dogmelor și învățăturilor Bisericii*, o adaptare a acestor dogme pentru a se obține răspunsul cerut nu atât de dramele sociale care au loc în societatea românească, ci mai ales de noua poziționare a Statului față de problema asistenței sociale.

Există câteva lipsuri și riscuri în acest demers.

Filantropia și asistența socială nu sînt același lucru

Secțiile de *teologie socială* vor înzestra pe absolvenți cu diplome recunoscute de Stat și care să conțină o calificare identică sau echivalentă cu aceea de asistent social, așa cum vor obține absolvenții viitoarelor facultăți de asistență socială?

Dacă aceste diplome vor certifica o calificare profesională utilizabilă doar în cadrul Bisericii, are sistemul de filantropie al Bisericii capacitatea de a absorbi sutele de absolvenți pe care aceste secții le vor oferi pieței forței de muncă din România în fiecare an?

Mari probleme crează însăși noțiunea de *teologie socială*, o alăturare oarecum forțată a cuvântului teologie cu cuvântul *social*[7]. O simplă citire în DEX demonstrează că însoțirea acestor două cuvinte este cel puțin neinspirată și că noțiunea de *teologie socială* este artificială.

Departe de mine gândul de a face aici și acum o analiză a ceea ce înseamnă pentru creștini dogma Bisericii. Însă, îmi exprim credința că a urma un masterat sau un doctorat la vreo instituție catolică sau protestantă din Vestul Europei ori la Atena, în mediul unui ortodoxism naționalist dovedit de curând a avea mari probleme, este insuficient pentru a înzestra un suflet cu capacitățile nu numai intelectuale, ci mai ales duhovnicești necesare a mânui dogmele Bisericii.

Utilizarea neinspirată a dogmelor sub presiunea contextului, fără împlinirea mai întâi a unui firesc drum creștin ortodox de îndelungă-răbdare și meditare temeinică asupra ispitelor ce vin din lume, ne poate arunca în erori atât de mari încât nu numai că se vor anula efectele oricărei bune intenții inițiale, ci mai ales se vor oferi pricini de rătăcire, acceptându-se un sincretism pe cât de comod, pe atât de periculos cu idei și noțiuni străine creștinismului ortodox.

La modul imediat, într-o anumită măsură, la dispoziția Bisericii stă posibilitatea de a înființa, finanța și patrona instituții de învățământ superior de asistență socială cu caracter privat, care, supuse atît procedurilor de acreditare din partea Statului, cât și concurenței de pe piața instituțiilor cu același profil din România, vor reuși să-și dovedească viabilitatea și superioritatea calitativă a corpului profesoral, dotărilor materiale și programei de curs. O astfel de soluție, utilizată de Biserică în veacurile trecute, poate reprezenta o cale de dezvoltare a unui învățământ de asistență socială de esență creștin-ortodoxă cu caracteristicile formale cerute de legislația europeană și, nu în ultimul rând, ar ajuta la evitarea unor abordări nefericite a dogmelor Bisericii.

În anumite medii universitare ale Bisericii există încă speranța deșartă că se va putea negocia cu normele Statului, că vor fi găsite portițe de scăpare în legislația românească ce reglementează, după model european, învățământul de la noi, astfel ca noile secții de *teologie socială* să dobândească o anumită valoare de piață și atractivitate pentru candidați. Statul român sau, mai exact, supra-statul Uniunea Europeană ale cărui legi deja le adoptăm și le aplicăm, a decis tranșant: asistența socială reprezintă un concept independent ce se manifestă prin activitatea instituțiilor specializate ale Statului și/sau ale comunității locale, în numele dreptății și solidarității sociale, instituții deservite de funcționari specializați numiți lucrători sociali și asistenți sociali.

Grija față de aproapele ce se manifestă de către Stat/comunitate nu are obligatoriu la temelia sa iubirea de semeni, ci mai degrabă este născută dintr-un calcul care solicită societății să dezvolte, pentru conservarea propriei stabilități și securități, un șir de măsuri de asistență socială pentru cei mai puțin favorizați membri ai săi.

Aici apare deosebirea esențială între asistența socială și filantropie: Statul/comunitatea locală prin sistemul de asistență socială fac doar să asiste pe semenul aflat în suferință, asigurându-i cele necesare trupului în limitele stabilite de legi adoptate

7 *Teologie – disciplină care se ocupă cu expunerea și fundamentarea teoretică a izvoarelor și învățăturilor unei religii; social – care ține de societate; propriu societății* (potrivit Dicționarului Explicativ al Limbii Române)

conform cu interesele majorității politice din Parlament ori conform cu normele supra-statului Uniunea Europeană.

Filantropia creştină nu se opreşte doar la a dărui săracilor şi bolnavilor cele de trebuință pentru trup. Filantropia este mereu însoțită de actul de catehizare, este purtătoarea mesajului lui Hristos, are ca finalitate nu trupul, ci mântuirea sufletului celui pe care îl ajutăm în sărăcia sau boala sa. O mare eroare este a confunda demersul firesc de cunoaştere şi aplicare a normelor de asistență socială stabilite pentru această activitate de legile Statului cu filantropia însăşi.

Sărăcia își are cauza în suflet

Asistăm de la o vreme nu numai la apariția unor *teologi specializați* în ceea ce pretenţios se cheamă *teologie socială*, ci şi la răspândirea unui fel de profesionişti lefegii ai asistenței sociale – persoane foarte bine pregătite atât în cunoaşterea şi aplicarea teoriei asistenței sociale şi ale legilor Statului în domeniu, cât şi în scrierea de cereri de finanțare şi obținerea de finanțări de la diverse instituții de profil din țară şi străinătate. Eficiența acestor persoane preocupate de forma actului de filantropie, decăzut astfel la nivelul unei asistențe sociale, este plătită cu prețul pierderii iubirii de aproapele, prin transformarea persoanei în cifre statistice. Finalitatea nu mai este mântuirea sufletelor, ci raportarea unui număr cât mai mare de porții de mâncare, pachete sau ajutoare băneşti oferite săracilor, bolnavilor.

Sărăcia din România face necesare astfel de demersuri cu caracter *strict tehnic*, de un grad înalt de eficiență, unde contează cifrele. Uităm însă că sărăcia şi boala îşi au cauzele nu în cele ale trupului, ci în cele ale sufletului. Actul de ajutorare a aproapelui neînsoțit de zidirea sufletească nu înlătură cauzele sărăciei sau bolii, ci doar efectele acestora. Filantropul creştin merge dincolo de locul unde s-a oprit asistentul social laic, alină suferința trupului doar pentru a pătrunde către adevărata suferință, aceea din adâncul sufletului. Într-un astfel de context este de preferat bobul de muştar al credinței, munților de bani...

Evident, între *asistență socială* şi *filantropie* vom alege pe aceasta din urmă. Asistența socială, cu toate noțiunile teoretice şi cerințele sale practice poate fi înnobilată, asimilată de către filantropie. Posibil să fie mai lesne să alegem remodelarea sistemului nostru filantropic după chipul cerut de societatea laică şi secularizată, în locul unui efort de catehizare uriaş şi permanent. Însă, coabitarea Stat/Biserică aşa cum o cunoaştem noi pe pământurile româneşti se află la apusul său, căci Uniunea Europeană, care ne va primi ca stat membru după 2007, are o altă filosofie a relației cu Biserica, astfel că acest compormis este inutil. Valorile creştinismului sunt aşezate pe făgaşul subordonării față de valorile unui umanism cu pretenții universale, orice demers făcut în afara acestei subordonări declanşând izolarea celui care a cutezat la aceasta.

Statul sau comunitatea vor susține şi pe mai departe financiar instituțiile Bisericii, dar este foarte probabil ca pentru fiecare bănuț primit să fie cerută acceptarea unui compromis. Un astfel de compromis se face şi atunci când *filantropiei* se preferă *asistența socială*, gândindu-se cu superficialitate că nu există vreo importanță, vreo semnificație a noțiunilor utilizate.

Aminteam prin cifre de activitatea de ajutorare a aproapelui realizată de Biserică în ultimii ani. Aceste cifre exprimă un potențial care acum aşteaptă să fie îndrumat pe una din cele două căi ce i se deschid: superficialitatea tehnicizării după chipul asistenței sociale laice sau profunzimile iubirii de Dumnezeu şi oameni.

Va fi greu să evităm ispita de a avea profesionişti care aproape că ating perfecțiunea în mânuirea tehnicilor de consiliere socială ori a subtilităților cererilor de finanțare, însă fără a fi încălziți de iubirea de Dumnezeu şi semeni, de ritmul vieții creştine. Instituțiile Bisericii de la noi din țară sunt acum cuprinse de febra acumulării de sedii pentru centrele sociale, atragerii de finanțări, semnării de protocoale de colaborare cu Statul ori comunitatea, o febră ce transformă pe semenul nostru într-o simplă cifră.

Preotul paroh trebuie să fie întîiul filantrop

Filantropiei din parohie i se preferă asistența socială enclavizată fie în jurul unor proiecte finanțate de Stat ori instituții din străinătate, fie în jurul unor centre sociale înființate la inițiativa ierarhului locului ori a unui preot mai doritor de misiune. Asupra acestor enclave sunt exercitate presiuni sporite din partea mediului social, căci săracii şi bolnavii sunt numeroşi, aşa că locul relației personale dintre filantropul creştin şi semenul aflat în suferință este luat de liste, tabele şi raportări care înşiruie cifre despre *număr de beneficiari, număr de pachete*

Foto: Bogdan Onofrei

distribuite, număr de seminarii organizate etc. În multe locuri, cu preţul unor sacrificii dureroase din partea celor implicaţi în actul filantropic respectiv, s-a reuşit şi dezvoltarea unei relaţii personale cu cei ajutaţi, dar aceste locuri parcă sunt prea puţine ca să fie definitorii.

Filantropia se face în parohie, unde preotul şi preoteasa sunt cei dintâi filantropi. Însă, multe parohii, mai ales la sate, sunt pustii, iar prin parohiile bogate mai degrabă întâlnim casele mândre şi semeţe ale preoţilor, afişarea averii acestora în maşini de lux, proprietăţi şi alte însemne ale bogăţiei lumeşti smintitoare, decât centre filantropice. Vremurile în care parohiile ofereau burse de studii pentru copiii săraci şi silitori la învăţătură ori rânduiau trusoul vreunei fete sărace din mahala, ori slujeau prin preotul lor la masa săracilor în cantina pentru săraci a parohiei, aceste vremuri au apus şi s-au pierdut în istorie. Astăzi, abia câte o fundaţie a vreunei eparhii mai încearcă firav astfel de gesturi.

Bisericii i se cere de către realităţile sociale actuale să deţină un sistem bine organizat de filantropie, constituit din ONG-uri naţionale ori din centre filantropice puternice, numai că niciodată nu vor exista resursele necesare extinderii acestui sistem în toate colţurile afectate de sărăcie ale ţării. Cât despre a face catehizare prin intermediul unui astfel de sistem, aşa cum se prezintă astăzi, este inutil să mai discutăm.

Soluţia rămâne în parohie, unde preotul este chemat să fie filantropul, modelul manifestării iubirii de aproapele, întâiul slujitor al săracilor şi ostenitor al celor bolnavi, cel care dăruind o pâine sau un medicament dăruieşte simultan şi un cuvânt de învăţătură, aşa cum a făcut Mântuitorul nostru Iisus Hristos, Fiul lui Dumnezeu cât a fost în lume.

Totuşi, această cale pare a fi închisă în zilele noastre, întunericul împietrind sufletele şi smintind minţile oamenilor.

Poate că noi, cei din lume am fost goliţi de puterea de a ne ruga, de a simţi creştineşte şi poate că acum e vremea ca cei din pustie să se roage pentru noi, să vină la noi cu sfat, mustrare şi îndreptare, astfel ca noi să alegem iubirea de Dumnezeu şi de oameni în locul ispitelor cu chip amăgitor.

„Iar îngerului Bisericii din Sardes scrie-i: Acestea zice Cel ce are cele şapte duhuri ale lui Dumnezeu şi cele şapte stele: ştiu faptele tale, că ai nume, că trăieşti, dar eşti mort. Priveghează şi întăreşte ce a mai rămas şi era să moară. Căci n-am găsit faptele tale depline înaintea Dumnezeului Meu. Drept aceea, adu-ţi aminte cum ai primit şi ai auzit şi păstrează şi te pocăieşte.

Iar de nu vei priveghea, voi veni ca un fur şi nu vei şti în care ceas voi veni asupra ta. Dar ai câţiva oameni în Sardes, care nu şi-au mânjit hainele lor, ci ei vor umbla cu Mine îmbrăcaţi în veşminte albe, fiindcă sunt vrednici. Cel ce biruieşte va fi astfel îmbrăcat în veşminte albe şi nu voi şterge deloc numele lui din cartea vieţii şi voi mărturisi numele lui înaintea părintelui Meu şi înaintea îngerilor Lui. Cel ce are urechi să audă ceea ce Duhul zice Bisericilor.“ (Apocalipsa Sfântului Ioan Teologul III, 1-6).

Vedere de pe Centura Politicii (3)

Operațiunea „team-moft“ şi întoarcerea fiicei risipitoare

Viorel Patrichi

M-am întâlnit la ieşirea din Metrou de la Obor cu Pederel, cel mai mare poet al aurolacilor. Ca de obicei, curgeau petecele de pe el. „Dă-mi o țigară şi-ți dau un catren!“ „Nu ştii că nu fumez?!“ „Dă-mi de-o bere şi-ți dau un catren!“ Nici n-am apucat să-i spun că-i ofeream oricum o bere, că a şi început să scrie în aer pe o revistă imaginară, revista lui, la care visează de peste zece ani de tranziție: „O, vino, Guru, tu, la noi, la Cotroceni, / Far luminos şi clar, condei de aur,/ Să ne privim în ochi ca doi ghiolbeni, / Să uit că România mea este un plaur...“

Nu degeaba a ajuns el personaj de film după 1990...

Informația „scăpată“

Mare eveniment național: s-au întors ziariştii! „Răpiți paharele cu palma!“. Pentru prima oară după brambureala de la 22 decembrie 1989, România a ajuns pe prima pagină a presei internaționale: au fost eliberați de la Bagdad ziariştii Marie-Jeanne Ion, Ovidiu Ohanesian şi Sorin Mişcoci. Însă „The New York Times“, „Le Monde“, „The Independent“, CNN, BBC nu cunosc proverbul românesc „Unde dai şi unde crapă“...

Cum scenariile au fost numeroase, vom prezenta faptele care s-au făcut publice, fără să le interpretăm.

Trei gazetari primesc bani de cheltuială de la Omar Hayssam ca să meargă în Irak. Că haine de primeneală nu-ți trebuie cine ştie ce. Îți dau ei la urmă, dacă le uzi pe-ale tale. Poți merge cu buricelu gol prin Bagdad să intervievezi terorişti, să iei o declarație de la Abu Musab Al-Zarkawi, să-i ceri părerea lui Ossama Bin-Laden. Pe 28 martie, cei trei ziarişti şi ghidul Muhammad Munaf, un sirian cu cetățenie americană, au dispărut în ceață prin Bagdad. Traian Băsescu tocmai fusese la Bagdad, ciocnise ouă roşii cu soldații de Paştele catolicilor. Acolo, la un gălbenuş, afirmase că trupele României vor rămâne în Irak sine die. Preşedintele află în avionul cu care zbura spre Bucureşti că au dispărut cei trei ziarişti. Totul era construit ca la carte.

Marie-Jeanne comunică prin telefonul mobil detalii privind răpirea şi direcția în care au fost transportați. Are grijă şi timp să respecte semnele de punctuație cele mai pretențioase, atunci când transmite mesaje, ceea ce denotă o bună pregătire jurnalistică.

Aflat la psihiatrie pentru a-şi trata suferințe imaginare, Omar Hayssam, om de afaceri, membru PSD şi prieten cu senatorul Vasile Ion, prefect de Buzău pe-atunci, tatăl jurnalistei, anunță că a primit un telefon de la răpitorii care au cerut patru milioane de dolari pentru eliberarea tinerilor. Pe 30 martie are loc o convorbire telefonică între Omar Hayssam şi Yussuf Munaf, fratele lui Muhammad Munaf, „ghidul“ ziariştilor. Omar promitea că îi trimite patru milioane de dolari lui Yussuf Munaf, fratele lui Muhammad. În aceeaşi zi, televiziunea Al-Jazeera prezintă primele imagini cu dispăruții. Marie-Jeanne neagă „spontan“ că răpitorii ar fi cerut bani.

Pe cinci aprilie, s-a zvonit că au fost eliberați. A fost doar un zvon sau o informație care „a scăpat“? Încă nu ştim.

Pe 21 aprilie, ziariştii apar la Al-Jazeera şi cer retragerea trupelor române din Irak. Mircea Geoană cere acelaşi lucru, chiar dacă era entuziasmat de invadarea Babilonului. Bucureştiul le cere teroriştilor să o elibereze pe Marie-Jeanne fiindcă românii au cultul Fecioarei Maria. Oficialii ştiau că răpitorii nu erau creştini.

Norocul și puterea

Teroriştii urmăresc foarte atent reacțiile presei din Bucureşti, emisiunile televizate şi îşi regizează scenele. Apar tricourile portocalii, ca în lagărul de la

Guantanamo şi ca la puşcăria Abu Ghraib. Gazetăresele de pe la Televiziuni se tânguie melodios.

Imediat după anunțarea răpirii, Traian Băsescu s-a instalat în fruntea „celulei de criză“ de la Cotroceni fiindcă serviciile secrete se subordonează legal preşedintelui. Declarațiile lui au fost în general laconice, dar semnificative:

– Dedicație de Paşti: „Mi-am tăiat şuvița ca să le port noroc“;

– „Au toate condițiile normale, atât cât pot fi de normale condițiile în care stau cu țeava kalaşnikovului la tâmplă“;

– „Lucrurile s-au complicat extrem de puternic“;

– „Nu mai suntem în relație cu răpitorii“;

– „Orice este posibil“;

– „Nu este exclus să vedem şi execuții“;

– „Cei trei cetățeni români şi cetățeanul american de origine irakiană Muhammad Munaf se află, de astăzi, 22 mai, începând cu ora 13.44, sub controlul autorităților române“;

– „Recuperarea jurnaliştilor răpiți a fost o operațiune sută la sută românească“.

Preşedintele a precizat că nu s-au dat bani şi nu s-a acceptat retragerea trupelor din Irak: „Statul român nu şi-a negociat politica externă, prezentă şi viitoare“.

Traian Băsescu a mulțumit de trei ori serviciilor secrete româneşti.

Hezbollahi și ulemale

Pe 23 mai, ziariştii au revenit în țară cu un avion Hercules. Un cauciuc explodează la aterizare. Exuberanță pe aeroporul „Henri Coandă“ de la Otopeni, dar fără covor roşu. Marie-Jeanne face semnul victoriei şi îl trage pe Traian Băsescu de mână să participe la scena recunoştinței.

Ziariştii au fost duşi la o vilă discretă a serviciilor secrete pentru ... „debrifare“, cum se zice acum. Mai pe şleau, ei au dat acolo cu subsemnatul până pe 26 mai.

Muhammad Munaf a fost reținut în Irak de către FBI pentru participarea la răpire, deşi el trebuia anchetat la Bucureşti, fiindcă delictul se referea la viața unor cetățeni români. Se repetă cumva situația cu asasinul lui Teo Peter.

Numeroase organizații musulmane, ligi, uniuni, consilii de înțelepți, hezbollahi, imami şi ulemale din Arabia Saudită, Liban, Siria, Irak s-au implicat în căutarea ziariştilor români. Cea mai semnificativă este însă declarația doctorului Isam Rifai, preşedintele Uniunii Arabilor din România: „Cei trei ziariști şi ghidul lor n-au fost niciodată în pericol“. Abia de aici poate să înceapă investigația.

Anchetă în Partidul lui Mucles

Mircea Geoană afirma că „au fost pretenții financiare masive din partea răpitorilor“, declarație retractată imediat.

La începutul scandalului, Adrian Năstase şi Ion Iliescu au negat că l-ar cunoaşte pe Omar Hayssam. Ulterior, numele escrocului a fost descoperit pe listele delegațiilor oficiale şi Hayssam a fost dat afară din PSD. Mircea Geoană, preşedintele PSD, a ordonat o anchetă internă de partid contra celor care l-au adus pe Hayssam lângă Adrian Năstase. Conducător al anchetei a fost desemnat Cristian Diaconescu, fost ministru al Justiției. Toți liderii PSD notorii, care l-au cunoscut pe Hayssam, s-au dat bolnavi. Partidul lui Mucles nu mai ştie nimic despre afacerile lui Hayssam sau Munaf prin România. Aflat într-o delegație

Foto: Bogdan Onofrei

pe Valea Trotuşului, Ion Iliescu a condamnat în 2004 „lăcomia şi mârşăvia“ celor care au defrişat pădurile de-au curs apoi şuvoaiele peste bieţii ţărani. Venerabilul hidrotehnist nu ştia că partenerii de partid îi vor arunca tot lui în cap afacerile cu buşteni ale lui Hayssam şi Munaf.

Indiferent care este adevărul despre dispariţia celor patru, cel care a venit singur pe strapontină, călare pe cal alb, este preşedintele Traian Băsescu. Pentru el a fost o excelentă lovitură de imagine şi acum poate dispune anchetarea corupţilor şi chiar alegeri anticipate. George Bush, Silvio Berlusconi, Tony Blair, Joseph Borrel l-au felicitat pe Traian Băsescu pentru reuşită. Jacques Chirac şi-a manifestat speranţa că serviciile secrete franceze vor fi la fel de eficiente ca serviciile României pentru a o elibera astfel pe ziarista Florence Aubenas.

Savonarola şi „sindromul regicidului“

Întoarcerea ziariştilor a provocat mari controverse în presa română. Unii se bucurau excesiv, alţii coborau totul în derizoriu. Mari gazetari de fotoliu au minimalizat suferinţele prin care ar fi trecut cei trei. Lupii cei tineri au sărit la jugulara lui Savonarola. „Poate sunt eu nebun! Nu mai pricep nimic. Peste tot văd numai craci, ţâţe, buci!“, spunea Savonarola altădată, de parcă descindea dintr-un bestiariu flamând. El nu meditează ca Gânditorul de la Hamangia. Nu! În realitate, se ia cu mâinile de far când se uită la noi, cei netrebnici şi prăpădiţi, prea nedemni pentru înţelegerea sa. Pe când îl seconda pe Dumitru Tinu în opera de purificare morală a Patriei, spunea cam aşa: „Adevărul este ca un crucişător printre barcazuri mucegăite“. Nimeni n-a avut curajul să-l întrebe deschis de relaţia cu Taher. A uitat ce-a scris atunci şi a abandonat fără luptă „Crucişătorul Patiomkin“. Un alt secret ce va fi developat peste 50 de ani.

Este nedrept să credem însă că Savonarola duce trena cuiva... prea multă vreme. Ştie să lovească la vârf şi are un talent monstruos sau vede enorm... I-a numărat ouăle Împăratului de Mătase, după care l-a întrebat în direct la TVR1, în plină campanie electorală, dacă e pederast. Pentru omul de rând, răspunsul era conţinut în întrebare şi efectul a fost dezastruos. Chiar dacă Împăratul de Mătase era nevinovat. Domne, să ştii că ăsta chiar e... Atacă virulent, carnasier, letal, ca într-un soi de antropofagie ritualică, numai la vârf: sindromul regicidului, cum spunea ţuguiat gânditorul Emil Hurezeanu. În numele onestităţii gazetăreşti, poate uita totul şi dă pe goarnă. Aşa s-a întâmplat cu „guzganul rozaliu care sare la...“ păcatele lui Savonarola.

Aprecierea lui Savonarola a fost corectă imediat după dispariţia ziariştilor. Dramă sau cacealma, din această întâmplare ar trebui ca lupii cei tineri să înveţe câte ceva. Când pleci într-o zonă de conflict, cu bani oferiţi de un dubios, este aberant să te mai lamentezi şi să ceri ajutorul statului român. Asumă-ţi riscul! Trebuie să respecţi adevărul pe care-l vezi, atât cât pricepi. Situaţii bizare au mai fost. Un gazetar sportiv a simulat că irakienii i-au aruncat maşina în aer. Altul, trimis pe front, nu a fost lăsat de armata americană să intre în Irak. Tânărul a trimis atunci reportaje din Qatar şi din Kuweit, pe care colegii le refăceau în redacţie să pară din linia întâi... (Se zvonise că Savonarola şi ai lui pregăteau premii pentru ziariştii de front...). Într-un reportaj, el a condamnat cu mânie lăcomia irakienilor care au furat sarcofajele babiloniene şi au dat mâncare la porci. Nu avea de unde să ştie că irakienii nu cresc porci...

Un scenariu secret pentru jumătate de veac

Chiar dacă „mândria ţării“ nu-l mai agreează pe Ion Cristoiu, el a intuit perfect făcătura acestui eveniment care ne face de râs în toată lumea, la fel ca brambureala cu teroriştii din decembrie 1989. Şi atunci, şi acum, teroriştii au dispărut fără urme.

Să vedem însă ce consideră Traian Băsescu „un secret pentru 50 de ani“. Este evident că nu putem pretinde să aflăm numele ofiţerilor, ale diplomaţilor implicaţi în toată investigaţia. Dar nu acesta este marele secret.

Oferim un scenariu pentru care ar trebui să băgăm mâna în foc.

Omar Hayssam şi Muhammad Munaf aveau afaceri grele prin România. Aveau susţinere în Partidul lui Mucles, dar serviciile le făcuseră deja dosar beton. Oamenii Împăratului de Mătase au pus batista pe ţambal, dar din urnă a ieşit... iepuraşul. Şefii instituţiilor responsabile cu lupta contra corupţilor primiseră un termen de şase luni să devină eficienţi sau să răspundă cu funcţiile. Aşa au scos ei dosarul lui Hayssam din sertar. Aflând de la prietenul Ion că e groasă, s-a internat în ianuarie la Spitalul 9. Este bolnav de schizofrenie, se crede erou naţional. O ajută pe Marie-Jeanne să-şi cumpere un BMW din leafă, aşa cum i-a ajutat şi pe alţii. I-a oferit o delegaţie în Irak. Fata a absolvit cursurile

Colegiului Național de Apărare, pentru că țintea sus. Nu oricine ajunge acolo. A acceptat să meargă şi Ovidiu Ohanesian de la „România Liberă". El se remarcase prin mai multe materiale despre cumetriile dintre diverşi generali din serviciile secrete. Ca să obții asemenea informații, trebuia să ai surse *acolo*. La festivitatea de premiere pentru informațiile publicate, a participat şi Traian Băsescu, proaspăt ales preşedinte. Ovidiu Ohanesian i-a bătut atunci umărul lui Traian Băsescu, semn universal pentru o anume apartenență. Pe cine mai deranjează însă aşa ceva? Nici pe Priboi.

Când a revenit din Irak, Ohanesian a spus că a fost bătut „şi mai mult decât atât". El a sugerat că Marie-Jeanne regiza filmările cu... teroriştii, se stropşea la ei.

Revenim. Are loc plecarea, cei patru dispar undeva la rudele lui Munaf. Imediat, Bucureştiul informează Washingtonul şi Bagdadul. Toate datele au fost transmise la Bagdad fiindcă acolo nimeni nu face o mişcare fără ştirea americanilor. A încercat italianul Nicola Calipari să o salveze pe cont propriu pe ziarista Giuliana Sgrena şi „prietenii" l-au ciuruit.

Intervin americanii şi-i saltă pe cei patru. Indiciu: răpitorii le confiscă filmele şi îi întreabă ce au spionat. Nişte tâlhari sau nişte fanatici religioşi nu puteau fi preocupați de asemenea lucruri. Încep negocierile cu americanii care îl reține pe Munaf, martor şi făptuitor cheie. Asta nu poate să spună Traian Băsescu...

Lukas: „Darth Vader este... Bush"

George Lukas şi-a relansat saga intergalactică. El a participat în afara concursului la cea de-a 58-a ediție a Festivalului cinematografic de la Cannes. Acest episod este mai sumbru, mai violent, decât episoadele realizate în 1977 şi în 1983. Tânărul Anakin Skywalker abandonează Ordinul cavalerilor Jedi pentru a intra în armura terifiantă a lui Darth Vader, mâna dreaptă a Împăratului şi încarnarea perfectă a Răului. George Lucas pune întrebări simple, dar grave: Cum se transformă o democrație într-o dictatură? Cum se schimbă un om bun într-o bestie? Corolarul poveştii este un duel cu săbii de laseri în infern, sub un fluviu de lavă incandescentă. O nebunie pentru posedații efectelor speciale.

Istoria „Războiului Stelelor" este inspirată de tragedia din Vietnam, a spus George Lucas la o conferință organizată la Cannes. S-a ghidat după istoria căderii lui Cesar, a lui Napoleon şi a lui Hitler. „Dar paralela între ceea ce am făcut noi în Vietnam şi ceea ce facem în Irak este incredibilă", a spus cineastul. Regizorul a făcut o precizare şocantă. Darth Vader este Bush! Anakin Skywalker trece de partea răului şi vrea să creeze un imperiu care să garanteze justiția şi securitatea în lume. Şi rosteşte celebra replică: „Cine nu este cu mine este contra mea!" Viitorul Darth Vader vorbeşte exact ca preşedintele George Bush-junior înainte de invadarea Irakului. Lucas consideră că democrația din Statele Unite se află în pericol. „Democrația este în primejdie peste tot, a avertizat Lucas. Dacă oamenii nu se preocupă unii de alții, dacă populația este egoistă, reprezentanții ei vor fi la fel şi, atunci, democrația se poate transforma în dictatură. Este suficient ca liderii să se folosească de frica indusă şi să aştepte o ocazie... Iar ocaziile nu lipsesc..." Este o lecție de civism autentic, pe care marele artist ne-o oferă, mai ales că a traversat o epocă dramatică. „Am crescut în anii '60, pe timpul războiului din Vietnam, purtat de Nixon, povesteşte Lucas. Este dezolant să văd că şi astăzi se repetă aceleaşi erori. O generație stupidă, care nu pricepe nimic. Sincer spus, eu nu văd nici o diferență între războiul din Vietnam şi războiul din Irak. Dacă viitorul preşedinte va fi republican, eu plec în Australia. Mă pasionează istoria şi mă intrigă de ce oamenii abandonează atât de uşor democrația, libertățile lor. De ce Napoleon a devenit împărat după revoluția franceză? De ce germanii şi-au uitat libertățile în fața lui Hitler? Astăzi, americanii nu realizează că au devenit din ce în ce mai puțin liberi". George Lucas este un om care gândeşte liber. Ascultându-i aceste gânduri, putem pricepe mai uşor parabola „Războiului Stelelor". O galaxie complexă şi prosperă, populată de creaturi umane sau droide, de wookies, de jawas sau ewoks, cu planetele lor Taooine, Naboo, Coruscant, între care zboară navete spațiale misterioase, cu ființe morale şi amorale. Doi ani a muncit Lucas numai la scenariu. Este un veritabil inventator de efecte speciale. Pentru întreaga sa operă cinematografică, Lucas a primit duminica trecută trofeul Festivalului de la Cannes. „Demult, demult, într-o galaxie îndepărtată..." Aşa începea filmul „Războiul Stelelor" cu 28 de ani în urmă. La 15 mai, a fost lansat la Cannes al treilea episod şi ultimul din „Războiul Stelelor" - „Răzbunarea lui Sith". Sute de admiratori şi ziarişti au venit să-l vadă la Grand Theatre Lumiere de la Cannes, dar şi la lansarea de la Londra. Toți vor să vadă cum se transformă Anakin Skywalker în Darth Vader. Filmul este

extrem de violent pentru copii, ceea ce ar putea fi un obstacol în calea unui succes zdrobitor.

„Războiul Stelelor“ a obținut peste 12 miliarde de dolari din vânzarea biletelor.

„Guvernul de seculici și de blonde norvegiene“

Preşedintele Mării Negre s-a dezlănțuit asupra ziariştilor care nu acceptă varianta oficială. „Sunt unii care se bat cu disperare să continue să pară nişte guru ai națiunii. Dar acest lucru nu este posibil decât în condițiile în care preşedintele ar spune: vino să mă sfătuiesc cu tine, condeier de aur al națiunii române, far luminos“, a parodiat Traian Băsescu. Este un război pe care îl va pierde fiindcă nimeni nu a biruit gura lumii. Dacă l-a sfătuit Elena Udrea, rău cap a avut. Nu presa este adversarul lui Traian Băsescu, acolo apar doar reflexele. Nu trebuie să fii „guru al națiunii, far luminos“, cu sau fără acreditare la Cotroceni, ca să pricepi atâta lucru.

Dacă nu simte tinicheaua prea aproape de coadă, Partidul lui Mucles se mişcă. Mircea Geoană a anunțat că şi-a făcut guvern din umbră, nu în oglindă, pentru că, în casa mortului, se acoperă toate oglinzile. El a avertizat că a găsit alternativa la „Guvernul de seculici şi de blonde norvegiene“. Adrian Năstase a anunțat că va pune „cât mai multe stenturi între partid şi Ion Iliescu“, dar tataie s-a întors cu fața la perete. Nu vrea să mai audă de „stenturi“. Şi totuşi, pentru Ion Iliescu plecarea este singura şi ultima variantă curată. Şi dacă târăşte el piciorul...

Francezii și Olandezii s-au supărat pe... Europa!

A fost o săptămână neagră pentru Uniunea Europeană. Alegătorii din Franța şi din Olanda au votat contra Constituției Europene.

La 29 iunie, francezii au fost invitați la urne pentru a se pronunța cu privire la Constituția Uniunii Europene.

Rata participării a depăşit 70% din cei 42 de milioane de francezi cu drept de vot. Aproape 55% din participanții la vot au respins Constituția Europeană. Majoritatea erau tineri.

La 28 februarie, Parlamentul francez a modificat Constituția Franței pentru a se conforma Constituției Europene. Naționaliştii francezi au considerat drept un afront această modificare a legii lor fundamentale.

Eurooptimişti au fost doar francezii din Martinica, Guadelupa, Guyana, Polynezia şi Reunion. Referendumul francez a costat 130 de milioane de euro. Fiecare alegător a primit un exemplar din Constituția Europeană în momentul în care intra în sala de vot.

Evenimentul a tulburat grav viața politică din Franța. Premierul francez Jean-Pierre Raffarin şi-a dat demisia. Preşedintele Jacques Chirac a acceptat plecarea prietenului Raffarin şi l-a numit în funcția de şef al Guvernului pe Dominique de Villepin, care a deținut, pe rând, portofoliile de ministru al Afacerilor Externe şi de ministru de Interne. Pe când era şeful diplomației franceze, Dominique de Villepin a contestat politica Washingtonului, care se pregătea să invadeze Irakul. A absolvit cursurile Academiei de administrație de la Paris şi este un devotat al lui Chirac. Cel care a suferit din cauza deciziei lui Chirac este Nicolas Sarcozy, principalul favorit la funcția de premier. Papa Chirac a ezitat şi l-a sancționat pe mai puțin devotatul Sarcozy. Mulți francezi consideră că numai Sarcozy ar fi reuşit să provoace un electroşoc în societatea lor. Preşedintele Chirac nu a vrut să fie umilit de Sarcozy la sfârşit de mandat fiindcă Sarcozy nutreşte ambiții prezidențiale. Sarcozy l-ar fi abandonat pe Chirac pentru a candida la preşedinție, iar Chirac voia un premier până la capătul mandatului prezidențial. Nicolas Sarcozy va fi ministru de Interne, va fi primul adjunct al lui Villepin şi rămâne la conducerea Uniunii Mişcării pentru Popor, principalul partid aflat la guvernare. Prin urmare, francezii vor avea un guvern exploziv.

Chiar şi socialiştii lui Francois Holland şi ai lui Laurent Fabius au ieşit ciufuliți după acest referendum fiindcă unii din ei au votat contra Constituției Europene. Singurul care s-a bucurat şi care a cerut demisia lui Jacques Chirac a fost acelaşi Jean-Marie Le Pen, preşedintele Frontului Național. El este convins că francezii au urmat sugestiile lui.

Cauzele eşecului au fost însă diverse: francezii au dat un vot contra guvernului Raffarin, acceptarea negocierilor de aderare cu Turcia amplifică groaza față de Estul sălbatic, Franța a devenit prea permisivă pentru lumea musulmană, şomajul este în creştere, vin românii care acceptă să lucreze prea ieftin, teama că ajutoarele sociale vor scădea după extinderea Uniunii Europene, teama că Franța îşi pierde suveranitatea, că spiritualitatea franceză va fi nivelată de către birocrația comunitară, textul Constituției Europene este prea stufos şi alegătorii

nu l-au putut citi, insuficienta popularizare a documentului.

În politica mare, există uneori un fel de ironie involuntară. Donald Rumsfeld critica Franța și Germania, care ar fi „vechea Europă" obosită, comparativ cu statele din estul continentului. Chirac ne-a altoit urât de tot când Ion Iliescu a decis să meargă alături de americani contra lui Saddam Hussein: „România a pierdut o bună ocazie de a tăcea", a avertizat Chirac atunci. Mai târziu, Villepin avea să spună că Traian Băsescu nu are vocație europeană. Votul francezilor este însă o tiflă dată chiar spiritului european și arată că politicienii trebuie să evite etichetele prea tranșante.

Votul francezilor a avut un efect năucitor asupra Olandei. 62,8% din olandezii cu drept de vot au participat la referendumul din 2 iunie, deci un număr semnificativ. 61,6% din cei care au venit la urne au votat contra Constituției Europene. Doar 38,4% din participanții la vot au aprobat legea fundamentală a Uniunii Europene. Olandezii nu acceptă extinderea din cauza musulmanilor și a săracilor din țările exsocialiste. Dacă votul din Franța este imperativ, votul olandezilor are doar valoare consultativă. Premierul Jan Peter Balkenende (ian petăr balkenende) s-a arătat „foarte decepționat" din cauza rezultatelor.

Motorul Europei s-a gripat. Eșecul din Franța și din Olanda este regretabil, dar nu anulează proiectul de construcție europeană. Sigur, cocoșul galic a dat semn de trezire sau de rătăcire, depinde din ce perspectivă privim lucrurile. Evenimentul poate avea un efect catastrofal asupra stării de spirit din Luxemburg, din Marea Britanie, din Danemarca sau din Suedia, dar Uniunea Europeană nu se oprește aici. Un lucru este însă cert: construcția europeană este o inițiativă a marelui capital, care a convins doar elita politică. Există însă un grav dezacord între gânditorii de la Bruxelles și popoarele europene. Pentru ca inițiativa europeană să nu eșueze lamentabil, politicienii trebuie să țină seama de starea de spirit a populației.

Olli Rehn, comisarul european pentru extindere, ne asigură că procesul de lărgire va continua. „Zvonurile despre moartea politicii de extindere sunt cu siguranță exagerate. Eu unul încă nu am intrat în șomaj și nici nu am închis prăvălia", a spus Olli Rehn. Joschka Fischer, șeful diplomației germane, crede că neoliberalismul și globalizarea i-au speriat pe francezi, dar cauzele trebuie analizate atent.

Jose Manuel Durao Barroso (joze manuel durau barosu), președintele Comisiei Europene, Joseph Borrell, președintele Parlamentului European, și Jean-Claude Juncker, premierul Luxemburgului, țară ce deține președinția prin rotație a Uniunii Europene, au dat un comunicat prin care arată că respectă decizia francezilor și a olandezilor. „Europa există însă în continuare și instituțiile sale vor continua să funcționeze pe deplin", se spune în comunicatul celor trei.

Toți politicienii europeni importanți recunosc că rezultatele au fost deprimante, dar foarte clare. Toți au cerut ca procesul de ratificare a Constituției europene să meargă până la capăt. Există și voci care spun că nu mai este nimic de făcut.

În realitate, Constituția Uniunii Europene va fi anulată numai dacă minim șase țări votează contra. În articolul IV-442 din Constituția Uniunii Europene, se spune: „În cazul în care, la expirarea unui termen de doi ani de la semnarea Tratatului, patru cincimi din statele membre au ratificat Tratatul menționat, iar unul sau mai multe state membre au întâmpinat dificultăți în ratificare, chestiunea este deferită Consiliului European". Dacă șase state membre vor respinge Constituția Europeană, atunci articolul amintit se anulează, iar legea fundamentală a Uniunii Europene devine literă moartă.

Prin urmare, până în prezent, Constituția Europeană a fost respinsă prin referendum de două state: Franța și Olanda, dar a fost ratificată de alte opt țări din cele 25: Lituania (11 noiembrie 2004), Ungaria (20 decembrie 2004), Slovenia (1 februarie 2005), Spania (20 februarie), Italia (6 aprilie), Grecia (19 aprilie), Slovacia (11 mai), Austria (25 mai), Germania (27 mai). Singura țară care a organizat re-

ferendum şi a aprobat astfel Constituţia Europeană este Spania. Celelalte au ratificat Constituţia Europeană doar în parlamentele naţionale. După dezastrul din Franţa şi din Olanda, Tony Blair a anunţat că un referendum nu este actual în Marea Britanie.

Miliţianul Voronin recidivează

Vladimir Voronin s-a întâlnit cu Viktor Iuşcenko la Vinniţa şi la Iasiki, în Ucraina, pentru a discuta despre Transnistria. Preşedintele Ucrainei a propus ca Uniunea Europeană şi Statele Unite să participe la pacificarea Transnistriei, alături de Rusia şi Ucraina. Dacă anterior acelaşi Voronin insista ca România să fie inclusă în formatul de negocieri, acum a uitat. Preşedintele Mării Negre rămâne cu ochii în soare, la fel ca Ion Iliescu, pe relaţia cu fratele de la Chişinău. Voronin şi Iuşcenko au căzut de acord asupra proiectului ucrainean privind alegerile din Transnistria, supervizate de OSCE, Statele Unite, Uniunea Europeană, Rusia, Ucraina şi Chişinău. Fără România. Iuşcenko acceptă posturi de control moldo-ucrainene la frontiera dintre Ucraina şi Transnistria. Ucraina va trimite 350 de militari în Transnistria, cât are şi Rusia. În plus, Tiraspolul şi Chişinăul mai au câte 700 de militari fiecare, ca făcători de pace. De aceea, satele româneşti de pe Nistru trăiesc sub teroare.

Probabil că Traian Băsescu începe să înţeleagă până unde merge amabilitatea prietenilor de pe „axă“. Pe 21 mai, Senatul Statelor Unite a adoptat o rezoluţie conform căreia „Guvernul Federaţiei Ruse ar trebui să ia o atitudine fermă, prin care să admită şi să condamne ocupaţia ilegală şi anexarea înainte de 1991 a Estoniei, Letoniei şi Lituaniei“. La fel au vorbit preşedintele George Bush şi Gunther Verheugen, vicepreşedintele Comisiei Europene. Pentru americani, doar ţările baltice au avut probleme cu Stalin, dar nici Mihai Răzvan Ungureanu nu a zis nimic. În acest context politic, Ucraina revine şi anunţă că va continua săpăturile la Canalul Bâstroe-Chilia.

Petrolul caspic a luat-o spre Vest

Primul val de petrol a fost pompat pe conducta Baku-Tbilisi-Ceyhan, în ziua de 25 mai. Este un eveniment care va marca pentru multă vreme geopolitica Asiei Centrale şi nu numai. Nu întâmplător, la inaugurare a luat parte şi Sam Bodman, secretarul Energiei din SUA. Statele Unite nu vor mai depinde exclusiv de petrolul din Golful Persic şi din Venezuela. La ceremonia de inaugurare, Ilham Aliev, preşedintele Azerbaidjanului, i-a găzduit pe conducătorii Georgiei, Kazahstanului şi Turciei.

Acţiunea realizată de British Petroleum a fost sprijinită direct şi masiv de către Statele Unite ale Americii. În 1994, 11 parteneri de afaceri au semnat un acord pentru exploatarea hidrocarburilor din bazinul Mării Caspice. În 1997, a început exploatarea de pe platforma petrolieră Chirag-1. În anul 2000, au început lucrările pentru planul conductei. Cu toată opoziţia Rusiei, lucrarea s-a finalizat. Este un semn clar că Moscova a pierdut rolul de hegemon în Asia Centrală. Conducta are o lungime de 1760 de kilometri (445 km pe teritoriul Azerbaidjanului, 245 km în Georgia şi 1070 km pe pământul Turciei). Are un diametru de un metru şi şase centimetri. Va transporta 50 de milioane de tone pe an. La terminalul Sangachal din Baku s-au construit două rezervoare uriaşe, o cameră centrală de control şi staţie de pompare, în Georgia s-au construit două, iar în Turcia - patru. La terminalul de la Ceyhan din Turcia se vor încărca simultan două tancuri petroliere de câte 300 000 de tone dw. Lucrarea a costat aproape 4 miliarde de dolari.

Conducta ocoleşte Rusia şi Iranul, ţări considerate nesigure pentru o investiţie de mare viitor. Operaţiunea oferă oxigen proaspăt pentru economiile ţărilor mici din zonă şi reduce din elanul de mare exportator de petrol al Federaţiei Ruse.

Conducta va pompa peste un milion de barili pe zi. Deocamdată, ţiţeiul provine din Azerbaidjan, dar Nursultan Nazarbaev, preşedintele Kazahstanului, a anunţat, cu prilejul inaugurării, că ţara lui vrea să-şi trimită petrolul pe aceeaşi conductă. Pentru că aceasta este doleanţa marilor companii Chevron, BG şi ENI, care au uriaşe exploatări în Kazahstan.

Acest eveniment ne ajută să înţelegem corect „revoluţia trandafirilor“, care l-a propulsat la conducerea Georgiei pe Mihail Saakaşvili, un tânăr politician, căsătorit cu o cetăţeancă americană.

În aceeaşi perioadă, Viorel Hrebenciuc şi Tender călătoresc în Kazahstan unde insistă să nu fie acceptată compania Rompetrol ca partener de afaceri. Când Dinu Patriciu a fost arestat, tocmai se pregătea un contract foarte important cu Kazahstanul. Aşa susţine Ioan Sturza, fost premier la Chişinău şi adjunctul lui Dinu Patriciu la Rompetrol.

Cum vrea Traian Băsescu să rămână preşedintele Mării Negre?

România şi bugetul UE

Chiar dacă dezbaterile privind bugetul Uniunii Europene au loc într-un moment în care România nu este, încă, membră, deznodământul acestora ne preocupă, căci de el depinde, în mare măsură, situaţia finanţărilor acordate ţării noastre pe viitor. Căci, să nu uităm, dezbaterile de acum au în vedere nu doar bugetul UE pentru anul viitor, dar şi politica fiscală pentru perioada 2007-2013.

Varujan VOSGANIAN

Două sînt temele prioritare în această dezbatere, şi care separă principalii combatanţi, Marea Britanie şi Olanda pe de o parte, Franţa şi Germania, pe de alta. Cea dintîi temă este cea a structurii cheltuielilor bugetare, iar cea de-a doua, contribuţia fiecărui stat la bugetul Uniunii. În timp, contribuţia statelor la bugetul UE s-a modificat. La începuturile sale, Piaţa comună europeană se alimenta în principal dintr-un sistem centralizat de impozite prelevat asupra unor venituri rezultate din politicile comune, cum ar fi de pildă politica vamală. Cu trecerea timpului, contribuţia directă a statelor a devenit precumpănitoare asupra veniturilor din prelevările fiscale. Se discută tot mai insistent despre elaborarea unui *acquis* comunitar pe fiscalitate, despre unificarea cotelor de impozitare şi aplicarea unor impozite naţionale asupra acestor cote, dar care să fie virate în bugetul Uniunii. În clipa de faţă, bugetul Uniunii Europene reprezintă puţin peste 1% din produsul intern brut al statelor membre. Pentru 2006, de pildă, bugetul este estimat cam la 116 miliarde de euro, ceea ce înseamnă cam dublul PIB-ului României pe anul care a trecut.

Cel mai „generos“ contributor este Germania, cu o contribuţie de circa 25 de miliarde de euro. Deosebit de interesant este să vedem care este contribuţia netă, adică diferenţa dintre ceea ce plăteşte şi ceea ce primeşte fiecare stat. În acest fel am putea înţelege, într-o anumită măsură, poziţia Marii Britanii şi a Olandei. Iată cum arată configuraţia cîştigătorilor şi perdanţilor în anul 2003, măsurată în miliarde de euro (situaţia în 2004 e practic neschimbată): Germania -8,56; Marea Britanie -3,75; Olanda -2,92; Franţa -1,72; Italia -1,08; Suedia -1,05; Austria -0,35; Danemarca -0,28; Finlanda +0,01, Belgia +0,74, Luxemburg +0,86, Irlanda +1,56; Grecia +3,3; Portugalia +3,5; Spania +8,45. De unde se vede că era mult mai bine să intri în Uniunea Europeană acum două decenii decît astăzi.

A doua temă de dispută este cea privind structura cheltuielilor. În prezent, cea mai mare parte a bugetului este alocat politicii agricole şi fondurilor de coeziune (cîte 40%). Marea Britanie, cu un sistem agricol construit pe propriile picioare, fără prea multe subvenţii şi cu o contribuţie agricolă importantă din partea fostelor colonii, socoteşte că alocarea unor sume atît de mari pentru agricultură duce la menţinerea unei structuri economice anacronice, militînd pentru reconvertirea unei părţi a resurselor către aplicarea strategiei de la Lisabona, aşadar către cercetare şi dezvoltare tehnologică. Ceea ce stîrneşte opoziţia Franţei, ţară cu un sector agricol extins şi cu o politică tradiţională de subvenţionare. În ce măsura poate această dispută să afecteze România? Indiferent cum se va termina, dezbaterea va afecta poziţia bugetară a noilor membre, a României şi Bulgariei. De altfel, în dorinţa de a împăca pe cei 15, Polonia a cerut, în numele celor 10 ţări ale ultimei extinderi, ca bugetul european alocat acestora să fie redus. Solicitare care l-a făcut pe Jean-Claude Juncker, preşedintele în exerciţiu al Uniunii Europene, să spună, cu sinceritate: „Mi-e ruşine“.

Un lucru este cert. Indiferent de momentul aderării, România priveşte cu incertitudine spre contribuţiile UE. Din două motive. Întîi pentru că este posibil ca fondurile angajate iniţial să se reducă. Şi în al doilea rînd pentru că s-ar putea ca structura lor, axată în principal pe politica agrară şi pe dezvoltarea regională, să sufere unele modificări, ceea ce pentru economia românească s-ar putea să nu fie o soluţie adecvată.

La începutul lui iulie, preşedinţia UE va fi preluată de Marea Britanie. Discursul inaugural al premierului Tony Blair va aduce elemente noi, care ne vor permite să aducem clarificări în această spinoasă problemă a politicii bugetare, care se suprapune, nu întîmplător, peste criza constituţională a UE.

Totul despre românii din Timoc (II)

Prin regiunea Timocului este desemnat teritoriul din dreapta Dunării din nord-estul Serbiei şi nord-vestul Bulgariei cuprinzând din Serbia ţinutul de la Muntele Rătan 1 (despre care o legendă a românilor timoceni spune că este „buricul pământului") la Dunăre, de la valea Moravei la valea Timocului, iar din Bulgaria zona Vidinului până la Lom

Viorel Dolha

În 1425 printr-o coordonare a armatelor muntene, bănăţene şi transilvănene, trupele bănăţene au cucerit cetatea Vidin după o luptă îndârjită[1]. Şi Iancu de Hunedoara va ţine piept în sudul Dunării otomanilor. În campania din 1443 i se alătură un uriaş număr de voluntari din zona Morava. La 3 nov. va cuceri Nişul. Tot atunci Skanderbeg va întoarce armele împotriva turcilor în Albania în înţelegere cu Iancu de Hunedoara. În 1444 Ioan Corvin ia cetatea Cladova, oraşul Vidin, apoi Razgradul, Şumenul, Novi Pazarul ajungând până la Varna, iar sfârşitul tot în sudul Dunării îl va găsi[2]. Se spune că el a împărţit satelor de aici dascăli şi popi. Viaţa bisericească era sub ascultarea episcopului de Râmnic. Turcii acordă privilegii românilor. „Craina era sub cârmuirea eredidară a familiei Carapancea. Vestit a fost şi Stoian Bulibaşa beg la Cladova care avea o soţie Fira şi care s-a opus turcilor. „Raşcovicii" avură timp îndelungat o putere asemănătoare în Starivlah, iar plasa Cheii (Cliuci) îşi păstra dreptul de a-şi alege cnejii săi. Balada lui Pătru din Cobilia spune că satele aveau fiecare cnezi care fac „săbor de săteni şi adună birul". [3]

Vlahii din sangeacul Semedriei participă la luptele dintre turci şi unguri. Soliman Magnificul le va acorda în 1521 în schimbul serviciilor cu caracter militar un codice de legi „kaun-name" din care citâm: „vlahii din Branicevo şi Vidin să nu plătească nici un haraciu, nici ispenge, să fie scutiţi şi liberi de orice dare, nici o dare de muncă să nu dea, gloabe şi pedepse să nu plătească". Ocuparea Semedriei (de la românescul Sâmedru-Sf. Dumitru) de către turci în 1459 duce la sfârşitul despotatului sârb, în 1521 căzând şi Belgradul. Un eveniment important în timpul ocupaţiei turceşti îl constituie „răscoala chinejilor" (cnezilor) de la Dii (numele românesc al Vidinului care în antichitate a fost Bononia). La 22 iunie 1560, în faţa palatului paşei Muzafer din Vidin protestează atunci când se încearcă să li se impună darea „filurgiei" 500-600 cneji români din sangiacul Vidin care se întindea până spre Niş şi dincolo de Morava. Este o dovadă că atunci erau peste 500 de sate valahe în zonă[4]. Provincia era autonomă pentru că ţinutul era o moşie a fostei împărătese „valide sultanie" de la Aja Sofia din Constantinopol cu rostul de a asigura fonduri pentru întreţinerea bibliotecii şi palatului imperial al sultanei.

Vlad Ţepeş va ucide în aceeaşi zonă 29.000 de turci, ale căror capete le va trimite inventariate lui Matei Corvin. În 1595 detaşamente ale banului Craiovei au ars împrejurimile Vidnului şi Vârşeţul înaintând până către râul Sava. Mihai Viteazul spunea că a alungat turcii din 2.000 de sate dintre Ţara Românească şi Grecia, primind la nord de Dunăre 16.000 refugiaţi[5]. El a fost sprijinit şi de haiducii din Balcani. La 1596 românii atacă şi în

[1] *Istoria militară...*, vol. II, pag. 195.

[2] M. Stoian, *Nici cuceritori, nici cuceriţi*, Bucureşti 1982, pag. 353.

[3] *Chestiunea timoceană*, sub îngrijirea Ariadnae Filum, 2003 pag. 55.

[4] Cristea Sandu Timoc, *Istoria românilor timoceni din Serbia şi Bulgaria*, Ed. ziarului Nădejdea, Vârşeţ, 1944 (ediţia 2003), pag. 2.

[5] XXX, *Poporul român şi...*, pag. 161.

Foto: Bogdan Onofrei

Dobrogea iar Baba Novac, român sud-dunărean şi el, a eliberat regiunea Vidinului şi a nimicit garnizoanele Cladovei, Plevnei şi Nicopolului[6]. În 1598 Mihai Viteazul a determinat Poarta să-l recunoască domn al Munteniei prin victoriile de răsunet care au dus la cucerirea cetăților Nicopol, Vidin, Cladova[7]. Constantin Brâncoveanu va apăra şi reconstrui şi el cetatea Fetislam din Cladova la 1689. În „Mărturii românești peste hotare", Virgil Cândea indică un număr impresionant de documente care atestă ctitoriile românilor în zona Timoc şi prezența românească la sud de Dunăre. La 1696 marele geograf contele Marsigli a întâlnit un bloc românesc la sud de Dunăre care vorbeau „rumunește".

În cursul sec. XVII-XIX în Timoc noi elemente românești din Oltenia şi Banat se adaugă celor existente. Pazvantoglu (1793-1807) din Vidin s-a înțeles numai în românește cu ofițerul superior din armata austriacă, Henig, venit într-o vizită de 8 luni[8]. Maxim Radacovici, exarh al mitropolitului din Belgrad a călătorit în 1733 în zona văilor râurilor Poreci, Pec şi Mlava şi găseşte o populație majoritar românească.

Dacă astăzi preoții din Timoc nu au voie să spună nici un cuvânt în românește, chiar dacă în unele cazuri ei şi toți credincioşii sunt români, iată cazuri din trecut în care în bisericile lor li se vorbea şi în limba lor de către preoți dintre ai lor. În Maidanpec la 1734 preotul Şerban „nu ştia nicicât sârbeşte", în Neresnița, Duboca şi Voluia la 1734 popa Pavel „sârbeşte citeşte puțin, iar românește ştie bine". În Pojarevaț la 1733 preotul Ştefan Arnăutul era venit din Țara Românească. Pe la 1823 cneazul Miloş îl vrea popă pe „vlahul Strahin". La 1734 în Ruda Glava preotul Crezoi nu ştia sârbeşte. Mai erau veniți din Țara Românească popa Barbu (1780-1790) din Zaiecear, popa Simion (1834) din Iabucovaț, popa Pătru Dimitrie din Kladova, Marcu din Sip, popa Ioanichie din Vratna. Nu ştiau sârbeşte popa Ion Guran din Zlot (sec. XVIII) şi popa Ion Vladu (1839) din Bârza Palanka. Alți preoți care slujeau în românește: popa Radu şi popa Constantin (1833) în Negotin şi Bucopcea, popa Matei (1837-1847) şi Ion Nedelcu (1847-1855) în Bucopcea, popa Ion Anastasie (până în 1854), popa Radu, popa Gheorghe Nicolaie şi popa Dimitrie (1869) în Geanova (acum Duşanovaț), popii Dragoie, Călin, Constantin, Dinu, Ion, Ieftimie, Ion (1851) în Mocrani, popii Ieftimie (1837) şi Pătru Iovan în Sârbovlaş, popii Călin (mort în 1738) şi Anghel Dâlboceanu în Camenița Mică, popa Simion în Urovița, preoții Lazăr Lăpădat şi Ion Gămanu în Slatina, popa Gheorghe în Podvârşca, popa Radu în Iasicova Mare şi Mică (1837-1860), popii Ghiță, Radosav, Ion, Nică, Stancu, Constantin, Stan, Ristea, Mitru, Ispas în Bregova, popa Stan în Brădet şi Dii (Vidin), popa Ristea în Dii, românii din Dii şi-au făcut o biserică în 1884 în care se slujea românește.

Următorii preoți au organizat şi şcoli românești pe lângă biserică: Ieftimie (1843-1873) în Cobişnița, Tudor Petru şi Ieftimie Stoian (1837) în Raduievăț, călugării mănăstirii Sf. Manasie (1824), dascălii Ion Ciolacu în Bregova şi Pătru Pavel în Bolievaț (1864).

[6] XXX, *Istoria militară a poporului român*, vol. III, Bucureşti 1987, pag. 172.

[7] XXX, *Istoria României în date*, Chişinău 1992, pag. 124.

[8] XXX, *Poporul român şi...*, pag. 23.

În Techia pe la 1736 a fost popă Marcu Radul, iar mai apoi popa Trăilă. Slujbă românească s-a făcut aici până în 1875 (cel din urmă preot român a fost Dumitru Dungheriu). Românii din Techia au scris în româneşte o solicitare bănească pentru biserică cneazului Miloş la 10 ianuarie 1837. Acesta le-a dat banii şi le-a scris tot în româneşte. După anul 1836 când la Belgrad s-a deschis şcoală de preoţi, în Timoc se introduce treptat slujba doar în sârbeşte.

În Bulgaria preoţii români încep să fie înlocuiţi de cei bulgari începând cu 1878. În unele sate mai era slujbă în româneşte şi la 1918[9]. Astăzi doar la Sofia este biserică românească. A încercat după anii 2000 în satul Rabrova preotul Gheorghiev să ţină slujbă şi în româneşte dar a fost ameninţat imediat de mai marii bisericii bulgare (Asociaţia Învăţătorilor Arădeni a protestat în presă). La Vârf în 1854 sătenii angajau pentru 150 groşi pe învăţătorul Ion Brudar din Transilvania[10]. La Vidin în cartierul Cumbair din cei 950 elevi, peste 700 sunt români şi 9 grupe învaţă româna ca limbă străină facultativ. Facultativ se mai învaţă româna şi tot sporadic în Bregova, Rabrova, Vârf, Gumătariţ, Gâmzova, Silistra prin grija organizaţiei AVE, a Comunităţii Românilor din Bulgaria şi a statului român. Românii nu au statut de minoritate în Bulgaria şi nu au deci şcoli şi biserici. Aceste încercări de cursuri de română sunt organizate după ore, uneori în weekend, uneori în case particulare şi cu plata unor profesori din fonduri ale statului român. Revistele lor bilingve „Salut“ şi „Timpul“ cu apariţie sporadică şi în număr ridicol de mic sunt şi ele scoase pe bani din România. Statul bulgar închide chiar şi şcolile bulgăreşti din satele româneşti (Deleina şi Rabrova)[11]. La Sofia am vizitat singura biserică românească din Bulgaria unde am discutat cu preotul Oprea. Clădirea a fost ridicată de comunitatea bogată a aromânilor şi cu sprijinul statului român de altădată. Există tot la Sofia şi un gimnaziu în care 50 elevi învăţau în 2002 şi limba română (pe b-dul Al. Stambolinski 125). Această instituţie este singura cu caracter oficial. La Vidin unde trăiesc întradevăr români mulţi (majoritari în 30 de sate) Bulgaria nu a permis aşa ceva. În Serbia unde românii sunt mult mai mulţi nu se permite nici măcar facultativ limbă română în satele timocene. *(va urma)*

Foto: Bogdan Onofrei

9 Cristea Sandu Timoc, *Istoria românilor timoceni din Serbia şi Bulgaria*, Ed. ziarului Nădejdea, Vârşeţ, 1944, pag. 142.

10 *„Timpul“*, editat de Asociaţia vlahilor/românilor din Bulgaria, august 2004, pag. 8.

11 *Salut românesc*, editată de AVE – Uniunea tinerilor etnici români din Bulgaria, nr. 1 şi 3/ 2004 pag. 18 şi 14.

Deznaționalizarea bucovinenilor prin îndepărtare de Biserică

Des încercați de soartă, românii ortodocşi din Ucraina au fost călăuziți permanent de dragostea de neam şi țară, dar mai presus de toate de iubirea față de Dumnezeu.

Pr. Prof. Radu Ilaș

Odată cu ruperea silnică a Moldovei de Sus din trupul țării de către Imperiul Habsburgic a început o lungă perioadă de dominație habsburgică şi ulterior austro-ungară (1775-1918). Eparhia ortodoxă bucovineană, smulsă şi ea din Mitropolia Moldovei, a fost organizată şi condusă la început de drum de vrednicul episcop Dosoftei Herescu, fiind supusă în cele dogmatice mitropolitului sârb de la Karlovitz. Alogenii care au venit ulterior în acest colț de rai s-au legat şi au rămas ataşați sufleteşte de frumusețile naturii şi ale trăirii creştin-ortodoxe româneşti, găsind aici un climat extrem de tolerant. Mai mult, rutenii greco-catolici imigranți din Galiția în Bucovina, au trecut la credința ortodoxă orientală a populației româneşti.

De-a lungul timpului, sprijiniți de autoritățile imperiale de la Viena, numărul rutenilor (ucrainenilor) a sporit considerabil, câştigând tot mai multă influență în biserica ortodoxă românească din Bucovina, fiind încurajați de cancelaria aulică să folosească abuziv Fondul bisericesc constituit din daniile voievozilor şi boierilor moldoveni. Treptat, ucrainenii şi-au impus limba în săvârşirea slujbelor religioase în oraşele şi satele româneşti din Bucovina, samavolnicie care reprezintă un răspuns la toleranța şi credința ortodoxă ale băştinaşilor români.

În perioada României Reîntregite (1918-1940), românii ortodocşi bucovineni, organizați canonic şi religios din anul 1873, în cadrul Mitropoliei Bucovinei şi Dalmației, au renunțat la cele două episcopii sufragane sârbe, cerând (re)unificarea religioasă cu Biserica Ortodoxă Română. Aceasta din urmă a recunoscut autonomia Mitropoliei Bucovinei şi a luat-o sub oblăduirea sa.

Sub ocupație sovietică (1944-1991), nordul Bucovinei şi al Maramureşului, Ținutul Herța şi sudul Basarabiei (regiunea Odessa) au fost încorporate cu forța în R.S.S. Ucraineană, la indicația expresă a lui Stalin, care, astfel, transfera la Kiev responsabilitatea Pactului Ribbentrop-Molotov. Mitropolia Bucovinei, aflată în componența Bisericii Ortodoxe Române, a fost desființată de autoritățile sovietice, în locul ei funcționând o simplă eparhie în cadrul Bisericii Ortodoxe Ucrainene, subordonată canonic Patriarhiei Ruse. De la iadul regimului comunist şi până la „revoluția portocalie“ românii din Ucraina au fost supuşi unui proces sălbatic de deznaționalizare şi asimilare, fiind loviți în principal în credință, prin eliminarea treptată a spiritualității ortodoxe din viața şi conştiința lor națională.

Astăzi, Ortodoxia românească din Bucovina de Nord se află într-o situație dramatică. În prezent, în acest teritoriu strămoşesc îşi desfăşoară activitatea dumnezeiască, în condiții vitrege, peste 110 parohii ortodoxe româneşti, aflate sub jurisdicția canonică a mitropoliei ucrainene de la Cernăuți, obedientă Patriarhiei Ruse. ÎPS Onufrie, mitropolitul pro-moscovit de la Cernăuți, practică o politică vădit antiromânească şi antieuropeană, persecutându-i pe clericii români care cer cu insistență, conform drepturilor fundamentale ale omului şi ale comunităților etnice, oficierea serviciului religios în limba maternă. Obligați să săvârşească sfintele slujbe în limba ucraineană, în mediul urban, au obținut concesia la sate, unde credința este mai puternic înrădăcinată în viața şi sufletul omului decât la oraş, ca să oficieze ocazional şi în limba română.

Ştefan Rotaru, membru al Societăţii pentru Cultură şi Literatură Română din Bucovina, atrăgea atenţia că preoţii şi enoriaşii ortodocşi români trec prin mari dificultăţi, având nevoie de cărţi bisericeşti, obiecte de cult, literatură clasică în limba maternă pentru copii români care frecventează şcolile duminicale (înfiinţate şi întreţinute cu greu de clericii români), precum şi de bani pentru renovarea lăcaşelor de cult.

Mitropolitul, împotriva românilor

ÎPS Onufrie a dispus însă categoric ca prelaţii şi credincioşii români să nu mai primească literatură religioasă, cărţi de cult, materiale pentru biserici, veşminte, publicaţii sau orice alt sprijin din România, ameninţându-i cu sancţiuni canonice şi administrative, inclusiv cu anatema şi caterisirea pe cei care nu se vor conforma acestei hotărâri.

Clericii români (printre care protopopul Covalciuc din Storojineţ, Pr. Vasile Cuciurean din Pătrăuţii de Sus, Pr. Vasile Paulenco din Hliboca, Pr. Vasile din Crasna) sunt indignaţi de faptul că autorităţile ucrainene laice şi religioase, interzic sistematic legăturile fireşti, cultural-spirituale, ale românilor bucovineni cu Biserica Ortodoxă Română, ajungându-se până la „deturnarea" unor importante fonduri de carte religioasă provenite din patria mamă.

În sudul Basarabiei, încorporat regiunii Odessa, preoţii şi enoriaşii aparţinând Mitropoliei Basarabiei sunt ameninţaţi cu moartea şi prigoana, iar bisericile profanate de către persoane instigate de clericii promoscoviţi, sub ochii îngăduitori ai autorităţilor locale. Declaraţiile lui Vasile Iordăchescu, epitropul bisericii „Sfinţii Apostoli Petru şi Pavel" din Hagi-Curda, prezent în mai la Bucureşti pentru a cere ajutorul financiar şi binecuvântarea Patriarhiei Române pentru refacerea lăcaşului de cult din localitate ori pentru construirea unei biserici de lemn, confirmă ceea ce se întâmplă aproape zilnic în spaţiul românesc de dincolo de Prut. Pentru a descuraja afirmarea credinţei ortodoxe strămoşeşti, element fundamental al conştiinţei colective a românilor bucovineni, mitropolitul Onufrie practică o politică discriminatorie faţă de candidaţii români la preoţie, aceştia fiind selecţionaţi doar prin prisma obedienţei faţă de ortodoxia slavă. Astfel, bucovinenii din ţara vecină care au absolvit instituţiile teologice din România (ca bursieri ai statului român) şi s-au întors în localităţile de baştină pentru fi hirotoniţi preoţi, sunt numiţi în funcţii administrative în cadrul eparhiei cernăuţene. Mulţi dintre ei sunt menţinuţi în posturi care nu au nici o legătură cu pregătirea lor religioasă (paznici, muncitori, simplii şoferi) pentru ca din perspectiva şanselor nule de afirmare să renunţe la vocaţia preoţească. Cei care se dovedesc fideli ortodoxiei slave şi mitropolitului Onufrie sunt hirotoniţi, după stagii de cercetare aidoma tunderii în monahism (între doi şi cinci ani), doar în parohiile cu populaţie majoritar ucraineană.

Preoţii ortodocşi români sînt ţintele ultranaţionaliştilor ucrainieni

Activitatea preoţilor români întru apărarea Ortodoxiei româneşti este criticată cu ură de publicaţii naţionaliste ucrainene, cum ar fi „Ceas", „Tzerkalo Tejdnia", „Doba", „Molodâi Bucovineţ" şi „Curierul de Cernăuţi", nelipsind îndemnurile voalate la conflict interetnic. Biserica Ortodoxă Română este învinuită în permanenţă de „planuri expansioniste" în Bucovina de Nord, de „românizare forţată" şi „imixtiune în teritoriul canonic al ortodoxiei slave", provocări la care Patriarhia Română a răspuns, în spiritul toleranţei creştine, cu promovarea principiilor fundamentale ale democraţiei şi stabilităţii.

Cererile repetate ale preoţilor şi organizaţiilor româneşti din Bucovina de Nord de constituire a Vicariatului Ortodox Român la Cernăuţi, sunt calificate drept încercări de dezbinare a Bisericii Ortodoxe Ucrainene, dependente de Moscova, ameninţată concomitent cu expansiunea Bisericii Ortodoxe Române şi de pretenţiile unificatoare ale „schismaticei Patriarhii de la Kiev". Pr. Gheorghe Calancea, protopop de Rădăuţi, trage un ultim semnal de alarmă, previzionând că dacă va fi ratat şi acest „moment prielnic" (în condiţiile în care se preconizează recunoaşterea autocefaliei Bisericii Ortodoxe Ucrainiene, sub jurisdicţia Patriarhiei de la Kiev, pentru care şi-ar fi dat acordul chiar şi Patriarhul Ecumenic de Constantinopol, Bartolomeu) reconstituirea ortodoxiei române la Cernăuţi va deveni un deziderat greu de îndeplinit. Socotim că autorităţile de stat şi religioase române au datoria de a nu-i uita pe fraţii noştri din Ucraina şi au misiunea de a salva de la înstrăinare aceste mădulare al trupului eclesial şi naţional. Orice întârziere, indiferent de motivaţia ei, constituie o gravă eroare a forurilor diriguitoare de la Bucureşti, cu urmări greu cuantificabile în anii ce vor veni, când în Europa trebuie să intrăm uniţi în spirit, în credinţă şi în comuniunea de idei.

Etica ortodoxă sau etica protestantă? (IV)

Cristi Pantelimon

Celebrul citat al lui Weber din „filosofia“ economică a lui Benjamin Franklin, care recomanda capitalizarea banului şi investirea lui în vederea obținerii de noi „generații“ de bani, poate fi interpretat ca un caz clasic de *philargyrie*, de iubire de arginți sau de bani şi nu o filosofie a zgârceniei, aşa cum afirma un autor pe care, de altfel, Weber îl contrazice[1]. Ce spune, de fapt, Franklin? E bine să ne aplecăm mai atent asupra acestui pasaj citat de Weber, mai ales că el însuşi crede a descoperi în acest pasaj un *ethos* special, ethosul capitalismului modern (chiar dacă nu în întregime). Vom compara această concepție franckliniană cu cea a a Sfântului Vasile cel Mare şi vom trage de aici concluzii pertinente despre deosebirea dintre etica ortodoxă şi cea protestantă.

Iată textul lui Franklin:

„Ia aminte că *timpul* înseamnă *bani*. Cel ce ar putea să câştige prin munca sa zece şilingi pe zi şi se plimbă o jumătate de zi sau leneveşte în odaia sa nu are voie, chiar dacă cheltuieşte pentru plăcerea sa numai şase pence, să pună la socoteală numai pe aceştia, ci, în plus, el a mai cheltuit cinci şilingi sau, mai precis, i-a irosit.

Ia aminte că *creditul* înseamnă bani. Dacă cineva îmi încredințează banii săi după ce au devenit plătibili, el îmi dăruieşte dobânzile, sau atât cât pot face eu între timp cu aceşti bani. Aceasta se ridică la o sumă considerabilă, dacă omul se bucură de un credit bun şi mare şi-l foloseşte bine.

Ia aminte că *banul are o natură productivă şi rodnică*. Banii pot produce bani, iar aceştia, la rândul lor, pot produce şi mai mulți. Şi aşa mai departe. Cinci şilingi puşi în circulație sunt şase, repuşi în circulație şapte şilingi şi trei pence şi aşa mai departe, până ce se ajunge la o sută de lire sterline (...) Cine taie o scroafă nimiceşte pe toți urmaşii ei până într-a mie generație. Cine distruge o monedă de cinci şilingi *asasinează* tot ce s-ar fi putut produce cu ei: coloane întregi de lire sterline“.[2]

Weber descoperă aici, aşa cum am amintit deja, un *ethos* aparte, o „etică“ sui-generis, care diferențiază capitalismul modern (pe care-l ilustrează) de cele premoderne. Desigur, Weber presimte primejdia în care poate conduce textul lui Franklin, anume faptul că virtuțile omului sunt bune numai în măsura în care sunt utile câştigării banilor, deci că întregul text are o orientare strict utilitară şi atât („onestitatea este *utilă*, fiindcă aduce credit, la fel ca şi punctualitatea, hărnicia, moderația, fapt *pentru* care ele sunt virtuți.“[3]). Weber însă respinge această judecată asupra concepției frankliniene (singura corectă, după părerea noastră) şi îi acordă acestuia un „credit“ pe care nu-l merită. El afirmă pur şi simplu că tensiunea cea mare a acestei „etici“ speciale nu este conținută în dorința de câştig, sau mai bine spus dorința de câştig este atât de „despuiată“ de elemente eudaimoniste sau hedoniste, încât câştigarea banilor devine o chestiune cvasi-transcendentă, aproape... mistică! „În primul rând, *summum bonum* al acestei «etici» –

[1] Acest autor se numeşte Ferdinand Kürnberger, iar opera sa, critică la adresa modelului cultural american (implicit, economic), se numeşte *Der Amerikamüde* (care s-ar putea traduce ca „plictisit“ sau „sătul de America“). Este interesant că Weber, citând această lucrare, în care autorul german vituperează spiritul american, crede că poate s-o caracterizeze în felul următor: „Ca operă de artă ar fi astăzi cam greoaie, dar este un document al deosebirilor (*astăzi de mult şterse*) (s.n., C.P.) dintre sensibilitatea germană şi cea americană.“ (*Etica protestantă*, n. 26, p. 77) Aşadar, Weber recunoaşte el însuşi că spiritul lui B. Franklin a triumfat asupra celui german în ce priveşte raportarea la valorile capitaliste.

[2] *Etica protestantă*, p. 34-35.

[3] *Etica protestantă*, p. 37. În acest punct este bine să revenim la concepția lui Ioan Casian despre scopul şi mijloacele acțiunilor. Judecând din această perspectivă, virtuțile lui Franklin nu sunt decât raționalizări ale arghilofiliei, necum semințe ale binelui din om. Ele servesc scopului învățării şi nu practicării unei vieți îndumnezeite.

câştigarea de bani, de cât mai mulți bani, concomitent cu evitarea strictă a tuturor plăcerilor neînfrânate – este lipsit total de puncte de vedere eudaimoniste sau chiar hedoniste şi este considerat ca scop în sine în asemenea măsură, încât el apare în orice caz ca ceva cu totul transcendent «fericirii» sau «folosului» individual şi pur şi simplu nerațional", scrie Weber. El este de părere că omul devine un „instrument" al câştigului, iar acesta din urmă este scopul vieții sale, în timp ce, în mod normal, câştigul nu este altceva decât un mijloc de satisfacere a trebuințelor materiale, hedoniste. Iar autorul german crede că această răsturnare este suficient de importantă pentru a justifica ideea că etica lui Franklin nu este o etică a câştigului material, ci o etică a desăvârşirii omului, devenit mijloc al câştigului. Aşadar, în virtutea acstei inversări, omul se mântuie întrucât se pune pe sine ca mijloc în drumul spre un câştig irațional de bani, dincolo de orice plăcere hedonistă concretă. În logica obişnuită a economiei (moştenită de la gândirea greacă şi preluată ca atare de Biserică), câştigul este un mijloc pentru satisfacerea nevoilor vitale normale ale omului. Pentru protestanți, omul se jertfeşte pe sine pe altarul câştigului. Întrebarea fundamentală de abia de aici poate fi pusă: în ce măsură această etică inversată față de tradiția antică şi bisericească asigură „sănătatea" omului ca ființă spirituală şi mântuirea lui? De ce ar trebui să admitem că etica aceasta, ce conduce, dincolo de orice mijloc (în cazul acesta, mijlocul este chiar omul!), la îmbogățire sau la acumulare de bani ar fi una firească? Judecând după cele spuse despre Ioan Casian mai devreme, importantă nu este inversarea scopului hedonist cu cel al înavuțirii, ci faptul simplu că etica frankliniană, prin orice mijloc ar trece, conduce tot în punctul de criză al acumulării iraționale de capital. Weber crede că „sacrificarea" omului este o dovadă de ascetism suficient de mare pentru a face din protestantism o religie mântuitoare. Nimic mai fals. Omul nu trebuie să se sacrifice „fericirii" transcendente a câştigului nemăsurat, ci lui Dumnezeu. Iar Dumnezeu nu vorbeşte nicăieri despre acumularea de bani fără măsură ca fiind o dovadă de mântuire, chit că se petrece cu „chinuirea" (sacrificarea) omului. E adevărat că protestanții aruncă în cer, adică în transcendent, dorința de câştig. Dar acest lucru nu înseamnă că ea este şi mântuitoare. Am putea spune contrariul: cu cât se acordă un grad mai mare de transcendență ideii de câştig material, cu atât primejdia rătăcirii căii fireşti spre mântuire este mai mare: este ca şi cum, în locul lui Dumnezeu, ai aşeza banul şi te-ai sacrifica acestuia. Această etică nu este decât o formă modernă de idolatrie, adică de închinare la cele lumeşti, cu aparențe ascetice ce rezultă din sacrificiul concret al omului. Doar şi idolatriile antice se bazau pe sacrificii de tot felul, numai că ele nu erau adresate lui Dumnezeu (Tertulian, cunoscut pentru intransigența sa crudă față de puterea lumească, vedea în toate manifestările imperiale ale Romei dovada idolatriei în care căzuse lumea antică: idolatria nu este străină de închinare şi de o transcendență aparentă!)[4].

De altfel, dacă această adevărată „declarație" de dragoste la adresa banilor este interpretată, bunăoară, conform preceptelor ortodoxe ale lui Ioan Casian, observăm că ea „satisface" toate condițiile arghirofiliei. În concepția lui Casian, „trei sunt felurile arghirofiliei. Primul, care nu-i lasă pe cei ce renunță la cele lumeşti să se lipsească de averile şi bunurile lor. Al doilea, care ne îndeamnă să înmulțim cu şi mai mare lăcomie ceea ce am cheltuit sau am dat săracilor. Al treilea, care ne împinge să dorim şi să dobândim lucruri pe care înainte nu le-am avut"[5].

Analizând discursul economic al lui Benjamin Franklin, descoperim toate aceste tipuri „ideale" ale arghirofiliei, dar mai cu seamă cel din mijloc, ce se referă la înmulțirea banilor pe care i-am cheltuit sau i-am dat celor săraci. De fapt, „păcatul" lui Franklin este atât de mare, încât el nici nu acceptă ideea cheltuirii banilor. Banii sunt comoara sa cea mai de preț, ei trebuie conservați, înmulțiți, nu cheltuiți (cu atât mai puțin dați săracilor!). Al treilea tip este şi el evident: orice investiție se face pentru a dobândi lucruri pe care cineva nu le avea înainte, pentru a înmulți zestrea acestor lucruri. Aparent, primul tip este mai puțin prezent în optica lui Franklin, căci el pare a se referi exclusiv la viața monahului care se leapădă inițial de cele lumeşti şi, în acest demers, este împiedicat de demonul arghirofiliei. Dar să nu uităm că Weber vede filosofia economică a lui B. Franklin într-o lumină cvasi-monahală! Aşadar, toate valorile ortodoxe de raportare la bani sunt răsturnate.

Sentimentul dominant care rezultă din pasajul lui Franklin este foarte apropiat, aşa cum am spus, de păcatul arghirofiliei. Aceasta înseamnă „în mod ge-

[4] *Quia saeculum Dei est, saecularia autem diaboli*, spune Tertulian – „Căci lumea este de la Dumnezeu, însă cele din lume (cele lumeşti – n.n. C.P.) de la diavol" (*Apologeticul*, Amarcord, Timişoara, 2001, p. 167). Lumea nu este tot una cu *lumescul*. Caracterul lumesc este cel care devine idol al omenirii.

[5] *Convorbiri duhovniceşti*, V, XI.

neral iubirea față de bani, ca şi față de diferite alte forme de bogăție materială. Această iubire se manifestă prin plăcerea de a avea bani, prin grija de a-i păstra, prin greutatea de a te despărți de ei şi prin neplăcerea resimțită atunci când îi dai", spune marele teolog Jean-Claude Larchet, parafrazându-l pe Sfântul Maxim Mărturisitorul[6]. Foarte înrudit cu acest sentiment este aşa-numita pleonexie (πλεονεξια), care reprezintă „voința de a dobandi bunuri noi şi de a avea cât mai multe"[7]. Nu trebuie să ne grăbim şi să credem că mentalitatea ortodoxă condamnă pur şi simplu banii sau bunurile materiale ori posesia acestora (de unde ar rezulta caracterul său „idealist" în sens rău, adică incapabil de implicare în economia reală), deoarece acest lucru nu este adevărat. Teologia ortodoxă nu este de acord cu atitudinea pervertită a omului față de aceste bunuri sau față de bani. Cu alte cuvinte, deținerea firească a banilor sau a bunurilor, în limitele nevoilor de zi cu zi ale omului, este cu totul permisă şi recomandată. Este însă condamnată închinarea omului la aceste bunuri sau la bani şi atenția exagerată acordată lor. „Rostul banilor şi al bunurilor materiale este de a fi folosiți pentru traiul de zi cu zi. Cel lacom, ca şi cel zgârcit nu respectă acest rost al lor, privindu-le, în mod patologic, ca valori în sine, plăcându-le mai curând să aibă bogății, decât să se folosească de ele"[8]. Suntem exact în miezul doctrinei frankliniene. Acesta recomandă o formă de „zgârcenie" (aşa se traduce în mod normal *filarghiria*, dar sensul e ceva mai larg – poate de aceea filosofia lui a fost taxată ca fiind o filosofie a zgârceniei de către Kürnberger – acesta a interpretat corect în spirit ortodox sau antic această filosofie economică, în timp ce Weber s-a grăbit să vadă în ea altceva. Din punctul nostru de vedere, Kürnberger are o intuiție mai profundă decât Weber asupra adevăratelor valori implicate în cele scrise de Franklin.) care împiedică utilizarea normală a bunurilor sau banilor, mulțumindu-se cu capitalizarea lor, cu reinvestirea lor, cu sporirea lor într-o manieră cât mai „rațională", ceea ce se traduce prin cât mai extremă, cât mai departe dusă cu putință. Sfântul Ioan Gură de Aur dedică o omilie acestei chestiuni a întrebuințării proaste a averii. Este vorba despre una dintre Omiliile la Matei (LXXXIII, 2), în care marele predicator arată care sunt dezavantajele generale ale bogăției şi cum anume bogații nu se pot bucura de averile pe care le acumulează cu înfrigurare (în spiritul lui Benjamin Franklin!): „Spune-mi, omule, pentru ce aduni aur? Pentru ce-ți faci robia mai amară? Pentru ce-ți faci închisoarea mai împovărătoare? Pentru ce-ți faci grija mai usturătoare? Închipuieşte-ți că-i al tău tot aurul din mine, că-i al tău tot aurul din palatele împărăteşti! Dacă ai avea toată grămada aceea de aur nu te-ai folosi de ea, ci numai ai păzi-o."[9] Mai mult, cel foarte bogat nu va fi niciodată cu adevărat fericit („Pe unul ca acesta nici cerul nu-l desfată, că nu-i aduce aur, nici soarele, că nu-i sloboade raze de aur."[10]). Evident, bogăția pricinuieşte multe alte rele (oamenii bogați sunt pizmuiți, urâți de toți ceilalți, chiar de rudele apropiate, amenințați în permanență), dar, din punctul nostru de vedere, cu adevărat relevantă este expresia nefericirii majore a celui care crede idolatru în bogăție ca urmare a „închinării" la aceasta. De aici, aparența de asceză a celui care vizează „generațiile" nesfârşite de bani. În fapt, în spatele acelei asceze se ascunde o mare tristețe, ce rezultă tocmai din sentimentul că bogăția îl domină pe om şi că el, din stăpân al ei (aşa cum ar fi firesc), devine un simplu sclav al ei. Aşa cum spune Ioan Gură de Aur, cel care e zgârcit se poate abține de la celelalte păcate, dar este înlănțuit de o singură dragoste mare, aceea de bani. Abstinența nu este suficientă pentru a face din el un om fericit, căci dragostea cea mare față de bani îl face să piardă tot ceea ce câştigă abținându-se de la celelalte plăceri.

Încă o dată, e necesar să accentuăm că în viziunea marilor teologi ai Tradiției creştine, nu banii în sine sau averile constituie un păcat. Problema apare dacă aceste averi sunt prost întrebuințate. Iar una dintre modalitățile de tulburare a echilibrului firesc al sufletului uman şi de îndepărtare a lui de Dunezeu este tocmai preocuparea exclusivă față de avere sau față de treburile lumeşti. Concentrarea şi fixația în această direcție devin cu adevărat o sursă de pierdere a firescului unui om. Reaua întrebuințare a banilor (παράχρησις) de care vorbeşte Sfântul Maxim Mărturisitorul[11] înseamnă, cel puțin pe o latură, idolatrizarea banului şi urmărirea sa exclusivă, atribuirea acestuia a unei importanțe mai mari decât are în

[6] Jean-Claude Larchet, *Terapeutica bolilor spirituale*, Ed. Sophia, Bucureşti, 2001, p. 146.

[7] Larchet, op. cit., p. 146.

[8] *Ibidem*, p. 146.

[9] Sfântul Ioan Gură de Aur, *Omilii la Matei*, Ed. IBMBOR, 1994, în seria *Părinți şi Scriitori Bisericeşti*, vol. 23, p. 942.

[10] *Ibidem*, p. 943.

[11] *Capete despre dragoste*, III, 17-18, apud Larchet, *op. cit.*, p. 146.

mod firesc (banul nu este decât instrument al schimbului de produse care trebuie folosite – banul este, aşadar, sau ar trebui să fie, primul element „sacrificat“ într-o filosofie economică firească. Dacă nu este sacrificat ci este înmulțit pentru sine, aşa cum procedează Benjamin Franklin, care are aerul că înmulțeşte turme de animale, firescul este abandonat şi apare patologia banului.). Această apropiere exclusivă de latura materială a vieții duce la o îndepărtare de Dumnezeu („Nimeni nu poate să slujească la doi domni, căci sau pe unul îl va urî şi pe celălalt îl va iubi, sau de unul se va lipsi şi pe celălalt îl va disprețui; nu puteți să slujiți lui Dumnezeu şi lui mamona“[12]. În ciuda caracterului său „religios“, etica protestantă ce duce la naşterea capitalismului modern îndepărtează omul de Dumnezeu şi nu-l apropie. Oricât ar fi reieşit dintr-o tensiune de natură religioasă cu privire la problematica mântuirii, capitalismul modern duce în mod inevitabil la pierderea reperelor sale religioase şi la adâncirea omului din ce în ce mai tare în singurătatea materialismului. În acest punct, putem cita infinit de multe opinii de acelaşi fel ale Sfinților Părinți. Începând chiar cu Apostolul Pavel, care vede în lăcomia de bani o închinare la idoli[13], toți marii scriitori bisericeşti sunt de acord în acest punct. Cei care cred în bani ajung să creadă mai mult în bani decât în Dumnezeu, chiar dacă nu L-au pierdut definitiv pe Acesta[14]. În fond, avariția şi concentrarea exclusivă pe dobândirea bunurilor materiale, îl împiedică pe om să se mai gândească la mântuire. Bogații ar trebui să se ruşineze de bogățiile lor, spune Sfântul Ioan Gură de Aur, pentru că Iisus nu a intrat în case de oameni bogați, ci în case de oameni săraci şi virtuoşi. Aşadar, primii ar trebui să se gândească să se mute şi ei în astfel de case, pentru a fi siguri că Mântuitorul le va intra în locuință[15]. Oamenii bogați trebuie, nici mai mult, nici mai puțin, să-şi împartă averile: „Toți Sfinții Părinți subliniază faptul că menirea bogăției este să fie împărțită egal între oameni. Cel zgârcit şi cel lacom de bogăție însă nu fac aşa, căci unul adună banii, iar celălalt îşi sporeşte averile numai şi numai pentru plăcerea şi folosul lor.“[16] Ce departe suntem de ideea protestantă a certitudinii mântuirii după semnul reuşitei lumeşti! Şi ce aproape suntem de caracterul originar al creştinismului!

De altfel, aceste sentimente dezechilibrante pentru sufletul uman mai au o caracteristică, anume, aceea că nu pot fi niciodată satisfăcute pe deplin. Ele sunt sentimente „faustice“, care se autogenerează şi care nu au, practic, sfârşit. Cu cât este mai doritor de bogăție, cu atât un om nu se mai poate opri niciodată din cursa acumulării de bani şi de bunuri. De altfel, acest lucru este uşor de intuit citind cu atenție încă o dată pasajul lui B. Franklin. Insațietatea filarghiriei şi pleonexiei este contramoneda psihologică a aşa-zisului caracter infinit al autoreproducerii monedelor investite. Acest caracter infinit este, în fapt, o aparență. Niciodată banul nu va fi infinit în capacitățile sale de reproducere. Concret, un om care înmulțeşte banii se poate îmbolnăvi şi atunci procesul este întrerupt. De asemenea, el poate falimenta o întreprindere şi, în loc să sporească, banii se vor împuțina. Este de notat însă că omul franklinian crede orbeşte că reproducerea banilor are o singură direcție, cea pozitivă, de acumulare şi nu vrea să accepte şi varianta pesimistă, de întrerupere a acumulării sau de regres, de scădere a avuției băneşti. Acest lucru evidențiază dezechilibrul sufletesc adânc al acestui tipar uman, dezechilibru purtat de insațietatea sentimentelor de care vorbim. „Setea“ neostoită de bani este, de fapt, cea care produce optimismul nefondat al capitalistului modern. Dacă ar fi să judecăm întocmai ca autorul american, n-am înțelege defel marile crahuri financiare, falimentele răsunătoare, sărăcirile la nivel de masă sau la nivelul unei întregi țări etc. În realitate, oricât de bogat, omul dominat de instinctele înavuțirii nu va avea limită[17].

[12] Mt 6, 24; Lc 16, 13, apud Larchet, *op. cit.*, p. 147.

[13] Col. 3, 5.

[14] „Nădăjduieşte mai mult în arginți decât în Dumnezeu“, spune Sfântul Maxim Mărturisitorul – *Capete despre dragoste*, III, 8, apud Larchet, p. 148.

[15] „De aceea Hristos n-a intrat niciodată într-o casă luxoasă, ci în casa vameşului Matei, în casa mai marelui vameşilor, în casa pescarului. A lăsat la o parte palatele şi pe cei îmbrăcați cu haine moi (...) Nici un bogat să nu se îngâmfe că are o casă luxoasă, ci mai bine să-şi acopere fața de ruşine şi să caute să aibă o casă ca aceea, părăsind-o pe a lui, ca să primească pe Hristos (...)“ (*Omilii la Matei*, în ed. cit., p. 946.).

[16] Jean-Claude Larchet, op. cit., p. 149.

[17] „După cum cei care strâng averi, fiind înnebuniți de dor şi de poftă, îşi îndreaptă spre strângerea de avuții toată străduința lor şi nicicând nu se satură, pentru că bețivilor le creşte pofta de băut cu cât toarnă mai mult vin în ei, tot aşa şi cei ce strâng averi nu-şi pot opri nicicând această neostoită nebunie, ci, cu cât văd că le creşte avuția, cu atât li se aprinde şi pofta şi nu pun capăt acestei dorințe rele decât atunci când cad în întunericul răutății.“ (Sfântul Ioan Gură de Aur, *Omilii la Facere*, XXII, în Ed. IBMBOR, 2003, p. 274).

Iadul pe pământ

Oamenii astăzi au înnebunit, s-au prostit, s-au desfrânat, s-au îndepărtat de Dumnezeu. Oamenii astăzi aleargă numai după bani. Or, iubirea de arginți e rădăcina tuturor răutăților. Câte răutăți nu se comit astăzi pentru bani... De fapt, oamenii vor să strângă bani ca să își satisfacă nebănuitele nevoi învățate prin televiziune, muzică și scrieri dintre cele mai ciudate...

Mihai Ciprian Câșlariu

Oamenii astăzi sunt desfrânați. Senzualismul este un imperativ în ziua de astăzi. Femeile se joacă etalându-și cele mai îndoielnice farmece, neștiind – sau știind prea bine – ce scântei aprind în trupul si sufletul bărbaților. Numărul violurilor și perversiunilor sexuale cresc. În același timp, bărbații nu țin la virtutea femeilor: fiind ei înșiși desfrânați, se complac într-o bolnăvicioasă stare de tensiune erotică.

Oamenii astăzi nu mai au încredere în semenii lor. Încrederea în celălalt era pe timpuri un semn de noblețe. Acum e un semn de slăbiciune. Omului îi e frică să nu-și piardă averea, statutul social sau, pur și simplu, în cele mai multe cazuri, pâinea cea de toate zilele. Darwinismului social, cultivat în forme edulcorate de consumismul neoliberal al zilelor noastre, a reușit să convingă omul că nu este decât o vietate care luptă pentru supraviețuire și pentru întâietate. Omului îi este frică cel mai mult în lumea aceasta de sărăcie și de umilința la care ar fi supus de această stare. Ca o hienă strecurându-se prin iarba pârlită a savanei, el pășește prin societate cu mare grijă să nu-i ia cineva ciozvârta de la gură. Nemaiavând încredere în nimic și în nimeni, se îngrozește mai întâi de cinismul la care a ajuns el însuși. Dar găsește pe loc soluția la frământări mângâindu-se cu gândul că nu a devenit altceva decât un șmecher, integrându-se perfect, prin urmare, într-o categorie de vază a ciudatei etici contemporane. Șmecheria, care era pe timpuri doar o trăsătură morală a ocnașilor, este acum declarată virtute mondială.

Foto: Bogdan Onofrei

Teroarea „democratică“

Trăim sub o teroare a mulțimii. Se cade astăzi ca orice se face să se facă în comun, altminteri nu e democratic. Un hâtru ar spune fără să greșească: o gloată numeroasă are mai puțină inteligență decât un singur om prost. Cel mai grav aspect al „gloatei democratice“ este lipsa ei de individualitate, de personalitate. Șeful unei comunități nu mai are voie să fie un simbol, ci doar un simplu reprezentant. Nu are voie să aibă virtuți, calități, personalitate, nu are voie să însuflețească și să catalizeze mulțimea. Ca reprezentant democratic al mulțimii el trebui să fie la fel cu aceasta: plat, insipid, prost.

Oamenii astăzi fac haz de virtute și de virtuoși. Orice reținere în a face tot ce te taie capul este o slăbiciune. Atâta timp cât în lume exista conștiința răului și a lucrului necuviincios, atâta timp cât societatea îți impunea într-un fel sau altul un comportament virtuos, lumea se supunea stăpânirii vremelnice și își înfrângea pornirile către rău. Acum, dacă stăpânirea te îndeamnă la nebunii – vezi cazul Marii Britanii, unde guvernul încurajează practicarea sexului oral –, nu-i de mirare că oamenii, înclinați spre rău încă din zorii istoriei lor (sau din *tinerețile lor*, cum spune Biblia), vor face păcatele care le sunt permise, ba chiar suge-

rate de către conducătorii lor „iluminați". La urma urmei, a păcătui a fost dintotdeauna mai uşor decât a fi virtuos. La fel, a spune o minciună disculpatoare, decât a afirma adevărul incomod. Astăzi, Europa şi America întreprind o lucrare fără precedent în istoria erei creştine: legalizarea păcatelor. Creştinătatea e prinsă în lanțurile patimilor şi nu acceptă nici o forță care să o elibereze, ci se abandonează unei puteri malefice, care sub acoperirea unor vorbe mari, precum toleranță, libertate, egalitate, o încătuşează şi mai tare.

Goana după senzațional găunos

Oamenii astăzi caută senzaționalul, pentru că sensibilitatea lor a scăzut şi pragul de impresionabilitate e din ce în ce mai ridicat. Ca urmare, se caută din telecomandă imagini dintre cele mai ciudate şi mai deochiate. Gustul pentru morbid, *y compris*.

Oamenii astăzi, în special tinerii, consumă droguri; şi beția „caldă" s-a ridicat la cote alarmante. Adânc în sufletul lor, oamenii nu sunt mulțumiți nici de ei înşişi şi nici de ceea ce văd în jurul lor. Dar, pentru a scăpa de depresie, ei nu vor să aleagă calea activă, dificilă, a rugăciunii, ci, împietriți, recurg la modalitatea pasivă şi facilă a expunerii furibunde la stimuli creatori de virtualitate. Pe lângă droguri, alte modalități de evadare sunt televiziunea, cinematograful şi jocurile video. Nu demult, au existat în Japonia cazuri de copii care au făcut crize de epilepsie în timpul vizionării unui serial de desene animate intitulat *Pokemon*, având ca protagonişti „monştri de buzunar" care mai de care mai întunecați şi mai încornorați. Pe *Cartoon Network* se difuzează seriale „nevinovate" de desene animate cu personaje mutante, groteşti, dialoguri vulgare, reacții violente. Când creşte mai măricel, copilul dă de gustul filmelor în care violența este mai explicită şi apare şi exaltarea morbului erotic. Dacă nu are ocazia de a face sex până la o vârstă impusă de *media*, el devine complexat, la fel şi dacă nu are mijloace de a fi la modă deținând o garderobă trăsnet, garnisită cu un telefon mobil de ultimă generație. Mintea i se încețoşează. Ajunge să îşi vadă colegele de clasă şi de generație doar ca pe nişte eventuale partenere sexuale, pe băieții de o seamă cu el doar ca pe nişte tovarăşi de băutură sau de gaguri vulgare, iar pe părinți doar ca pe nişte furnizori periodici de bani şi adversari în ceea ce este acum la modă şi impus prin puterea *mediei* într-o familie „modernă", „libertină": conflictul între generații. Urmează facultatea, unde meniul cultural oferit este foarte frugal. În general se învață din surse secundare, accesul la autorii cheie din diferitele domenii nefiind impus de profesori, care sunt simpli emanatori de evaluări şi diplome şi trăiesc sub imperativul pieței, care nu le permite să predea decât ce „se cere", altminteri intrând în conflict şi cu discipolii lor, care nu vor să îşi încarce mintea de pomană. Bine că *industria* merge. Această situație delicată se grevează pe o conştiință ştiințifică coruptă. Lipseşte viziunea holistică, enciclopedică asupra ştiințelor, precum şi integrarea lor într-o dimensiune spirituală. Hristos este izgonit din inima tânărului, căci acesta e cointeresat numai să asimileze searbădul material de curs pentru a trece de examen. Această îndeletnicire ciudată, coroborată cu distracțiile, dar şi greutățile vârstei, nu îi mai lasă tânărului nici timpul, nici interesul de a scruta esențele şi de a căuta Adevărul.

Omul societății de consum

Oamenii astăzi sunt conduşi de preşedinți şi de prim-miniştri, nu de regi, nici de împărați. Statele sunt laice, preşedinții sunt atei sau de credințe îndoielnice. Mulți dintre ei mai sunt şi cinici afacerişti şi carierişti. Dumnezeu ştie ce e în sufletul lor, dar din exterior aşa se vede. Ei nu îşi mai pleacă genunchiul în fața altarului, al Papei sau Patriarhului, ci numai în fața banului.

Doctrina spirituală oficializată în mod tacit astăzi în lume se bazează pe imperativul de a crede orice. *New Age*-ul nu se pregăteşte, există deja. Trebuie să cauți un guru, să dai bani ca să te faci o vită blajină împăcată cu sine şi cu starea de mizerie spirituală în care te afli. Trebuie să îți deschizi mintea să crezi orice, să tolerezi orice. Trebuie să te împaci cu păcatul şi cu abundența de ocazii de a-l comite. Trebuie să te împaci cu lipsa de moralitate a lumii, cu propria lipsă de virtute şi de cultură, să fii de o pasivitate absolută, să crezi orice, să te mângâi cu ignoranța, să te alini cu nepăsarea. Iată omul „spiritual" pe care l-a creat societatea de consum.

Acesta este tabloul „nesimțirii celei împietrite" la care a ajuns omul, cununa creației, cel făcut de Dumnezeu cu puțin mai prejos decât îngerii. Avem o alternativă: să revenim la Cale, Adevăr şi la Viață sau să primim, toți şi fiecare în parte, mai devreme sau mai târziu, pedeapsa divină. Să nu ni se pară că e de joacă! Există un iad şi mai aprig decât cel pe care noi înşine ni l-am creat pe pământ. La scara rătăcirii la care s-a ajuns, numai o minune dumnezeiască ne poate salva.

Diplomația românească la începutul Războiului Rece

Studiu de caz: Personalul Legației României la Washington

La finalul celui de-al doilea război mondial, România se afla într-o situație suficient de complexă care oferea, deopotrivă, atât speranțe, cât și îngrijorări pentru perioada postbelică. Deşi suferiseră mari pierderi umane şi materiale, iar trupele sovietice se instalaseră pe teritoriul național, românii primeau şi semnale optimiste. Revenirea Ardealului de Nord sub administrarea Bucureştiului, reactivarea sistemului partidelor politice şi finalul războiului, care găsise România alături de tabăra învingătoare, generau speranțe de normalizare politică după cei patru ani de conflict.

Paul Nistor

Într-un asemenea climat, diplomația trecea printr-o etapă de regenerare. Pe lângă obiectivul schimbărilor de personal, care căuta să se alinieze ideii de marginalizare a celor ce au cooperat cu regimul Antonescu, exista şi o tendință de retrasare a strategiilor noastre externe. Înainte ca diplomația română să-şi pună problema integrării în jocul unuia dintre cele două mari blocuri politice ce se conturau după 1945, eforturile sale s-au concentrat asupra Conferinței de Pace de la Paris şi a obținerii unor clauze cât mai favorabile în tratatul încheiat cu învingătorii. La finalul lui octombrie 1946, textul tratatului se finalizase în cea mai mare parte, cu satisfacțiile şi deziluziile sale, astfel încât Ministerul Afacerilor Străine de la București putea reveni la acțiunile de rutină, purtate pentru reorganizarea misiunilor diplomatice româneşti afectate atât de mult de anii războiului.

În acest context, relațiile diplomatice dintre România şi Statele Unite s-au încadrat, totuşi, într-o situație mai specială. Deşi în anii 1945-1946 se constata o reactivare accelerată a reprezentanțelor politice româneşti din Europa şi o acțiune masivă de transformare a lor în ambasade şi legații, raporturile dintre Washington şi București rămâneau tensionate. Hotărârea Administrației Truman de a nu recunoaşte guvernul Petru Groza, impus de sovietici în beneficiul Partidului Comunist Român, precum şi repetatele note de protest înaintate de reprezentanții politici americani la Bucureşti (Roy Melbourne, Burton Berry) în legătură cu evenimentele stranii ale vieții politice din România, au permanentizat o stare de încordare[1]. În urma Conferinței Miniştrilor Afacerilor Externe ai URSS, SUA şi Marii Britanii, de la Moscova (dec. 1945), SUA şi Marea Britanie au recunoscut guvernul Petru Groza, iar în Februarie 1946, Burton Berry şi John Helier Le Rougetel au remis Ministerului Afacerilor Străine note similare prin care transmiteau că guvernele de la Washington şi Londra doreau să stabilească cu guvernul român relații diplomatice la nivel de legație[2]. Numit ca ministru al României în SUA, Mihail Ralea a fost inclus în delegația ce reprezenta Bucureştiul la Conferința de Pace de la Paris şi doar după finalul conferinței (octombrie 1946) el începea reorganizarea activităților diplomatice la Washington şi încadrarea unui nou personal.

Conform unui raport întocmit la începutul anului 1948 de consilierul de legație Vlad Mărdărescu, Legația României din Washington a primit funcționari în trei valuri importante: 14 septembrie 1946, 12 octombrie 1946 şi 15 decembrie 1946[3]. Apoi, în anii următori, s-a înregistrat o fluctuație permanentă a personalului, Bucureştiul numind şi retrăgând haotic membri ai legației sau înregistrând demisii, majoritatea motivate politic sau financiar. Se pare că data oficială a redeschiderii reprezentanței diplo-

[1] Ion Calafeteanu (coordonator), *Istoria Politicii Externe Românești*, Editura Enciclopedică, Bucureşti, 2003, pag. 346-349.

[2] *Ibidem*, p. 347.

[3] Arhiva MAE, *Fond Telegrame Washington (SUA)*, 1948, fila 79.

matice a României la Washington a fost plasată la 14 septembrie – 1 octombrie 1946, când s-a produs preluarea atribuțiilor de la Legația Suediei. În vechile imobile a fost găsit următorul personal: Francesca Rogers (născută Andreescu) – translator interpret şef (funcționând din 1939), Tascu Tănăsescu – arhivar şef (funcționând din 1920), Pierre Marcaria – intendent (angajat din 1926), Maria Rus – femeie de serviciu (angajată din 1923) şi Earl Brown – om de serviciu (angajat în 1940). Acest personal a avut în păstrare arhiva şi proprietățile Legației şi Consulatelor, îngrijindu-se şi de lucrările curente[4]. În scurt timp, însă, legația a căpătat o înfățişare nouă, aşezată după o ierarhie diplomatică standard: un ministru plenipotențiar, consilieri de legație, secretari de legație, consilier financiar, consilieri de presă, ataşat comercial, consul şi viceconsul pentru New York, traducători şi interpreți.

Legațiile românești – focare de propagandă anticomunistă

În 1946, guvernul român conştientiza pe deplin rolul pe care urma să îl aibă personalul diplomatic trimis în SUA, acela de a iniția contacte cu cea mai influentă putere a lumii, apoi cu organismele recent înființatei Organizații a Națiunilor Unite şi de a supraveghea cea mai mare colonie de etnici români emigrați în Vest. De aceea, la început, au fost puse la dispoziție sume considerabile şi membrii legației (diplomați şi personal de întreținere) au crescut până la numărul de 30.

Totuşi, încă de la finalul anului 1946, activitatea Legației României nu s-a arătat a fi una uşoară. În primul rând, o importanță decisivă o avea lipsa de coeziune a personalului şi suspiciunea permanentă existentă între grupurile cu interese divergente. Teoretic, s-a avut în vedere ca la Washington să ajungă diplomați care respectau guvernul Groza şi, în plus, Mihail Ralea a reuşit, prin influențe personale, să-şi construiască o echipă alcătuită, pe bază de favoruri, din cunoştințe apropiate. Astfel, Vlad Mărdărescu – al doilea consilier de legație şi Ion Stănescu, consul general la New York, erau vechi prieteni ai lui Ralea, Olivia Meteş şi Remus Lula – nepoți ai lui Petru Groza, Radu Stoichiță – secretar clasa a III-a –, bun prieten al familiei Groza, iar Marcela Simionescu, numită în protocol ataşat cultural, era amanta ministrului nostru la Washington[5].

Intervențiile lui Mihai Ralea în alcătuirea schemei de personal a legației nu au reuşit totuşi să înlăture impresia de mixaj politic. Diplomații noştri proveneau din diverse partide româneşti şi înțelegeau să perpetueze şi peste ocean disputele existente în țară. Mulți nu erau înregimentați politic dar aveau simpatii care mergeau de la Carol al II-lea, până spre Maniu sau comunişti. Toți membrii PCR erau numiți în rapoartele diplomatice TOVARĂŞI (Mircea Meteş, Ion şi Elena Crivelescu şi presupuşii comunişti – Radu Stoichiță şi Violeta Zubcov) spre a fi deosebiți de membrii altor partide şi pentru a fi recunoscuți drept oameni de nădejde. Alții erau membri PSD (Alfons Vogel) sau PNL – Tătărescu (Mircea Vasiliu)[6].

Atmosfera în interiorul Legației noastre reflecta tensiunile politice din țară dintre guvern şi opoziție. Astfel, primul consilier Ripoşanu şi consilierul financiar Jacob Rosenthal se vedeau frecvent cu oamenii lui Auschnit şi Franasovici sau cu cercurile „rezistenței" româneşti din SUA, în special cu foştii diplomați[7]. Consilierul de presă Alfons Vogel era apropiat de oamenii lui Carol al II-lea şi prin acțiunile sale lăsa impresia că o parte a legației reprezenta opoziția țărănistă şi mai puțin guvernul Groza[8]. Mai mult, se pare că ei făceam deservicii grave autorităților române dacă în rapoartele celui care părea a fi ofițerul de informații însărcinat cu supravegherea colegilor (Alexandru Lăzăreanu), erau inserate opinii care insistau pe lipsa de siguranță a codului de cifru al telegramelor expediate între minister şi legație. Astfel, consilierul de presă A. Lăzăreanu constata că cercurile opoziției române din America, dar şi Partidul Național Țărănesc cunoşteau textul telegramelor cifrate doar la câteva zile după expedierea lor[9]. Nu e de mirare că, în asemenea condiții, un raport din 1947 către minister, semnat Al. Buican, specifica: „În general se poate spune că legațiile noastre sunt focare de propagandă şi acțiune antiguvernamentală unde duşmanii regimului au fost din nou promovați în

[4] *Ibidem*, fila 81.

[5] Arhivele Naționale (ANIC), Arhiva CC al PCR, Secția Relații Externe, Dosar 10/1947, filele 27-33.

[6] *Ibidem*

[7] *Ibidem*, fila 27.

[8] *Ibidem*, fila 29.

[9] *Ibidem*, fila 25.

funcții importante."[10]. Așadar, se instaura ideea divizării în grupuri distincte a personalului legației: patrioții şi trădătorii, evaluatorul având tendința de a micşora permanent numărul celor fideli guvernului Groza.

Boala bănuielii și a săpăturilor

Animozitățile interne erau însă construite nu doar politic, ci şi personal. Astfel, primul consilier Pamfil Ripoşanu, dorind funcția lui Ralea, îşi defăima ministrul şi încerca să atragă de partea sa pe unii din membrii legației (Remus Lula, Radu Stoichiță, Alfons Vogel), înscenând şi intrigi amoroase între amanta lui Ralea şi primul secretar Meteş[11]. Consilierul de presă Alfons Vogel se afla în concurență profesională cu Jacob Rosenthal, care trebuia să prezinte dezbaterile ONU, şi cu celălalt consilier de presă, Alexandru Lăzăreanu[12]. Mihail Ralea însuşi avea frecvente conflicte cu Pamfil Ripoşanu, Mircea Meteş şi Remus Lula, neavând încredere în mulți dintre subordonații săi şi adesea tratându-i de o manieră lipsită de politețe[13]. Cu acest personal, Legația României trebuia să acopere sarcini foarte diverse. Deficitul de încredere reciprocă şi atmosfera de ostilitate au scăzut eficiența diplomaților noştri. Activitatea era cu atât mai dificilă cu cât România nu avea o imagine tocmai bună în America. Fost inamic de război. iar din 1945 aliat neoficial al URSS, țara noastră era privită cu precauție sporită de către oficialitățile de la Washington.

Într-o scrisoare din aprilie 1947, adresată de către Mihail Ralea lui Gheorghiu Dej, a fost surprinsă extrem de precis natura raporturilor româno-americane la începutul Războiului Rece: „Când am venit aici acum patru luni – spunea Ralea – atitudinea Americii față de noi oscila între ostilitate şi ignorare. Toate uşile erau închise. O rea voință se manifesta peste tot. Eram considerați ca o sucursală sovietică căreia nu trebuia să i se dea nici un concurs. La Ministerul Comerțului exista o listă în care România era trecută ca o țară «inamică» căreia nu trebuia să i se dea nici un ajutor."[14]. Impresia generală se materializa şi în acțiuni concrete care priveau direct reprezentanța politică a României. Astfel, Consilierul de presă Alexandru Lăzăreanu, posibilul agent al serviciilor speciale româneşti, indica Bucureştiului că legația lucra în condiții din cele mai grele, "supravegheată pas cu pas de zeci de agenți ai serviciului secret american, având trădători chiar în sânul ei."[15]. Cu un personal dezbinat, fără a exista o fidelitate totală față de partidul dominant de la București (PCR), legația noastră încerca să rezolve problemele ridicate de centrala Ministerului Afacerilor Străine şi de conducerea guvernului. Atât timp cât ministru de externe a rămas Gheorghe Tătărescu, comuniştii nu au putut să excludă dintre membrii oficiului nostru diplomatic pe cei care nu agreau guvernul Groza, iar ideologicul nu avea încă o influență decisivă în rândul diplomaților.

Într-un raport întocmit de consilierul de presă Alexandru Lăzăreanu, în februarie 1947, şi trimis Bucureştiului, descoperim o savuroasă caracterizare a tuturor membrilor Legației. Se pare că cei care coordonau din țară destinele diplomației noastre au ținut să aibă un tablou detaliat al capacităților şi abilităților profesionale, dar şi al viciilor sau slăbiciunilor personale care caracterizau pe reprezentanții României la Washington. Astfel, fiecărui membru i se făcea o radiografie specială şi minuțioasă: ce opinii şi simpatii politice avea, cum arăta trecutul său, capacitățile profesionale, ambiții şi idealuri, familie şi prieteni, etc... Totul mergea până la amănunte deosebit de picante, vicii personale şi pasiuni lumeşti, detalii prin care puteau fi atacați sau şantajați... Evaluatorul, Alexandru Lăzăreanu, părea că alcătuieşte acel text din perspectiva unei doctrine de stânga, antioccidentale, folosind ca reper şi gradul de fidelitate față de guvernul Petru Groza.

Delațiuni pline de detalii picante

Astfel, ministrul României la Washington, Mihai Ralea, „merge complet pe linia noastră", „nu are ambiția să rămână în Statele Unite" dar „vrea ca postul pe care-l deține să-i slujească drept trambulină pentru a obține un post de mai mare răspundere în țară"[16]. Conform observațiilor lui Lăzăreanu, Ralea era

[10] ANIC, Arhiva CC al PCR, Secția Relații Externe, Dosar 17/1947, fila 47.

[11] ANIC, Arhiva CC al PCR, Secția Relații Externe, Dosar 10/1947, fila 27.

[12] *Ibidem*, fila 30.

[13] *Ibidem*, filele 26-33.

[14] *Ibidem*, fila 64.

[15] *Ibidem*, fila 32.

[16] *Ibidem*, fila 26.

suficient de eficient pentru funcția respectivă deoarece „e foarte inteligent, cult şi subtil... şi câştigă lesne simpatia celui cu care stă de vorbă.“[17]. Slăbiciunile erau trecute şi ele cu meticulozitate: „în primul rând e foarte ipohondru, se crede bolnav“ şi devine nervos şi impulsiv, „îi place teribil să bârfească“ iar când e lipsit de serviciile amantei sale „nu mai e în stare de nimic“[18]. „Însă cea mai mare lipsă este rămăşița ciocoioasă în criteriul de selecție al colaboratorilor săi. Astfel, a adus în Legație o serie de oameni pentru simplul motiv că-i sunt prieteni sau oameni devotați...“[19].

Al doilea în ierarhia legației era Pamfil Ripoşanu – prim consilier şi, în lipsa ministrului, însărcinat cu afaceri. Poate şi din cauză că nu-i simpatiza pe comuniști, Ripoşanu avea parte de o fişă personală sumbră. „E nemărginit de ambițios... vrea cu orice preț să ajungă ministru în locul lui Ralea... şi din cauză că îl sapă pe Ralea... între el şi Marcela Simionescu (amanta ministrului – n.n. P.N.) a izbucnit o duşmănie de față...“[20]. Ripoşanu ar fi “caracterizat printr-o îngâmfare, lăudăroşenie şi incultură rară. Se crede un om politic, un Adonis şi un Don Juan, toate la superlativ.“[21]. „Nu e inteligent, dar are o doză de şiretenie rustică... Părerile lui politice sunt reacționare şi antisovietice iar în tinerețe ar fi fost peşte...“[22]. Datorită acestor trăsături, primul consilier era văzut ca întâiul factor destabilizator în legație, un permanent pericol pentru interesele comuniştilor români şi un posibil trădător.

Al treilea om în ierarhia reprezentanței noastre diplomatice era Vlad Mărdărescu – ce deținea funcția de consilier doi. Era fiul generalului Mărdărescu, un vechi prieten al lui Ralea. Totuşi, ministrul nostru de la Washington „nu are o părere strălucită despre capacitățile intelectuale ale lui Mărdărescu care... nu vrea şi nu poate să lucreze mai mult...“[23].

În schimb, un comunist aflat în corpul diplomatic – tovarăşul Mircea Meteş, prim secretar de legație, „e foarte muncitor şi cinstit“ şi doar când intră în conflict cu Ralea “are scăderi serioase datorită unei stări de continuă nervozitate.”[24]. Radu Stoichiță, secretar clasa a III-a, era „un tânăr puțin zăpăcit şi nu tocmai serios“ care „cu greu duce vreun lucru la bun sfârşit.“[25]. Era foarte naiv şi era îndrăgostit nebuneşte de soția lui, fată de general. Un alt secretar clasa a III-a, Mircea Vasiliu, şeful protocolului, „e tânăr, inteligent, cult, cu înclinații artistice şi foarte snob.“[26]. Jacob Rosenthal, fost director al ziarelor „Adevărul“ şi „Dimineața“, ocupa postul de consilier financiar al legației deşi avea mai mult atribuții de presă. Se pare însă că el nu prea era agreat în legație deoarece lăsa mult de dorit în chestiunile profesionale, concluzia lui Lăzăreanu fiind una dură: „Practic nu avem de la el absolut nici un aport... N-a făcut absolut nimic.“[27].

Un alt personaj interesant pare a fi celălalt consilier de presă, Alfons Vogel, într-un fel contraconcurentul lui Lăzăreanu. Fişa sa se deschidea cu o remarcă cinică: „A venit în Statele Unite cu trei gânduri: să rămână în America cu orice preț, să facă carieră în diplomație şi să facă ceva afaceri.“[28]. Opțiunea de stabilire în SUA putea fi legată şi de faptul că el avea un băiat de 12 ani care suferea de o boală nervoasă ce nu putea fi tratată în țară. Conform caracterizării lui Lăzăreanu, Vogel „are o mare putere de muncă şi caută să se distingă. [...] este extrem de linguşitor şi caută să se vâre în sufletul celor care i-ar putea fi de folos...“[29]. În plus, se mai spunea despre Vogel că era

Foto: Bogdan Onofrei

17 *Ibidem*, fila 26.
18 *Ibidem*, fila 26.
19 *Ibidem*, fila 26.
20 *Ibidem*, fila 27.
21 *Ibidem*, fila 26.
22 *Ibidem*, fila 28.
23 *Ibidem*, fila 28.
24 *Ibidem*, fila 32.
25 *Ibidem*, fila 31.
26 *Ibidem*, fila 30.
27 *Ibidem*, fila 28.
28 *Ibidem*, fila 29.

necinstit, invidios, „iar lipsa de discernământ politic îl făcea să comită greşeli grave“, în special cele legate de întreținerea unor relații cu emigrația română din America[30]. Ataşatul comercial, Remus Lula, deşi nepot al lui Groza, un inginer „foarte serios şi foarte muncitor“, care s-a implicat mult în chestiuni comerciale ce interesau direct statul român, nu câştigase încrederea lui Ralea şi se afla în relații tensionate cu acesta[31]. Un om important era Ion Stănescu, consul general la New York, „deschis, simpatic... prieten cu Ralea...“ dar care „a realizat o avere uriaşă prin speculații de devize şi pe care încearcă să şi-o mărească în acelaşi fel.“[31]. Tot la New York se aflau tovarăşul Ion Crivelescu – vice-consul şi soția sa Elena – „doi tovarăşi în care sunt convins că se poate avea absolută încredere.“[32]. Personalul mărunt, oferea şi el suficiente motive de îngrijorare lui Lăzăreanu. Astfel, Violeta Zubcov, dactilografă, era fiica unui rus alb care trăia la Paris, vorbea de rău regimul şi guvernul din România şi putea compromite PCR pentru că afirma că era membră de partid şi, în plus, părea să se afle în foarte bune relații cu Lucrețiu Pătrăşcanu[33]. Cristina Ghețu, o altă interpretă şi dactilografă, era văzută drept „o teribilă zăpăcită... obiectul bătăii de joc al tuturor celor din legație.“[34].

Oameni importanți în jocul de putere din interiorul legației erau şoferii: tovarăşul Sterică – şoferul lui Ralea şi devotat PCR – şi Costică Negoiță, şoferul lui Ripoşanu, „un reacționar feroce, pereche potrivită a şefului său.“[35]. De asemenea, un personaj ciudat era Luca, curier de legație, fost agent, care în mod repetat era prins “scotocind prin coşuri de hârtii... şi ascultând la uşi“, dar care întârzia mereu cu expedierea poştei, sarcina sa principală[36].

Dacă aceste caracterizări au o evidentă tentă negativă, forțându-ne să ne întrebăm care era eficiența unor diplomați cu asemenea trăsături, cu totul altfel stătea situația când era vorba de femeile din legație. Una singură, Olivia Meteş, nepoata lui Groza, soția prim-secretarului de legație şi sora ataşatului comercial, primea o aură negativă fiind prezentată drept „incultă şi puțin inteligentă“. În rest, toate celelalte soții de diplomați, se pare că dublau randamentul profesional prin impresia pe care o lăsau în societatea americană şi prin simpatiile pe care le strângeau în rândul oficialităților de la Washington. Astfel, doamna Ralea era „o femeie inteligentă şi cultă, cu mult bun-simț“, soția consilierului doi – Mărdărescu – „o femeie frumoasă şi elegantă, care făcea o figură bună la recepții şi reuniuni mondene“ iar alte soții impresionau prin drăgălăşenie şi cultură[37]. Marcela Simionescu, ataşata culturală şi partenera de viață a lui Ralea, „e inteligentă, spirituală dar puțin actriță în viața pe care o duce“[39]. Putem afirma, aşadar, că romăncele care gravitau în jurul diplomaților noştri influențau decisiv atât eficiența profesională, cât şi viața cotidiană a micii comunități diplomatice a legației.

Ostilitate și austeritate

Activitatea echipei lui Mihail Ralea a fost dificilă de la începuturi. Confruntându-se cu acea întrerupere datorată războiului, Legația României revenea entuziast în tabloul politic american, dar încărcată cu o imagine de două ori negativă, prin alianța cu Germania şi mai apoi cu Uniunea Sovietică. Pe lângă refacerea unor contacte cu autoritățile SUA şi cu diplomați europeni stabiliți la Washington, trimişii guvernului român trebuiau să mai supravegheze recenta emigrație ostilă PCR, dar şi o colonie românească de 140.000 de persoane răspândită în câteva oraşe mari. Toate acestea, vom vedea, cu un personal redus, cu un buget de austeritate şi fără a dispune de o minte limpede în coordonare.

La doar câteva luni de la instalare, diplomații noştri prezentau un raport de activitate prin care insistau pe anumite succese profesionale. Astfel, fuseseră inițiate contacte şi legături în lumea politică, diplomatică şi financiară din America, care, se spera, au ajutat la o schimbare de imagine, „făcând cunos-

29 *Ibidem*, fila 29.
30 *Ibidem*, fila 32.
31 *Ibidem*, fila 32.
32 *Ibidem*, fila 33.
33 *Ibidem*, fila 34.
34 *Ibidem*, fila 34.
35 *Ibidem*, fila 34.
36 *Ibidem*, fila 34.
37 *Ibidem*, filele 26-33.
38 *Ibidem*, fila 33.
39 *Ibidem*, fila 33.

cută România ca o țară independentă şi democratică“[40]. Datorită acestor conexiuni, s-au putut obține împrumuturi importante de la bănci americane, cu ajutorul cărora au fost cumpărate cereale absolut necesare în condițiile crizei alimentare din România.

Propaganda inițiată de Legație pentru a determina schimbări în opinia publică, referitoare la România, se limita la inserarea unor articole favorabile noului regim în ziare influente (Washington Post, New York Times, Detroit News) şi la editarea unui buletin de presă, de către Alfons Vogel, pus la dispoziția diverselor instituții. O amploare deosebită o aveau campaniile duse în interiorul românilor americani, „împotriva reacțiunii“, care criticau cercurile din jurul lui Carol al II-lea, Nicolae Rădescu, a preoților care nu se supuneau Patriarhiei Române sau a grupului diplomaților. Ca schimbare de strategie față de vechea diplomație, „care evita contactul cu masele româneşti“, era prezentat exemplul întăririi pozițiilor grupurilor de stânga prin „legături cu mulți români americani, fără deosebire de clasă şi condiție socială, dând pildă de purtare cu adevărat democrată“[41].

Încercările de compromitere a rezistenței anticomuniste

Pe lângă rapoartele extrem de detaliate despre colonia românească din America, în care se precizau organizațiile şi ziarele controlate de informatori ai Legației, un mare efort era depus în direcția supravegherii şi compromiterii nucleului de rezistență românesc care dorea să obțină de la preşedintele Truman promisiunea unei intervenții eliberatoare în România[42]. De asemenea, abundau analizele vieții politice, economice şi sociale din America, diplomații noştri încercând predicții referitoare la viitorii preşedinți, la raporturile dintre republicani şi democrați, sau la situația muncitorimii nemulțumite din marile centre industriale. În general, acestea se realizau pe baza informațiilor obținute din presă, zilnic fiind citite 10-12 ziare mai importante sau 30-40 reviste săptămânale şi lunare. O chestiune sensibilă erau noile relații care trebuiau stabilite cu diferitele grupări americane de stânga. De la senatori şi congresmani democrați (Wallace, Pepper, Taylor, Marcantonio) până la avocați şi ziarişti, oameni de cultură ori sindicate muncitoreşti, Legația noastră construise o rețea demnă de luat în seamă de puncte de sprijin şi informare[43]. Ca un amănunt picant, trebuie spus că nu de puține ori diplomații români primeau şi comenzi stranii din partea elitei conducătoare de la Bucureşti. Aceştia cereau să le fie trimise în țară literatură politică sau beletristică, medicamente pentru rude, discuri cu muzică, automobile americane, filme sau diverse produse industriale. Aşadar, munca diplomaților presupunea o specializare din ce în ce mai sofisticată. Aşa cum dezvăluie documentele reprezentanței noastre de la Washington, cele mai importante obiective pentru perioada 1947-1948 au fost: extinderea contactelor politice cu oficialitățile americane şi diplomații străini acreditați în capitala Statelor Unite, ofensiva diplomatică pentru admiterea României în ONU, campaniile de compromitere a reprezentanților emigrației sau a partidelor politice româneşti – în special PNȚ şi PNL, criticile aduse foştilor suverani Carol al II-lea şi Mihai I, extinderea rețelei de informatori şi încercarea de a impune ideile de stânga coloniei româneşti din America.

Chiar dacă multe din aceste obiective nu au fost atinse, eforturile diplomaților români au fost remarcabile şi au existat efecte de durată în urma acestor acțiuni. Cum erau însă recompensați diplomații pentru activitatea lor? În acest sens, găsim o apreciere în raportul lui Lăzăreanu din februarie 1947: „Salariile membrilor Legației sunt prea reduse pentru nivelul de trai, din mediul diplomatic, în Statele Unite. Însuşi Ralea are ca salariu şi cheltuieli de reprezentare cam jumătate din ceea ce are Franasovici la Londra deşi obligațiile lui sunt mult mai mari şi viața e mai scumpă.“[44]. În vara lui 1947 personalul Legației a primit 14164 $, detaliat în ordinea următoare: pentru luna iulie 1947, Mihai Ralea 3035$ inclusiv reprezentarea 1332$, Pamfil Ripoşanu 2070$ pentru Iunie şi Iulie, Mărdărescu – 1271$, Meteş – 1020$, Stoichiță – 663$, Vasiliu – 535$, dactilografele Ghețu şi Zubcov câte 400$, şoferul Negoiță 416$, oamenii de serviciu Iliescu şi Popa câte 140$, respectiv 130$, consulul Stănescu 1300$, viceconsulul Crivelescu 555$, ataşatul cultural Marcela Simionescu 445$[45]. *(va urma)*

[40] *Ibidem*, fila 23.
[41] *Ibidem*, fila 24.
[42] *Ibidem*, filele 14-19.
[43] *Ibidem*, fila 54.
[44] *Ibidem*, fila 25.
[45] Arhiva MAE, Fond Telegrame Washington, iulie-august 1947, vol.7, fila 72.

Fenomenului „reeducării“ din închisorile comuniste (II)

Claudia Buruiană

Studierea fenomenului reeducării[1] din închisorile comuniste – Suceava, Piteşti, Gherla, Canal şi din alte lagăre de muncă este extrem de dificilă. Problemele care se ridică în faţa cunoaşterii acestui fenomen, fără a ne propune să le formulăm aici pe toate, sunt următoarele:

1. Reeducarea a fost iniţiată ca o acţiune cu caracter „secret“, chiar „strict secret de importanţă deosebită“ – după cum atestă documentele care se referă la acest fenomen[2] chiar şi mai târziu în epocă (1968).
2. Fenomenul reeducării s-a petrecut în instituţii totale şi într-un regim „totalitar“ – care-şi „instrumenta“ aceste instituţii, deţinând totodată şi un control total asupra circulaţiei persoanelor şi informaţiilor.
3. Experimentul reprezintă o agresiune cu totul nespecifică, fiind proiectat să se deruleze prin implicarea şi participarea deţinuţilor anticomunişti, în mare parte studenţi, care au fost arestaţi pentru atitudinea şi acţiunile lor anticomuniste. Ei au constituit ţinta acestei agresiuni, victimele sale. Experimentul reeducării avea drept mecanism central *transformarea victimelor în torţionari*, transformare pe care nu o puteau doar mima, ci trebuiau să o probeze torţionându-şi proprii lor colegi de suferinţă; căzând în capcana logicii acestui mecanism, astăzi foarte mulţi îi consideră *torţionari* pe cei care au fost de fapt *victimele* acestui experiment. Există chiar printre victime persoane care refuză să vorbească, considerând că nu au acest drept: da, sub torturi inimaginabile au fost siliţi să treacă în „echipa“ torţionarilor, să-şi bată, torţioneze etc. proprii colegi sau camarazi de suferinţă.

În aceste condiţii, întrebarea fundamentală este: nu aceasta este viziunea pe care a intenţionat designerul experimentului să o credem? Că totul s-a petrecut din iniţiativa deţinuţilor, a unui grup restrâns, implicând apoi restul deţinuţilor? Nu a fost prevăzut chiar în proiectul iniţial ca victimele să gândească despre sine şi de asemenea şi noi, cei care ne vom apleca peste timp asupra acestei istorii, că *victimele* au lansat şi derulat din proprie şi liberă iniţiativă acest odios expriment? Prin urmare, gândind astfel, confundând victimele cu torţionarii, nu intrăm şi noi în schema designerului acestui experiment, a adevăratului torţionar?

Pentru a surmonta aceste dificultăţi trebuie să ne întrebăm aşadar *cum am putea „denunţa“ de o manieră eficientă acţiunile persecutorului, ale designerului nevăzut care a proiectat acest experiment?*

În proiectarea cercetării noastre am pornit de la premisa că este posibilă ieşirea din schema pe care a proiectat-o experimentatorul. Pentru aceasta este necesar să întreprindem o descriere comprehensivă, pe baza documentelor scrise şi orale, a procesului reeducaţional, etapă cu etapă. Dar, atenţie: descrierea comprehensivă nu se poate opri la momentul încetării reeducării în închisori, întrucât ceea ce se întâmplă mai departe cu victimele este de o importanţă majoră pentru înţelegerea fenomenului. Mărturiile victimelor trebuie privite altfel decât simple relatări ale evenimentelor.

O operaţie majoră, necesară a fi întreprinsă este distincţia dintre „actorii“ principali (vizibili) ai scenei experimentului reeducării şi adevăratul „designer“ (nevăzut) din spatele acestei scene. Această confuzie a fost strecurată în însăşi concepţia iniţială a experimentului, ea a fost *intenţionată* şi prin urmare s-a procedat *în aşa fel încât* să fie confundaţi „actorii“ principali ai „scenei“ procesului reeducaţional (Ţurcanu, Levinski) cu designerii nevizualizaţi încă („scenariştii“şi „regizorii“) ai acestui experiment. Aşa se explică de ce aceşti actori din prim-plan sunt trimişi în judecată şi executaţi; prin procesul înscenat „reeducatorilor“ se sugerează tocmai că totul s-ar fi petrecut la iniţiativa şi la nivelul deţinuţilor, fără să fi

[1] Cuprinzând în forma sa cea mai agresivă aproximativ perioada 1949-1952, fenomen la care ne vom referi în continuare în termenii „experimentul reeducării“, „fenomenul reeducării“, „reeducare“, „proces reeducaţional“.

[2] De exemplu, D 54, vol. 1,2,3, documente care sunt redactate în 1968, Arhiva CNSAS, informaţiile referitoare la acţiunea de reeducare din închisori sunt considerate „Strict secret de importanţă deosebită“.

fost cunoscut la nivelele superioare ale conducerii închisorilor; *o acțiune de amploarea și intensitatea procesului reeducațional din închisorile comuniste nu ar fi fost însă posibilă fără aprobarea nivelelor superioare*. Viziunea persecutorilor ne este servită și astăzi prin argumentații dintre cele mai elucubrante care se vor întemeiate pe „documente". Nimeni nu se întreabă însă: ce fel de documente sunt cele care s-au păstrat și de ce nu observăm că prin intermediul lor ni s-a păstrat o viziune unilaterală, aceea a *persecutorului*?

Analiza regimurilor comuniste nu a recurs până acum la utilizarea sistematică a categoriei de *persecuție* – lucru explicabil, parțial, prin *evidența faptelor pe care le surprinde*: avem de-a face, în cazul comunismului, cu un tip de regim („totalitar") care se instaurează și se menține prin teroare și în care abuzul de putere se manifestă cel mai adesea tocmai prin lansarea de persecuții abuzive și arbitrare împotriva unor persoane sau grupuri. În arhivele comuniste există o serie întreagă de documente ce pot fi integrate categoriei textului persecutor, texte redactate de persecutor (care poate fi o instituție sau un ansamblu de instituții), cu scopul de a lansa persecuții și de a le justifica. *Dosarul de securitate* este prin excelență un *text persecutor*, prin care o instituție special creată (Securitate) își întemeiază și legitimează *acuzațiile persecutorii*, în numele cărora va lansa în cele din urmă *acte de persecuție* (urmărire, arest, confiscarea averii, eliminarea din funcții, condamnare pe viață, execuție etc.) asupra unei *victime inocente – a cărei vină există strict în sistemul de referință al persecutorului*.

O categorie aparte a textului persecutor o constituie de exemplu *listele de lucrări interzise*, pentru stabilirea cărora a fost de asemenea înființată o instituție specială. Victima nu este în acest caz doar autorul vizat în mod direct de persecutor, ci o constituie generațiile care urmau să primească această viziune deformată despre propria lor cultură: despre unele personalități, în viziunea persecutorului, ar fi trebuit să știe că au fost „fasciste", despre altele nici nu ar fi aflat că au existat. *O definiție în sens foarte larg a reeducării ar trebui să includă acest gen de intervenție pe corpul viu al unei culturi (epurare, interzicere, excludere, etichetare) la nivelul opțiunilor fundamentale și orientărilor de valoare pe care un agent (oricare ar fi el, guverne, responsabili politici sau educaționali, mass-media) având putere (politică, economică, militară) intenționează să o imprime generațiilor viitoare*[3].

Redactarea unui text persecutor nu este niciodată un act „gratuit" (care are loc fără alte intenții decât în virtutea unor standarde procedurale ale instituțiilor, cum ar fi întocmirea stenogramelor, a proceselor verbale obișnuite în astfel de situații etc.). Persecutorul dorește să ne transmită ceva – și anume *propria sa viziune* asupra contextului în care a lansat persecuțiile și descrierea evenimentelor ca atare. Or, tocmai această viziune s-a păstrat și ni se transmite și nouă prin documentele legate de „fenomenul Pitești". Am putea spune că ele nu consemnează și nu reflectă „realitatea" evenimentelor la care se referă, ci mai degrabă o ascund. Mai mult decât atât, aceste documente au fost astfel redactate încât, pe baza lor

Foto: Bogdan Onofrei

[3] A se vedea în acest sens lucrarea la care am colaborat și noi, I. Bădescu, M. Ungheanu coord., *Enciclopedia valorilor reprimate*, vol. I-II, Ed. Prohumanitate, București, 2000.

să poată fi relansate, oricând într-un moment ulterior evenimentelor, noi valuri de persecuții împotriva victimelor. Este ceea ce face generalul Pleşiță într-un interviu de după decembrie 1989 în care ține să ne asigure că părintele Calciu a fost torționar şi că *există documente în acest sens*!

În aceste condiții, cum am putea gândi un cadru de interpretare solid al documentelor redactate de persecutor, aşa încât să nu cădem în capcana viziunii sale asupra fenomenului? Să observăm că avem deja un punct de sprijin temeinic pentru a contesta punctul de vedere al persecutorului: redactarea unor texte de persecuție nu este la îndemâna oricui, ci numai a celui care deține puterea (puterea efectiv politică, în cazul de față). Persecutorul dispune de un ansamblu de instituții (pe care le vom denumi *agregatul persecutor*) pentru a iniția şi a pune în scenă persecuțiile şi ulterior pentru a impune propria sa viziune asupra întregului şir de acte persecutorii care continuă să fie lansate asupra victimelor până în zilele noastre.

Victimele nu s-au aflat în schimb în posesia mijloacelor prin care să-şi facă cunoscută propria viziune asupra reeducării la care au fost supuşi. În plus, a existat o preocupare specială din partea designerului acestui experiment de a oculta sau scufunda viziunea victimei, unul dintre mecanisme constituindu-l tocmai *confuzia victimă-torționar*.

Analiza textului persecutor devine aşadar un instrument, o cale de acces la viziunea persecutorului, la intențiile acestuia față de victime, dar şi mai larg, o cale de acces la viziunea lui despre lume – pe care intenționa de fapt să o transfere victimei, după cum se poate vedea din analiza etapelor procesului de reeducare.

Un aspect asupra căruia ne atrage atenția însăşi teoria lui Girard, dar şi mecanismul principal al reeducării (cel al transformării victimelor în torționari tocmai pentru a putea apoi a le acuza că ar fi inițiat reeducarea) este eficiența agregatului persecutor. În cazul fenomenului „Piteşti" câteva cazuri sunt ilustrative (părintele Calciu, profesorul Radu Ciuceanu), însă putem afirma fără şovăială că – atâta vreme cât victimele sunt acuzate până în zilele noastre că au fost torționari – *fenomenul reeducării continuă, întrucât viziunea care a născut proiectul reeducării este persistentă funcțional, în condițiile în care dispare agregatul persecutor (instituțiile sistemului totalitar, poliția politică).*

Este surprinzător să constatăm că reeducarea îi afectează prin urmare şi este un experiment reuşit asupra contemporanilor noştri (asupra celor care cred în viziunea persecutorului), în timp ce adevăratele victime au dezvoltat o rezistență în fața agregatului persecutor – fiind cu adevărat singurele capabile de a înțelege şi dejuca modul de acțiune.

Contextul persecutor este trăit de victime sub forma unei tensiuni creatoare extraordinare, o formă de rezistență spirituală a cărei manifestare vizibilă o reprezintă poezia închisorii, rămasă aproape nestudiată, care constituie prin urmare un document al victimei, un document spiritual: este legitimă analiza acestui tip de document ca fiind o sursă din care vom putea reconstitui *semnificațiile investite de victime în contextul persecuțiilor care au fost lansate asupra lor (procedeele de resemnificare a realității pe care le utilizează victimele pentru a preveni descărcarea de sens a realității la care ne-am referit în numărul anterior).* În acelaşi timp, documentul care interzice poemul religios sau rugăciunea (avem un astfel de document în listele de lucrări interzise de pildă, unde Sandu Tudor este trecut la index cu Acatistul Maicii Domnului) reprezintă o sursă importantă în care aflăm intenționalități ale persecutorului: acest document atestă profunzimea agresiunii comuniste întrucât vizează valori ultime (viziunea religioasă despre lume, idei, credințe, atitudinea religioasă a omului etc.) pe care le „atacă" prin interzicerea *actelor şi formelor simbolice* care dau expresie sensibilă acestor valori. Atacul asupra sistemelor simbolice şi sistemelor de semnificații ale unei culturi sau societăți constituie o agresiune cu totul nespecifică, în care sunt țintite sensurile investite de actori, viziunea lor asupra lumii. Este prin urmare corect să „citim" în aceste documente intenția ocupantului comunist de transformare radicală şi din interior (dinspre sistemele simbolice şi sistemele de semnificații) a societății şi a omului.

Condițiile sau criteriile pe baza cărora teoreticianul „persecuțiilor", antropologul Rene Girard, a definit persecuțiile sunt prin excelență întrunite în cazul victimelor comunismului, când avem de-a face tocmai cu *„inocența acestei victime, caracterul nedrept al condamnării ei, lipsa de temei a urii care o vizează"*.

Avem iată o cale nouă care se deschide în studierea comunismului, şansa nesperată de a pune față în față documentele victimei inocente (poezia închisorii, mărturiile orale) şi documentele redactate de persecutor (dosarul de securitate, sentințe, acte de acuzare, liste de lucrări interzise). Pe această cale am putea descrie perioada comunistă ca o confruntare între două viziuni opuse asupra lumii.

O ipoteză tulburătoare: istoria dacilor pe plăcuțe de aur

Sînt autentice plăcuțele dacice găsite la Sinaia. Nume grele spun că nu. Chiar dacă plăcuțele de plumb ar fi copii ale unor tăbliță de aur, informațiile istorice sunt autentice.

Viorel Patrichi

Cu un an în urmă, Aurora Peţan, cercetător principal la Institutul de Lingvistică „Iorgu Iordan-Al.Rosetti“, a prezentat la Academia Română o conferinţă despre tăbliţele de plumb, pe care apar regii Daciei, Zăul Moş, cetăţile dacilor, templele, vechile lor ritualuri magice. Apar campaniile militare ale regelui Boirista, săpate în plumb. Chiar dacă doamna Peţan a oferit argumente lingvistice clare, confraţii ei de la istorie s-au supărat. Academicieni grei decretaseră decenii la rând: plăcuţele de plumb sunt falsuri şi punct. Cine se ocupă de ele este ridicol şi trebuie exclus din lumea ştiinţifică. Evident, cu astfel de savanţi, Troia ar fi rămas necunoscută fiindcă descoperitorul cetăţii nu era istoric.

Plăcile de plumb există, nimeni nu mai poate nega. Au fost aproximativ 500 de plăci şi cele aproximativ 35 ar fi doar copii ale unor plăcuţe de aur, găsite la Sinaia, atunci când s-au săpat fundaţiile Castelului Peleş. În prealabil, regele Carol I ar fi poruncit copierea plăcuţelor pe plăci de plumb, iar aurul topit ar fi fost folosit la construirea Castelului Peleş. Este plauzibil, dar nu avem încă dovezi. Faptul că mari istorici încă mai blochează cercetarea plăcuţelor de plumb ne pune pe gânduri şi mai mult. Ei nu au nici un argument credibil, dar îi marginalizează pe cei care caută încă o explicaţie pentru aceste plăcuţe. Gheorghe Brătianu a fost singurul istoric din perioada interbelică preocupat de cercetarea tăbliţelor de plumb. Confraţii l-au ridiculizat şi pe el. Faptul că pe una din plăcuţe apare Sarmisegetuza, cu mult înainte să fie cunoscută cetatea cum apare astăzi, nu-i pune pe gânduri. Am avut o lungă discuţie cu domnul Dan Romalo, cel care a fotografiat pentru prima dată plăcuţele de plumb în 1943. Concluzia studiilor sale este limpede: chiar dacă plăcuţele de plumb ar fi copii ale unor tăbliţe de aur, informaţiile istorice sunt autentice.

„Noi, ca istorici, nu avem curajul...“

– *Domnule Dan Romalo, cartea dumneavoastră* Cronica apocrifă a dacilor pe plăcuţe de plumb? *a provocat interes în lumea cercetătorilor şi nu numai. De ce aţi pus sub semnul întrebării această cronică?*

– Tocmai pentru că părerile pro şi contra abundă, cele împotrivă fiind cele mai multe. Eu nu pot să aduc decât probe de interpretare pentru a dovedi că au fost făcute de daci şi de aceea am pus studiul sub semnul întrebării. Fiecare să aleagă. Sunt mesaje de la strămoşi sau ar fi falsuri, cum susţin istoricii. Părerea preconceptă de fals datează de peste o jumătate de secol. Când le-am descoperit, istoricii profesionişti nici nu au vrut să le ia în seamă. O prietenă de-a mamei era cercetătoare amatoare şi a fost încurajată de marele istoric Ion Nistor. „Noi, ca istorici specialişti, nu avem curajul să ne ocupăm de plăcuţele astea pentru că, dacă sunt falsuri, ne facem de râs. Dumneata, Marioara Golescu, eşti amatoare şi ai face un mare serviciu ştiinţei dacă le-ai publica“, i-a spus Nistor prin 1943. Atunci am văzut prima dată plăcuţele şi le-am fotografiat. Marioara Golescu avea nevoie de fotografii. Unele plăcuţe erau destul de mici şi trebuia un sistem de adaptare optică pentru a te putea apropia foarte mult. Sigur, acum, orice obiectiv modern poate să intre foarte aproape. În acea vreme, era o dificultate. Mie îmi plăcuse fotografia. S-a întâmplat ca un apropiat să aibă dispozitive de proxare.

Aşa am făcut fotografii pentru Marioara Golescu. Ea lua câte o plăcuţă de la Muzeul de Antichităţi, cum se numea pe vremea aceea Institutul de Arheologie, şi făceam fotografii la soare. Aşa am fotografiat peste 120 de plăci în timpul războiului. Eram student la Politehnică şi le fotografiam la mătuşa mea care avea aparat.

– Există oameni care neagă autenticitatea plăcuţelor de plumb. Nu au argumente ştiinţifice, dar se îndoiesc şi o fac foarte vehement. Dacă plăcuţele de plumb sunt falsuri, înseamnă că a existat şi există un interes, material, dacă nu ştiinţific, ca aceste plăcuţe să fie confecţionate. Când credeţi că a apărut acest interes pentru cineva din România şi de ce? Cine a turnat atâtea plăcuţe după o tehnologie destul de sofisticată pentru perioada de dinaintea primul război mondial sau pentru epoca interbelică, dificilă chiar şi până astăzi?

– Nu cred că sunt falsuri, pentru că am studiat ani de zile aceste plăcuţe. Am pornit de la ideea că ar fi falsuri, dar poate că nu sunt.

– Profesorul Alexandru Vulpe afirmă că ar fi falsuri realizate de Bogdan Petriceicu-Hasdeu. Cum se poate susţine această supoziţie?

– Să aducă o dovadă, o atestare în acest sens. Eu am citit tot ce ar fi fost legat de acest subiect şi nu am găsit nimic. Cred că am cercetat aproape exhaustiv ceea cea a scris Grigore Tocilescu. La Biblioteca Academiei există scrisori, rapoarte făcute de Tocilescu şi nu am găsit nici o aluzie la plăci de plumb. În schimb, are un articol amplu pentru un curs la Facultatea de Istorie, unde spune cum să te fereşti de falsuri. Şi dă exemple. Eu n-am găsit nici o referire la plăcuţe. Am trecut la logică. Voiam să ştiu care ar fi fost îndemnul? Un falsificator şi-ar fi pus problema să facă 1-2-5 şi le-ar fi vândut. Sau cum a făcut Hasdeu farsa „La noi e putred mărul“ pentru Junimea. I se atribuie tatălui lui un document fals. Poate Hasdeu ar fi vrut să facă o glumă împotriva unor colegi de breaslă, dar nu ar fi confecţionat peste 130 de plăci.

„Meşterii lui Boirista puteau să facă folii de aur“

– Avea Haşdeu mijloace tehnice să realizeze asemenea plăci pe vremea lui?

– Aici este un lucru foarte delicat. Tehnic vorbind, trebuia să fie posibilă realizarea plăcilor, dacă s-au făcut chiar şi în antichitate. Trebuia numai să găseşti metoda. Ca inginer, eu m-am ocupat de electromecanică. Mi-am spart capul dacă aş putea să inventez aşa ceva. Nu e cu matriţă. Este foarte delicat procedeul. În cartea mea am prezentat metoda prin care s-ar fi putut realiza imaginile şi scrisul pe plăci. Nu aveam acces la plăci la început. Şi, studiind multe fotografii, am văzut destul de clar că sunt anumite imagini, acolo unde se termină decoraţia marginală, făcută cu un ponson, nu puteau fi făcute prin imprimare şi turnare. Pentru că lutul sau plastilina fac la marginea desenului o umflătură. Ponsonul este o piesă care adânceşte forma literei. Tot materialul pe care îl imprimi este împins în jos, nu are unde să se ducă şi atunci se umflă pe margine. Ori asta nu se vede. Şi atunci singurul mod prin care eu pot imagi-

Foto: Bogdan Onofrei

na că s-au făcut ar fi: s-au bătut imaginile cu ponsonul într-un metal sau într-un alt material dur din antichitate, în lemn moale, dar nu scândură. Am făcut experiența cu lemnul de tei. Trebuie să fie suprafața perpendiculară pe cifră. Dar în lemn, turnarea carbonizează. Plumbul se topește la o temperatură destul de joasă, ca să nu strice totuşi lemnul. Mai probabil mi se pare că s-au făcut cu foi de aur pentru că era singurul metal ce putea fi bătut până la grosimi micronice. Meşterii lui Boirista puteau să facă aceste folii, se vede asta la bijuteriile lor. Peste folia de aur, bătută şi stabilizată pe modelul de lemn, se turna plumbul topit. Este o ipoteză, dar e verosimilă. Dacă s-ar cerceta prin mijloace moderne plumbul pe secțiuni, s-ar putea vedea natura aliajului şi cum s-a solidificat. Cu 15 ani în urmă, existau microscoape electronice, care puteau scana imaginea pe o anumită direcție şi se poate identifica spectral în electroni secundari întreaga compoziție a materialului: cât cositor, cât plumb, cât aur conține.

– În cartea dumneavoastră, amintiți că s-a făcut o asemenea analiză pe o plăcuță, comparativ cu o scoabă de plumb, găsită la Sarmisegetuza-Regia.

– Da, s-a făcut cu tehnică actuală la Oxford. Nu ştiu însă prin care metodă. Când eram inginer, am făcut analiză spectrală la institut cu o colegă. Este însă o analiză calitativă. Domeniul rămâne deschis.

– Un alt istoric a lansat varianta că plăcile de plumb au fost turnate în secolele XVII-XVIII. Este plauzibil?

– Este.

– Cum vă explicați atunci că, după ce cronicarii moldoveni Dimitrie Cantemir şi stolnicul Cantacuzino au încercat să ne învețe că „noi de la Râm ne tragem", ar mai fi interesat pe cineva să toarne plăci cu istoria dacilor?

– Dacă ar fi vrut latiniştii sau stolnicul să demonstreze că „noi de la Râm ne tragem" şi inventau o scriere, ar fi recomandat un alfabet latin. Însă 80% din literele de pe plăcuțe sunt greceşti.

Argumente lingvistice

– Există şi semne care nu aparțin nici alfabetului latin, nici celui grecesc.

– Da. Este foarte interesant că semnele necomune sunt tocmai acelea care cer pronunțări în limba română actuală: grupurile „ge", „gi", „ce", „ci". Acum, folosim „h" pentru „ghe", „ghi". Meşterii din antichitate au folosit două semne separate, ca să diferențieze pe „ge" de „ghe", de exemplu.

– Profesorul Augustin Diac vorbea despre niște plăci de aur care ar fi fost copiate în plumb pentru a fi salvate imaginile, după care au fost topite pentru a construi Castelul Peleş cu banii obținuți. Cum comentați această variantă?

– Am auzit zvonuri foarte imprecise şi am refuzat să iau în seamă tot ce nu puteam dovedi prin probe clare. Nu pot scrie ce vorbea primarul din Sinaia despre plăcuțele de aur.

– Falsificatorul – dacă există unul singur – trebuie să fi avut bogate cunoştințe de istorie şi nu numai.

– Nu-mi pot imagina că un singur om a creat aşa ceva. Ilustrațiile sunt realizate după concepții diferite. Nu e doar un artist care a făcut un tablou. Ilustrarea s-a efectuat foarte diferit. Mă gândeam ce-aş face eu dacă aş vrea să inventez aşa ceva, un alfabet structurat. Dacă distribui litere la maşină aleatoriu, nu pot interpreta asta ca pe o scriere. Am încercat acest lucru: am tăiat litere din ziar, le-am pus pe un carton la întâmplare unele după altele şi nu pot fi pronunțate. Scrisul de pe plăci nu este rezultatul unei imaginații aleatorii. Este o structură.

– Există nume istorice, care pe timpul lui Haşdeu nu se cunoşteau. Cum au apărut pe plăcuțele de plumb?

– Doamna profesoară Pețan a studiat foarte atent aceste plăcuțe şi a fost convinsă că ar fi pusă într-o lumină negativă dacă s-ar mai ocupa. Există un curent care le consideră falsuri, dar nimeni nu aduce argumente în acest sens. Cînd fac o afirmație, am întotdeauna o bază. Ideea că ar fi avut vreun interes Şcoala Ardeleană să facă asemenea „plăsmuiri", cum susține Mihai Gramatopol, care emite această ipoteză, mi se pare deplasată. Şcoala latinistă ar fi intuit că împăratul austriac Iosif al II-lea era favorabil românilor; ar fi vrut să aducă dovezi de perenitate a românilor pe acest teritoriu şi ar fi plăsmuit aceste plăcuțe. Dar argumentul nu rezistă fiindcă membrii Şcolii Ardelene l-ar fi conceput ca pe un text latinizant. Adică ar fi făcut ceea ce ştiau ei mai bine, conform convingerilor intime.

Doamna Pețan este o cercetătoare de formație clasică, ştie latină şi greacă veche, are studii de istorie şi este foarte bine înarmată. Ea a ținut o conferință la Academia Română. Când s-a aflat că este în program această conferință, dl Alexandru Vulpe i-a spus că nu e bine să se refere la acest subiect. În orice caz, să nu afirme că ar fi ceva original. Asta este atmosfera.

– Cum explicați această obtuzitate?

– Nu pot să înțeleg. Există şi istorici care spun că, dacă e un fals, atunci este un fals atât de genial, încât

ar fi interesant cine a făcut un asemenea fals, în ce condiții, de pare mai surpinzător decât dacă ar fi real. Am încercat să separ argumentele care susțin falsul şi l-am citat şi pe Mihai Gramatopol. Trebuia o echipă întreagă pentru a realiza falsurile. Argumentele pentru originalitate prevalează. E mai puțin important să se facă analize asupra materialului. Mai productiv ar fi să se caute argumentele legate de scriere şi de ilustrații. În primul rând, pe una din plăci este un plan al cetății Sarmisegetuza. Prima decopertare s-a făcut după primul război mondial, dar cetatea, aşa cum se cunoaşte azi, a fost scoasă la lumină abia în timpul lui Daicoviciu. Doamna Pețan a mers mai departe: pe o placă este cetatea cu o galerie reprezentată exact ca în reconstituirea oferită de Ion Horațiu Crişan. Este un argument puternic împotriva celor care susțin că ar fi falsuri. Cum ar fi putut plăsmuitorul să ştie că Cetatea de la Grădiştea de Munte avea această formă, atâtea porți, galeria şi temple. În conferința doamnei Pețan, e foarte bine analizat acest subiect.

Napoleon Săvescu caută scrierile despre daci la Vatican

Recunoscut pentru pasiunea lui pentru protoistoria românilor, dr. Napoleon Săvescu a găsit plăcuțe de plumb despre istoria dacilor chiar şi în sudul Dunării. Prin urmare, este greu de imaginat că Şcoala Ardeleană, Bogdan Petriceicu Hasdeu sau Mihai Kogălniceanu ar fi umblat prin Munții Pindului să facă tăblițe de plumb. Napoleon Săvescu a reuşit să pătrundă în arhivele Vaticanului, unde încearcă să găsească scrierile dispărute despre daci. La Congresul Internațional „Kogaion-2005" din 30 iunie – 1 iulie 2005 la Bucureşti, erau aşteptate noi dezvăluiri despre istoria noastră veche.

– Domnule Napoleon Săvescu, în 2004, ați dedicat o amplă manifestare ştiințifică spiritualității danubiene. Ce noutăți a adus Congresul al V-lea pentru pasionații de istorie?

– Am ajuns la o adevărată continuitate în cercetarea spiritualității dacilor prin congresele noastre. Calitatea comunicărilor a crescut. Congresul al V-lea de dacologie a adus noutăți importante. S-a stabilit că rădăcinile civilizației dunărene merg mult mai departe decât s-a ştiut până acum. S-a realizat datarea corectă a tăbliților de la Tărtăria, în comparație cu datarea scheletului în preajma căruia s-au descoperit. S-a aflat vârsta acestor tăbliți: 7300 de ani. Ele nu au fost datate direct fiindcă au fost spălate, arse şi din nou spălate de către arheologi. Prin urmare, nu erau din pâine mineralizată, aşa cum cred unii. Nu erau prescuri sau forme de prescuri, în înțelesul actual. Faptul că arheologii români datau tăbliților de la Tărtăria cu mai puțin de 2000 de ani în cercetările aşa-zis stratigrafice a fost infirmat de studiul cu ajutorul carbonului radioactiv C14. Americanii le-au datat cel mai corect: 5500 î.H.

La Congresul trecut, o noutate a fost prezentarea istoriei dacilor pe plăcuțe de plumb. Majoritatea acestor tăbliți le-am descoperit în cartea domnului Dan Romalo, un inginer care s-a ocupat 30 de ani de acest domeniu. Eu însumi am cumpărat câteva oferite pe Internet de către un bulgar care trăieşte în Granada, California. Prin urmare, dacă aceste plăcuțe de plumb s-au găsit şi la sud de Dunăre, ele nu puteau fi falsificate de cineva de la Bucureşti. Ar fi trebuit cel puțin o sută de oameni să le sculpteze, să fie un geniu în istorie, un geniu în plăsmuire, un alt geniu în pregătirea aliajelor, dar şi un geniu artistic. Alexandru Vulpe crede că plăcuțele ar fi falsuri. Pe cine ar interesa asemenea falsuri la sud de Dunăre? Pe ce bani ar fi alergat Hasdeu prin Bulgaria, prin Serbia ca să falsifice plăcuțele de plumb? Şi de ce ar fi făcut-o? Dar domnul Vulpe spune că noi ne tragem din romani, ceea ce nu înseamnă că opinia lui este un adevăr absolut.

Unele prezentări au stârnit interesul celor din sală, ca dovadă a fost şi faptul că sala era arhiplină şi în ultima zi.

Marco Merlini: Sacerdotul de la Tărtăria era o femeie

– Cum apreciaţi interpretarea propusă de profesorul Marco Merlini pentru tăbliţele de la Tărtăria?

– Până acum, nimeni în România nu a avut curiozitatea să dateze aceste tăbliţe. Marco Merlini a făcut un lucru de excepţie. Cu doi ani în urmă, a bătut la uşa congresului nostru cu o engleză mai pitorească. Voia să discute cu mine. Era interesat de acest scris de la Tărtăria şi fusese peste tot şi i s-a închis uşa în nas, explicându-i-se că tăbliţele nu există sau că ar fi nişte falsuri. I-am spus ce părere am eu. Citisem cartea lui Paul Lazăr Tonciulescu, unde am găsit cele mai multe informaţii despre tăbliţele de la Tărtăria. Am găsit apoi lucrările şcolii conduse de Maria Gimbutas. Unul dintre doctoranzii ei a făcut o teză despre apariţia scrisului în lume. Interesul mi-a fost stimulat de Marco Merlini şi aşa am dedicat congresul din 2003 tăbliţelor de la Tărtăria. Atunci am ridicat monumentul pentru primul scris. Cercetarea tăbliţelor la Roma a oferit noi certitudini. Marco Merlini a comunicat că sacerdotul de la Tărtăria era o femeie de 50-55 de ani, care avea un picior mai scurt. După obiectele de cult din jurul scheletului, putem considera că era o preoteasă a cultului Marii Zeiţe.

Prin intervenţia lui Marco Merlini, am fost la Vatican şi am discutat cu Luca Carbone, secretarul general al arhivelor secrete de-acolo. În prima zi, m-a invitat să vizitez arhivele secrete ale Vaticanului. Erau numai buncăre. Şi am văzut că aceste arhive se întind pe o distanţă de 47 de kilometri. Au 600 de colecţii din care doar 400 au putut fi analizate superficial. Singurul lucru sub cheie după gratii sunt documentele referitoare la al doilea Război Mondial. Toate informaţiile vor fi puse pe computer. Nu este nimic altceva secret la Vatican. Carbone mi-a promis o prezentare şi o mică expoziţie despre România.

„Îi plătesc din banii mei, le dau premii“

– Cum vă explicaţi că nici un român nu a cercetat aceste buncăre ale Vaticanului, unde există informaţii referitoare la daci?

– S-a ocupat domnul Snagov, dar l-au preocupat doar subiectele religioase. Nu trebuie să confundăm însă arhivele secrete ale Vaticanului cu Biblioteca Vaticanului. Sunt complet distincte. Biblioteca Vaticanului conţine 75% din informaţiile vechi ale lumii. Pentru a găsi informaţiile privind pasiunile mele pentru daci, despre cărţile aşa-zis pierdute – *De bello dacico* a lui Traian, *Getica* lui Criton, doctorul lui Traian, *Getica* lui Dio Hrisostomos şi altele – am început să fac investigaţii. Pentru asta am angajat doi oameni: unul se ocupă de Biblioteca Vaticanului, altul care se ocupă de Biblioteca Gregoriana şi Angelica din Roma. Îi plătesc din banii mei, le dau premii dacă găsesc ce mă interesează. La Biblioteca Vaticanului se află parţial toate informaţiile într-un index. La arhivele secrete lucrează doar 47 de oameni, începând cu portarul, oamenii de serviciu, şi terminând cu cardinalul. Este imposibil să ţii piept cu 47 de oameni la 47 de kilometri de arhivă. Au început să fotocopieze arhivele. În şase luni, fac ce făceau înainte în zece ani. După ce am discutat cu ei, pot să spun că am rămas cu o impresie deosebită. Erau încântaţi de Patriarhul Teoctist, au vorbit despre minunata întâmpinare a Papei Ioan Paul al II-lea. Au avut numai cuvinte de laudă despre modul în care România l-a primit pe papă.

– Credeţi că Vaticanul deţine şi documente privind campania de creştinare a Daciei de către Apostolul Andrei?

– E posibil. Însă arhivele secrete încep cu anul 800. La Biblioteca Vaticanului însă se poate găsi orice. Trebuie doar timp, omul priceput şi mult noroc. „Ai omul potrivit, doctore, omul care vrea bani, care vrea succes, care ştie ce caută. Ai nevoie de mult noroc“, cum îmi spunea Schiavolli, omul meu de-acolo.

– Au trecut 500 de ani de când custozii acestor valori se ocupă de documente. Nu le-au clasificat, nu ştiu ce au acolo?

– Repet: 47 de kilometri. Vezi un vraf imens, de un metru, pe care este o mică etichetă, scrisă de mână, în care se spune cam ce ar fi acolo, dar nimeni nu a citit documentele. După patru ore şi jumătate de mers, am înţeles ce este acolo. Nu este rea-voinţă. Ar trebui să ai 10.000 de oameni specializaţi în limbile latină şi greacă veche pentru a vedea ce este acolo, să lucreze 24 de ore din 24 ca să realizeze în 10-15 ani catalogarea informaţiilor.

„Absenţa academicienilor nu mai este scuzabilă“

– Este o provocare următorul congres de dacologie pentru societatea culturală din România?

– Într-un fel, poate să fie. Pentru că, până acum, cu toate că au fost invitate să participe Ministerul Culturii, Academia, universităţile, numai particularii

Foto: Bogdan Onofrei

au venit să-şi susțină comunicările. În mod oficial, nici un reprezentant al acestor instituții nu a venit la congresele noastre. Vin senatori şi deputați, dar ca simpli cercetători particulari. Le e frică. Faptul că Vaticanul se va implica în acest congres ar putea să imprime o notă discordantă pentru cei din România, care fac parte din cultura oficială de la Bucureşti. Acum, lipsa lor nu mai este scuzabilă. Patriarhia Română a fost mereu alături de noi, direct sau indirect. După primul şi al doilea Congres, am primit scrisori de felicitare de la Preafericitul Teoctist pentru organizare. De aceea, îi vom invita şi pe reprezentanții Bisericii Ortodoxe.

– *Datorită acestor congrese, au apărut tineri cercetători care se implică direct în studiul istoriei vechi. Ce puteți să ne spuneți despre experimentul de la Cucuteni?*

– În mod oficial, nu se implică nimeni. Unul dintre academicienii de frunte, care a venit la Congresul al IV-lea, mi-a spus anul trecut: „Dragul meu, domnule doctor, am fost tras de urechi de colegii de la Academie fiindcă am venit la congresul de dacologie. Chiar şeful meu mi-a spus că, atunci când aude cuvântul «dac», i se ridică părul pe el...“ La o asemenea alergie față de trecutul țării, ce poți spune?

Eu îi sprijin pe tinerii care au început experimentul de la Cucuteni, fiindcă este foarte important pentru studiul istoriei noastre. Proiectul pe care l-am pornit cu cei de la Iaşi cu privire la cercetarea cetăților dacice a început să dea roade. Ei au prezentat deja primele cetăți din secolul XI î.H. Este vorba de 17 cetăți şi fortificații dacice din teritoriile extracarpatice şi de alte 74 care au fost construite până în secolul IV d.H., tot din zonele extracarpatice. Vor continua să cerceteze cetățile intracarpatice şi în afara frontierelor actuale, adică pe tot teritoriul vechii Dacii. Vor întocmi o hartă a fortificațiilor realizate de strămoşii noştri în tot spațiul ancestral.

Străinul

„Civilizarea“ fricii. Teama de celălalt

Durerea, suferința, moartea sunt categorii respinse de omul modern. Secularizarea societății a condus la dispariția spaimei de pedeapsa nemântuirii, ca în Evul Mediu creştin, sau de cea a destructurării totale a lumii, ca în religiile precreştine. Binele şi răul sunt pe pământ, chiar înlăuntrul nostru. Le denumim complexe, frustrări, pulsiuni, refulări, angoase, inconştient, le acceptăm ca probe ale „complexității“ naturii umane – şi le exorcizăm prin defulări. De la culpabilizarea excesivă, am ajuns la respingerea toală a culpabilității, şi, ca atare, la refuzul oricărui tip de suferință.

Corina Bistriceanu

Infernul modern pare să fie definit tot mai insistent ca “ceilalți“, ca spațiul cotidian în care ne mişcăm sub imperiul întâmplării, ciocnindu-ne cu alteritatea dureroasă a celor ce nu suntem noi. Nu putem suprima cu totul altercațiile, deşi ne imaginăm izolarea ca starea de securitate totală.

În planul individual, pericolul cel mare este reprezentat de celălalt. Dacă în Evul Mediu disprețul lumii presupunea disprețul de sine, astăzi lumea devine o amenințare, un câmp de luptă, iar sinele, reduta în spatele căruia ne putem găsi confortul, plăcerea, sau pur şi simplu liniştea. Frica devine o emoție individuală, un şoc, adesea precedat de surpriză, provocată de conştiința unei primejdii.

J. Ortega y Gasset îşi intitula o prelegere „Celălalt-ul ca pericol şi eu-l ca supriză“, distingând între două lumi ce se amenință reciproc, lumea interioară a fiecăruia dintre noi şi lumea externă, a celorlalți, a non-eului, „marea straneitate“, domeniu „absolut străin şi inospitalier“. Este o concepție îndeobşte acceptată cea care distinge între „lumea mea“, alcătuită din lucruri care există pentru avantajul şi în folosul meu, şi lumea exterioară, străină, formal şi constitutiv periculoasă. Conduita noastră devine, astfel, determinată de anticiparea reacțiilor celuilalt, şi anume a celor mai amenințătoare dintre ele. Ca atitudine generală, ne este caracteristică prudența (sentiment anterior fricii), iar orice efort de adaptare la celălalt presupune luptă, confruntare, ostilitate generalizată, încurajată de paradigma individualistă care domină lumea noastră.

Acest tip de retragere în spatele redutei sinelui este tipul firesc al reacției în fața străinătății sau a stranietății. În comunitatea tradițională, această redută era mult mai puternică, întărită de blidajul familiarității dintre oameni şi dintre oameni şi univers. Practic, întregul cosmos - „lumea“ - era spațiul familiar, protector, deschis şi benefic în fața celor „ai locului“, închis ermetic în fața intruşilor. „Lumea noastră e lumea cea adevărată, e lumea bună, cu oameni şi pomi înfloriți... aşa cum a făcut-o Dumnezeu“, spunea o țărancă din Făgăraş, citată de Ernest Bernea. Aşa cum, însă, chiar şi casa Domnului a fost călcată şi prădată de duşmani – mitul raiului prădat de Iuda, în timpul ospățului sacru al lui Dumnezeu –, şi casa, spațiul familiar al omului, poate fi cucerit, prădat, pângărit de intruşi. Străinul este un necunoscut, un emisar al altei lumi, posibil distructivă, incompatibilă cu „lumea noastră“, lumea lui Dumnezeu. El se opune categoriei autohtonismului, a „oamenilor pământului“, cei care țin de locul lor din strămoşi. Pentru aceştia, proprietatea chiar are rost sacru şi întemeietor şi abia în subsidiar, economic. Ei sunt ai locului, nu locul este al lor; de aceea nu îl pot părăsi, căci plecarea ar însemna un sacrilegiu, contestarea originii, deci – la limită – negarea propriei existențe. Aşa cum locul originii te apără şi îți este prielnic, căci te recunoaşte ca aparținându-i legitim, locul străin te poate expulza, este nesigur ca nisipurile mişcătoare: „Nicăieri nu-i bine ca-n satu’ tău şi-n casa ta. Acolo-i locu’ tău, acolo-i rodu’ tău. Poți căpăta toate celea în străini şi tot nu-i bine. Şi când mergi afară, mergi pe sigur; calci în curte ca prin casă. În străini calci tot cu teamă; nu ştii ce vine,

ce te-aşteaptă“ – îşi spune temerile o altă bătrână făgărăşeancă.

De aceea, cei care îndrăznesc să treacă dinspre locul prielnic spre cel necunoscut sunt apăsaţi, se crede, de un fel de blestem al hotarului. Dacă au plecat din lumea lor este pentru că aceea i-a excomunicat; şi dacă nu şi-au putut ţine rostul acolo unde le-a fost dat şi unde ar fi avut sporul cuvenit fiilor pământului, cu atât mai puţin, se crede, ar putea să şi-l ţină în străini. Ei sunt, aşadar, alungaţi de păcatele săvârşite faţă de propria lor lume. Păcatul celui care îşi abandonează locul de baştină este echivalent cu al unui paricid. El este veneticul, cel fără căpătâi, adică fără casă, fără rădăcină. Căci în primul rând omul ţine de neam, iar în ultimul rând, de pământ: neamul îi este îngropat în locul de baştină, acolo unde trebuie să se alăture la rândul lui. Ca pe vremea anticilor, pentru care înstrăinarea pământului însemna sacrilegiul profanării mormintelor strămoşilor, românii au păstrat sentimentul sfinţeniei obcinei. Atât de mult, încât şi astăzi, pe alocuri, casa, neamul sau mormântul se suprapun în acelaşi spaţiu sacru şi, tocmai prin aceasta, familiar.

În satul românesc, omul venit din altă parte, oricât de mult ar sta – ba chiar cu cât mai mult ar sta – rămâne un străin, un posibil agent stihial, distructiv. Integrarea lui se face adesea, prin anularea identităţii iniţiale şi prin împrumutarea uneia de-a locului; altminteri, „păstrând“ o identitate pe care oricum a abandonat-o abandonându-şi sorgintea, rămâne un ins fără nume, fără drepturi, fără rost. Conform cercetărilor lui Paul Stahl, există un sistem foarte bine închegat de mijloace prin care o obşte se apără de intruziuni şi prin care un străin poate pătrunde – măcar formal – în ea. În primul rând, pământul – spaţiul – aparţine bărbaţilor; ei îl primesc „zestre“ şi nu fetele, care îşi schimbă identitatea, casa, neamul la căsătorie şi căreia i se cuvin, aşadar, numai bunuri mobile, dispensabile. Apoi, deoarece tentaţia bărbaţilor de a revendica pământ şi în locul de proveniență al soţiei este destul de mare, se descurajează căsătoriile în afara satului: precauţia endogamiei se opune tentativelor „de cucerire“ din partea unora din alte sate. Şi, în orice caz, se acceptă mai uşor căsătoria unui băştinaş cu o femeie străină decât căsătoria uxorilocală (în care tinerii căsătoriţi se stabilesc în gospodăria fetei) cu un străin de sat. Cazurile de excepţie în care o familie rămâne fără moştenitori pe linie masculină sunt rezolvate prin căutarea unui „ginere de curte“; dacă acesta este străin (pentru că orgoliul localnicilor nu îi lasă să îşi piardă numele moştenit pentru a-l adopta pe cel al socrului), el este determinat să se separe de grupul de origine, să îşi uite identitatea originară şi este supus unei iniţieri amănunţite în grupul soţiei. De altfel, pentru un venetic, acest tip de căsătorie cu una din fetele comunităţii-gazdă este cea mai bună cale de integrare sau măcar de a fi acceptat în această comunitate. În ritualurile de căsătorie ale multor popoare europene este prezent momentul de confruntare între „oastea“ miresei şi cea a mirelui, trădând împotrivirea – simbolică – a părinţilor fetelor de a le încredinţa unor străini. „Oştile“, alaiurile de nuntă sunt cu atât mai falnice, desfăşurarea forţelor este cu atât mai impresionantă, cu cât cele două neamuri sunt mai străine unul de altul. În orice caz, chiar dacă se încheie căsătoria, accesul străinului la pământul socrului nu este garantat decât în cazul în care acesta nu mai are alţi moştenitori. Altfel, el nu „îşi găseşte loc“ în obştea de adopţie. Chiar şi în cazul terenurilor nemoştenite, rămase de izbelişte sau care trebuie vândute din motive economice intră în funcţiune dreptul de preempţiune, conform căruia au prioritate la cumpărare rudele, apoi vecinii, ceilalţi membri ai obştii, ai satului sau ai confederaţiei săteşti. Numai în ultimul rând, când nimeni dinăuntru nu şi-a însuşit pământul, poate un străin cere să cumpere; şi în acest caz statutul lui de proprietar este şubred, căci funcţionează dreptul de retragere, care permite unui localnic să răscumpere proprietatea vândută unui străin, restituindu-i banii daţi.

Străinul, cetăţean de rangul doi

Starea de străin este, aşadar, nefastă. Poziţia socială, familială, economică rămâne inferioară faţă de a celorlalţi, chiar faţă de a socrului său în cazul încheierii unei căsătorii locale, care îi devine antecesor adoptiv. Această situaţie este, adesea, explicată şi ca efect, prin faptul că „bărbaţii plecaţi din satul lor nu pot fi decât oameni fugiţi, fie de sărăcie, poate chiar din iobăgie sau din cine ştie ce alte situaţii şi pricini socotite neonorabile. În sat, ei intră ca slugi prin familiile băştinaşe şi nu pot fi luaţi în căsătorie decât de femei care nu-şi găsesc soţi mai acătării: văduve sărace, mame necăsătorite sau dudele satului, adică slutele şi proastele“, nota Henri Stahl în studiul său privind satele devălmaşe româneşti. În altă parte, într-un document din 1788, este prins aproape un întreg asemenea destin nefast şi toată durerea celui pe care l-a apăsat: „Adică eu Pavăl, care

Foto: Bogdan Onofrei

am fost pe lângă Simion Ciupărcă, aice la Vatra Câmpulungului, acmu de opt ani, dat-am aciastă scrisoare me la mâna lui Solomon Floce şi a nepoților lui de frate, precum să să ştie, precum mai sus am arătat, viind aice la Câmpulung de câțiva ani, fiind om străin, şi am trăit pe lângă acest om Simion Ciupărcă cu dreptate şi cu muncă şi nimărui până acmu nice o răutate n-am făcut, adică orce feliu de pricină, bătăi sau furtuşaguri sau alte fapte rele, acmu din poronca lui Dumnăzău viindu-mi ceasul să mă căsătorescu, după cum au poroncit Dumnăzău că nu poate omul singur să trăiască pre pământ, şi poate parte me au fost la acest loc, şi m-am încuibat în niamul numitului Solomon, adică să eu soț o nepoată a frățâne-său, deci eu aşe încredințăz cu această adivărată scrisoare la mâna domnilor-sale că eu şi de acmu înainte între acesti niamuri ce am încăput, să trăiesc cu plecăciune şi înțălegire, să fiu smerit înaintea lor, după cum voieşte Dumnezău; fiindcă eu sunt om strein între dânşii, totdiauna să le dau cinste cee ce se cade şi să mă feresc de pricinile cele răle, de bătăi şi de altile, nimărui nice o răutate să nu fac, făr de cât mult puțin ce mi-a da Dumnăzău să-m stăpânesc, osăbit şi din moşioara ce le-a dat Dumnăzău şi cât mi-ar da şi mie, atâta să aibu a stăpâni, mai mult să n-aibu a mă întinde... Eu Pavăl om strein“.[1] Iată cum – deşi în varianta sa cea mai bună, în care protagonistul a fost primit ca ginere într-o familie localnică – străinătatea apasă ca un stigmat, îndemnând la smerenie în fața localnicilor şi la recunoştință față de norocul de a i se fi făcut loc, de a fi „încăput“ într-un neam autohton, fără ca prin această adopție să i se şteargă vina: Pavăl rămâne, de fel, de nicăieri, „om strein“.

[1] Cf. Paul Stahl, *Triburi şi sate din sud-estul Europei*, Ed. Paideia, Bucureşti, 200, p. 151.

Analiștii față cu fundamentalismul

Mircea Platon*

Întîmplarea – sau poate ar trebui să spun „Pronia“, ca să-mi irit din start cititorii care nu simpatizează cu Biserica – a făcut să locuiesc în Boston în perioada scandalului preoților pedofili din Biserica Romano-Catolică. Isteria ziarelor de stînga – printre care cele mai active erau „Boston Globe“ şi „Boston Phoenix“, o publicație distribuită pe gratis şi scrisă de şi pentru stînga homosexual-*new age*-istă – şi a diverselor grupuri de presiune, fiecare cu agenda lui, avea densitate de smog. Pornită de la fapte reale şi momentan condamnabile penal (dacă tot instituționalizăm moravurile pidosnice ale vechilor greci, să nu uităm că homosexualitatea lor nu era relația cazanieră dintre doi bărbați trecuți, chei, şi cu burtă, ci iubirea anagogică a unui astfel de exemplar matur, de exemplu burduhosul Socrate, pentru efebi!) întreaga afacere a căpătat extrem de repede un aer extrem de improbabil. Şi aceasta datorită faptului că o întreagă ciupercărie de facțiuni ideologice căuta să-şi împrăştie sporii şi să-şi avanseze agenda cu ajutorul emoției create de acest scandal. În loc să se discute din punct de vedere duhovnicesc şi penal despre ce s-a întîmplat, tot ce vedeai în presă era ba că e timpul ca Biserica Romano-Catolică să hirotonească femei, pentru că, vezi bine, ele nu sînt pedofile; ba că e timpul ca preoții catolici să fie lăsați să se căsătorească, inclusiv homosexual etc. Singurul lucru care nu s-a discutat a fost despre legitimitatea acceptării homosexualilor în rîndul clerului. Nici un ziar nu a folosit cuvîntul „homosexuali“ sau „gay“, ci „pedofili“, deşi 90% din abuzurile reclamate erau împotriva adolescenților de sex masculin. Ceea ce conta nu era deci situația în sine, ci avansarea sfruntată, cu prilejul şi sub inspirația isteriei mediatice, a revendicărilor feministe, a devianțelor sexuale etc.

Episodul mi-a venit în minte cu ocazia recentei parade a homosexualilor din Bucureşti, atunci cînd, în replică la un amar de pătrunzător articol al lui Adrian Papahagi în cotidianul „Averea“, s-a afirmat că e uşor să fii batjocoritor dar e mai greu să încerci să fii rațional şi să discuți aşezat aceste probleme pe care Occidentul şi le-a rezolvat de o manieră satisfăcătoare de multă vreme. Dacă o despuiere semiejaculîndă pe străzile marilor oraşe reprezintă premisa unei discuții raționale, atunci nu mai am ce adăuga. Dar nu mă pot opri să nu menționez un exemplu despre cît de rațional se procedează în țările civilizate atunci cînd se urmăreşte un edict în spiritul corectitudinii politice (pe numele său adevărat „marxismul Şcolii de la Frankfurt“, după cum scria recent Peter Hitchens în „Spectator“). În 17 noiembrie 2001, în Stanley Park din Vancouver, o bandă de huligani beți îl ucid cu bîte de baseball şi tacuri de biliard pe Aaron Webster, zugrav şi fotograf în vîrstă de 41 de ani. Parcul respectiv, datorită faptului că Vancouver – oraş de stînga, cu legislație „umanitară“ – e un fel de epicentru al drogaților şi vagabonzilor, e scena unor repetate astfel de acte de violență. Dar de data aceasta victima s-a întîmplat să fie un homosexual. Ancheta a arătat că Aaron Webster se afla acolo în căutare de *„an anonymous sexual liaison“*. În cele cîteva zile care au urmat crimei, grupurile de activişti pro-homosexuali, unul din capii poliției din Vancouver, precum şi majoritatea canalelor mediatice leagă crima petrecută de discriminarea homosexualilor. Se cere adăugarea homosexualilor pe lista grupurilor minoritare protejate prin lege împotriva unor „hate crimes“ (cum ar fi antisemitismul). La o săptămînă de la uciderea lui Webster, ministrul de justiție, hotărît să răspundă „indignării publice generate de omorîrea din bătaie a unui gay“, anunță că va include homosexualii în rîndul grupurilor protejate de Codul Penal împotriva lui „hate speech“. Adică nu mai ai voie să spui nimic

* maplaton2000@yahoo.com

împotriva homosexualilor, fie că eşti persoană individuală sau juridică, precum o Biserică. În 2003 Bill C-250 devine lege, spre bucuria celui care a propus legea, homosexualul socialist Svend Robinson, demisionat între timp din Parlament din motive de cleptomanie (a fost prins furînd inelul de logodnă pe care plănuia să-l ofere partenerului său). Dar apoi urmează lovitura de teatru. În februarie 2004 Curtea Supremă de justiție din British Columbia decide că, de fapt, nu există dovezi suficiente care să susțină acuzația de „hate crime" împotriva lui Ryan Cran, liderul bandei care l-a ucis pe Webster. În fapt, nu exista nici o dovadă că cei patru huligani au fost motivați de homosexualitatea victimei lor, de care s-ar părea că nici nu erau conştienți. Replica lui Robinson a fost să facă apel la procurorul general din British Columbia ca acesta să vegheze la respectarea legii aprobate în Parlament în virtutea unui proces care nu se încheiase şi a unei emoții care nu îşi avea suport în realitate.

Mecanismul acesta de manipulare emoțională a legislației nu e un accident. În condițiile relativismului dogmatic postmodern, în care nimic nu e adevărat succesiv pentru că totul e adevărat simultan, în care categoriile logicii, moralei şi esteticii au căpătat sex devenind instrumente de opresiune patriarhală şi însemne ale falocrației, în condițiile în care concluzia mediată de judecată nu mai e posibilă, singurul lucru care ne mai rămîne e concluzia i-mediată a sentimentului. Nemaiavînd cum să argumentezi ceva nu-ți mai rămîne decît să spui că e *„cool"* sau „naşpa", orice analiză mai aprofundată implicînd folosirea unor categorii de gîndire scoase în afara legii precum: „bine", „frumos", „clasic", „rău", „urît". Acum nimeni nu mai e „urît" sau „rău" şi nici măcar „frumos", „gras" sau „slab", toți sîntem „diverşi". Tînărul, sau bătrînul, golan care-şi pune cercei în sprînceană, belciuge în limbă, tatuaje-n ceafă şi tricouri cu necuratu' pe el ştie ce vrea să ne transmită prin asta. Noi însă trebuie să ne prefacem că aceste mesaje nu au alt înțeles decît că emițătorul lor e „altfel", „diferit", eventual, după expresia folosită de activişti pentru a descrie „nediscriminator" un oraş potopit de traficanți şi consumatori de droguri, „vibrant". Dacă cineva poartă un tricou cu zvastică sau cu mesaj rasist, toată lumea îl ia ca atare. Dar dacă acelaşi om afişează însemne demonice şi are un comportament de tentă vădit antisocială, brusc trebuie să ne suspendăm capacitatea de înțelegere. Şi asta pentru că, dacă rasismul e un fenomen recunoscut ca atare, diavolul e marele absent al cosmopolisului nostru postmodern. Şi unde nu e dracu, nu e nevoie nici de alungarea lui. Aşa că putem porni cu tot analfabetismul proaspăt al emoției noastre la lupta împotriva celor care mai cred că există.

Foto: Bogdan Onuțrei

Şi aşa s-a întîmplat cu recentul caz al „exorcizării de la Tanacu". S-a vorbit de Evul Mediu, de „criminalul cu barbă roşie" care ar trebui „răstignit", „obiceiuri primitive" contrare creştinismului care e „o religie a valorilor" (de parcă ar fi filosofia lui Kant), de religia ortodoxă care educă şcolarii „să se teamă, să privească cu ură şi să discrimineze", de scoaterea religiei din şcoli şi a Patriarhului Teoctist din „fruntea procesiunilor menite să aducă ploaia pe pămînt", de „conservatorismul reacționar" al intelectualilor din mediile urbane asemănători liderilor „fundamentalismului islamic", de diferența dintre „lupta iluzorie a exorciştilor cu Răul şi lupta cu relele sociale sau comunitare, care este

una reală, concretă, civică“, de „delir mistic“, dărîmarea Patriarhiei şi „exorcizarea“ (adică uciderea) Patriarhului etc. Unii preoţi de mir au sărit să-şi ceară iertare în faţa credincioşilor pentru „fărădelegile de la Tanacu“, un altul a fumegat împotriva unei „reţele de mănăstiri naţionaliste şi antiecumeniste din Moldova“, un altul a cerut „restricţionarea accesului mirenilor la spovedanie în mănăstiri“. În fine, şi la noi s-a trecut la ventilarea propriilor agende, mînii, frustrări, conflicte intestine (între călugări şi preoţii de mir) şi interconfesionale. Ilustrativă în acest sens este concluzia din finalul unui articolul de Ion Zubaşcu în „România liberă“: „Toată ţara s-a acoperit de mănăstiri fără să ştie cineva cu adevărat ce se întîmplă dincolo de zidurile lor şi cine sînt de fapt vieţuitorii care au abandonat lupta cu sinele şi societatea, alegînd calea riscantă a fanatismului religios. Scriem de ani de zile că în Biserica Ortodoxă Română este nevoie de o reformă profundă, de multă ordine şi legalitate, dar pînă acum nu pare să ne fi auzit cineva. Cu această crimă îngrozitoare de la Mănăstirea Tanacu s-a ajuns la o limită dincolo de care nu se poate înainta fără schimbări majore în structurile profunde ale Bisericii Ortodoxe Române.“ Cert e că nimeni nu a aşteptat ca justiţia – aşa cum e ea în România – să-şi spună cuvîntul. Nici măcar Biserica. După cum a remarcat şi BBC-ul, părintele Daniel Corogeanu a fost caterisit fără a fi fost judecat de Consistoriu. Atunci ce să ne mai mirăm că aceeaşi oameni – cum ar fi Gabriel Andreescu sau Ioan Groşan – care în cazul gurului Bivolaru îndemnau la ponderaţie, administrarea de probe şi respectarea deontologiei profesiei de jurnalist, în cazul preotului Daniel Corogeanu se arată a fi iuţi la mînie.

Mi-e teamă că mai „medievali“, mai de gloată şi mai susceptibili de frisoane iraţionale au fost şi sînt reprezentanţii presei decît inculpatul ieromonah Daniel. Dacă acesta din urmă n-o fi avînd discernămîntul duhurilor care i-ar fi prins bine pentru ceea ce a încercat să facă, analiştii noştri, grăbiţi să mai dea o lovitură „fundamentalismului“, au uitat de discernămîntul logic, de codul deontologic şi de onoare. Onoare care, în cazul Bisericii, a fost „reperată“ în poziţia „laicatului ortodox de calitate, ataşat acelei «urbanităţi» a credinţei pe care o încarnează Andrei Pleşu, Teodor Baconsky, Horia Patapievici, Cristian Bădiliţă, Toader Paleologu, Dan Ciachir“. Adăugîndu-l la această listă şi pe Adrian Papahagi, autorul rîndurilor de mai sus, trebuie să menţionez că, oricît de mult i-aş preţui pe aceşti intelectuali, şi oricît aş deplînge faptul că unii din ierarhii noştri nu fac mai mult pentru a-i asocia discursului public nonliturgic al bisericii, onoarea Bisericii nu stă doar în laicatul de calitate, urban şi rafinat, dar căruia în anumite cazuri i-a luat destul de mult pentru a lua calea Bisericii, şi că mănăstirile nu sînt populate de laicatul care reprezintă „urbanitatea credinţei“. Dramele, patimile şi pătimirile României profunde şi de multe ori nămoloase scapă rafinaţilor citadini, fie ei şi ortodocşi.

De fapt, „exorcismul de la Tanacu“ e mai important pentru liniile pe care le trasează în interiorul bisericii decît în afară. Senzaţionalismul şi tendenţionismul anti-monastic n-au început acum. Pentru a nu mai coborî pînă la Reformă, voi spune doar că în secolul al XVIII-a discursul protestant şi Luminist împotriva vieţii monastice, bazat şi el tot pe sentiment, a dus la apariţia unui gen literar cu certe reuşite estetice (de la Diderot la Sade şi la romanul gotic englez) care pune în umbră mizerabilele articole apărute în presa română de astăzi. Şi tot în acel secol a explodat în mod dramatic şi mai vechea dispută dintre jansenişti şi iezuiţi, care pare a-şi găsi o corespondenţă în B.O.R. de astăzi. În 1728, după ce în 1710 Ludovic al XIV-lea dărîmase mănăstirea Port-Royal, jansenişţii şi-au găsit un nou punct de raliere la mormîntul diaconului Pîris. Deşi acesta murise fără să renunţe la jansenism, bolnavii care se duceau la mormîntul său se vindecau. Faptul, pretindeau jansenişţii, dovedea clar că diaconul nu murise în eroare religioasă ci din contra. Minunile, atestate de oameni respectabili, au dat naştere trei ani mai tîrziu la o întreagă mişcare, a convulsionarilor, de caracter destul de dubios, în care religia se întîlnea cu şarlatanismul. Condamnările papale împotriva jansenişţilor, pamfletele iezuite împotriva convulsionarilor, şi introducerea obligaţiei de a dovedi pe patul de moarte că te-ai spovedit la un preot care a acceptat bula antijansenistă *Unigenitus* – altfel nu ţi se administra *„l'extreme onction“* – au dus la o ruptură dramatică în sînul Bisericii catolice franceze. De o parte stăteau jansenişţii, cu aliaţi în rîndul „maselor“ citadine, al micii burghezii, al avocaţilor, şi al unor ierarhi, de cealaltă iezuiţii, cu o parte a episcopilor, marea nobilime, ţăranii şi regele. Dacă iezuiţii au reuşit să-i elimine pe jansenişti din învăţămînt şi episcopat, jansenişţii au izbutit să-i suprime pe iezuiţi în toată Europa şi, la Revoluţia Franceză, arondismentele populate de ei au fost cele mai fervent jacobine. De fapt, de o parte a rămas entuziasmul religios care, lăsat fără ierarhie, s-a transformat în

febră politică, de cealaltă parte au rămas, alături de țăranii credincioşi, mai ales ierarhia mondenă şi abații de salon, episcopii atei din care s-a ales mai apoi un Taleyrand. De o parte a rămas energia populară, de cealaltă onctuozitatea prinților bisericii.

E exact ceea ce, judecînd după reacțiile anti-Tanaciene, ne pîndeşte şi pe noi. Să ne refugiem în elitism laic sau secularizat. Să condamnăm „fundamentalismul" din mănăstirile moldovene. Să cerem „bilete de confesiune" enoriaşilor şi „certificate psihice" novicilor. Scandalul de la Tanacu nu e un scandal al Bisericii reacționare. „Înnoirea" nu e soluția, ci cauza anumitor slăbiciuni ale bisericii. Teodor Baconsky scrie că Daniel Corogeanu e prea tînăr pentru a fi duhovnic. Dar s-a întrebat cineva de ce în ultimii zece ani s-a dus o îndîrjită campanie de întinerire a stareților şi episcopilor din Mitropolia Moldovei şi Bucovinei? S-a întrebat cineva de ce, tot acolo, s-au pensionat forțat atît de mulți preoți bătrîni dar în putere pentru a fi înlocuiți cu tineri ecumenici, de şcoală nouă? A sesizat cineva că în calendarul religios al Mitropoliei Moldovei şi Bucovinei s-au înmulțit dezlegările la peşte, astfel încît moldovenii au acum un regim mai bogat în fosfor decît cel al restului țării? Întrebat la radio Trinitas despre canonicitatea acestui lucru, un preot portavoce mitropolitană a răspuns: „Da' ce, vă deranjează să mîncați mai mult peşte?" Aud că la acelaşi post de radio se argumentează în favoarea introducerii teatrului în instituțiile de învățămînt religios. Seminariştii şi studenții vor pune de acum în scenă piese cu viețile sfinților menite să ne ridice nivelul moral şi să ne îndemne a ne duce la biserică. E exact ceea ce făceau iezuiții în secolele al XVII-a şi al XVIII-lea. Şi nu mă mir. Dacă tot intenționăm să ne transformăm mănăstirile în puncte de atracție turistică, cu „monahi" în costume de „epocă" reconstituind pentru deliciul turiştilor străini scene de pitoresc monahal de altădată, nu mă mir că „urmarea lui Hristos" în mănăstire lasă loc „imitației sfinților" pe scena teatrului. Nişte impersonatori ai sfințeniei nu pot înțelege, judeca sau apăra Biserica. Nu ştiu dacă Părintele Corogeanu e vinovat sau nu, deşi dosarul alcătuit de BBC aruncă serioase urme de îndoială asupra versiunii vehiculate de ziarele româneşti pînă acum. Ceea ce ştiu e că pe vremea nu demult apusă cînd nu existau duhovnici chiriarhali de 24 de ani, ci mărturisitori ca părintele Paisie sau Cleopa, nu se dădea oamenilor prilej de sminteală. Biserica au luat-o din mîinile bătrînilor ierarhii de şcoală nouă ale căror tendințe de calvinizare a Ortodoxiei, de

scurt-circuitare a canoanelor şi canonirilor, au urmări dăunătoare şi în plan social şi bisericesc. Avînd în față spectrul „teatrului" din Mitropolia Moldovei şi Bucovinei, nu pot să nu mă bucur de inițiativa Î.P.S. Bartolomeu al Clujului de a iniția „cursuri" de duhovnicie care să completeze pregătirea scolastică a viitorilor preoți.

Aşadar se cere nu restaurarea ci înnoirea B.O.R., într-un moment cînd pînă şi catolicii încearcă să-şi reînvechească vinul liturgic. Dar care e identitatea avută în vedere, care e modelul acestei operații cosmetice? Corupție şi cazuri de extremă mizerie umană – de la pedofilie la moartea datorită refuzului tratamentului medical – există în tot spectrul religios, de la catolici la baptişti. Neîmbisericiții care atacă Ortodoxia în România, atacă Baptismul sau Catolicismul în America. Cazuri de corupție se găsesc în orice corporație religioasă sau politică. Atunci de ce să reformăm Ortodoxia? Să o mai diluăm? Dar avem garanția că vor fi românii mai buni fără biserică, sau cu o „religie în limitele rațiunii"? Este instinctul „secular" al românului mai sănătos decît simțul religios? Nu am nici un indiciu. După 1989 românii au dat dovadă de crasă nesimțire şi debusolare politică, votîndu-i cu sîrg pe neo-comuniști şi neo-securişti. Pînă una alta, Ortodoxia – pe care din fericire nu neam ales-o în aceşti ani, ci ne-a fost lăsată moştenire – rămîne singurul nostru semn de noblețe. Şi asta pentru că ne transcende în timp şi intenții pe toți: intelectuali „urbani" sau nu, burghezi şi țărani. Să nu ne lepădăm deci de ea. Să nu o reformăm sub imperiul unei emoții. Ci, liniştiți, să ne tragem mai aproape de vatra liturgică.

Romfest XXI
organizaţia românilor de pretutindeni

PREŞEDINTE DE ONOARE
Pr. Gheorghe Calciu-Dumitreasa

PREŞEDINTELE SENATULUI
Marcel Petrişor

PREŞEDINTE
Claudiu Târziu

VICEPREŞEDINŢI
Mihail Albişteanu
Răzvan Codrescu

SECRETAR GENERAL
Nicu Butnaru
e-mail: romfest@romfest.org
tel.: 0723.504.807

Filiale

BACĂU
Mihai Moisă
e-mail: bacau@romfest.org
tel.: 0234. 511.609

BRAŞOV
Antonio Aroneasa
e-mail: brasov@romfest.org
tel: 0726.329.098

BUCUREŞTI
George Strungă
e-mail: bucuresti@romfest.org
tel: 0722.293.221

CONSTANŢA
Marcel Bouroş
e-mail: constanta@romfest.org
tel.: 0744.664.431

GALAŢI
Cătălin Maghiar
e-mail: galati@romfest.org
tel.: 0721.412.360

IAŞI
Mihail Albişteanu
e-mail: iasi@romfest.org
tel.: 0740 132 215

PRAHOVA
Dan Nicodim
e-mail: prahova@romfest.org
tel.: 0244.514.337

TIMIŞ
Alin Mihăiuţi
e-mail: timis@romfest.org
tel.: 0722.690.067

Reprezentanţi teritoriali

BIHOR
Virgil Colţoiu
e-mail: bihor@romfest.org
tel.: 0744.839.024 / 0726.339.049

CLUJ
Cristian Berce
e-mail: cluj@romfest.org
tel.: 0744.399.582

COVASNA
Dan Tănasă
e-mail: covasna@romfest.org
tel.: 0744.822.581

HARGHITA
Ştefan Jitaru
e-mail: harghita@romfest.org
tel.: 0742.065.332

SATU MARE
Marius Baloş
e-mail: satumare@romfest.org
tel.: 0742.279.277

ROST: cuvînt, raţiune, sens, ordine

În latină, *rostrum* însemna „deschizătură“, „cioc“, „plisc“, „bot“. Mai tîrziu, în latina populară, a început să însemne şi „gură“ în general. În româna veche, sub forma rost, a fost moştenit cu acest din urmă înţeles, păstrat astăzi doar în cîteva expresii de largă răspîndire (a învăţa pe de rost, a lua la rost) şi stînd la baza verbului a rosti. Rost a evoluat spre înţelesul „raţiune“, „sens“, „tîlc“, „noimă“, „scop“, cu care se foloseşte astăzi în mod curent. Aşa a apărut verbul a rostui („a da sens“, „a pune ordine“), cu derivatele rostuire, rostuitor etc.

Creat prin Rostirea (Cuvântul) divină, omul este el însuşi făptură rostitoare, dar şi rostuitoare. Omul are un rost dat de Dumnezeu, dar uneori caută să-şi facă singur alt rost, după mintea lui. În orice caz, starea cea mai rea a omului este aceea de a fi fără rost pe lume. Iar cel mai mare serviciu care poate fi făcut omului este de a-l ajuta să-şi (re)găsească rostul.

Revista ROST îşi propune tocmai acest obiectiv la nivelul lumii româneşti, care în comunism şi-a pierdut rostul şi care trebuie să se redescopere pe sine, în primul rînd prin recursul la tradiţie.

Gruparea revistei „ROST“

Mihail ALBIŞTEANU – profesor, doctorand în istorie ● Silviu ALUPEI – jurnalist ● Demostene ANDRONESCU – istoric, poet, publicist, fost deţinut politic ● Antonio ARONEASA – teolog, profesor ● Alexandru BOER – politolog, publicist ● Pr. Gabriel BOTEZAN ● Corina BISTRICEANU – lector universitar, doctorand în sociologie, publicist ● Ieromonah Amfilohie BRÂNZĂ ● Pr. Gheorghe CALCIU – publicist, fost deţinut politic ● Răzvan CODRESCU – publicist, poet, traducător ● Richard CONSTANTINESCU – medic, asistent universitar, publicist ● Viorel DOLHA – profesor, publicist ● Laurenţiu DUMITRU – teolog, publicist ● George ENACHE – lector universitar, doctorand în istorie ● Cristian IVĂNUŢĂ – profesor, doctorand în istorie ● Dan LUCINESCU – scriitor, fost deţinut politic ● Cătălin MAGHIAR – profesor, doctorand în istorie ● Dumitru MANOLACHE – jurnalist ● Constantin MIHAI – filolog, cercetător independent ● Constantin MIU – profesor universitar doctor ● Silviu B. MOLDOVAN – istoric ● Paul NISTOR – istoric, publicist, doctorand ● Cristi PANTELIMON – lector universitar, doctorand în sociologie, publicist ● Viorel PATRICHI – jurnalist ● Adrian Nicolae PETCU – istoric, publicist ● Marcel PETRIŞOR – profesor, scriitor, fost deţinut politic ● Mircea PLATON – asistent universitar, doctorand în istorie ● Nicolae STROESCU-STÂNIŞOARĂ – doctor în filosofie, scriitor ● Claudiu TÂRZIU – jurnalist ● Florea TIBERIAN – profesor, publicist ● Varujan VOSGANIAN – doctor în economie, scriitor, senator ●

Lămuriri

Revista ROST şi Asociaţia Romfest XXI – editorul publicaţiei – sînt două entităţi distincte, cu vieţi proprii, chiar dacă există o legătură puternică între ele, asemenea aceleia dintre un părinte şi copilul său.

Nu toţi cei care alcătuiesc gruparea revistei ROST sînt şi membri ai asociaţiei. Şi nici membrii organizaţiei nu fac parte cu toţii din gruparea publicaţiei. De asemenea, nu toate punctele de vedere exprimate în revistă sînt şi ale organizaţiei. Poziţiile oficiale ale Asociaţiei Romfest XXI sînt întotdeauna semnalate ca atare şi poartă semnăturile liderilor organizaţiei cu precizarea funcţiilor deţinute.

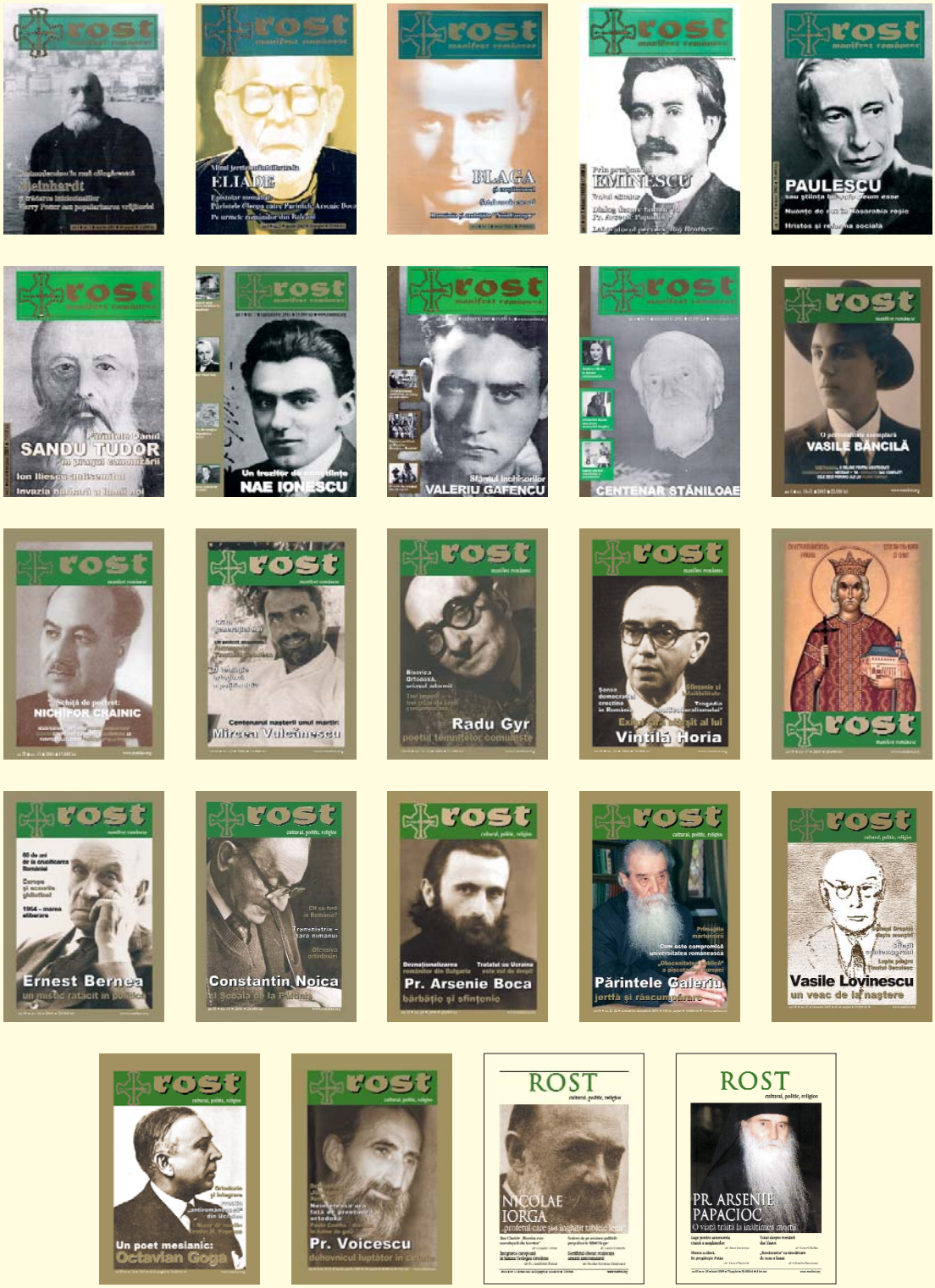

Cei care doresc să-şi completeze colecţia publicaţiei ROST pot trimite contravaloarea revistei (15.000 lei/ex. – numerele 1-9, şi 12, 22.500 lei/ex. – numerele duble 10-11 şi 14-15, 20.000 lei/ex. – numerele 16, 17, 18, 19, 20, 23 şi 24, 40.000 lei/ex. – numerele duble 21-22, 25-26, 30.000 lei-ex. – numerele 27 şi 28), prin mandat poştal, pe numele: Târziu Claudiu Richard, CP 62, OP 66, Bucureşti. Precizaţi pe mandatul poştal ce număr al revistei doriţi, în câte exemplare şi adresa dvs. Pentru informaţii sunaţi la tel.: 0740.103.621